

A photograph of a young girl and a young boy sitting together, looking at a colorful matching game book. The girl, on the left, is pointing at a card. The boy, on the right, is resting his chin on his hand. The book has various colored cards with cartoon animals and numbers. The background is a striped chair.

Methoden, materialen en screenings- instrumenten

Jonge kind publicatie

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

slo

Methoden, materialen en screeningsinstrumenten

Taal - Rekenen - Sociaal-emotioneel

April 2011

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© 2011 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteurs: Gäby van der Linde-Meijerink, Lidy Kuipers

Eindredactie: Gäby van der Linde-Meijerink

Informatie

SLO

Afdeling: Primair Onderwijs

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl

E-mail: so-po@slo.nl

AN: 1.6154.406

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Methoden algemeen groep 1 en 2	7
2.1	Ik en Ko, totaal methode voor kleuters met een (taal)achterstand	7
2.2	Kleuterplein	10
2.3	Piramide	12
2.4	Schatkist (tweede versie)	14
3.	Methoden Taal/lezen groep 1 en 2	17
3.1	Leeshuis beginnend lezen	17
3.2	De leessleutel (nieuwe versie)	19
3.3	Leeslijn groep 1/2	21
4.	Aanvullende materialen Taal	23
4.1	Algemeen	23
4.2	Bruikbaar voor taal- en/of leeszwakke kinderen	26
4.3	Bruikbaar voor anderstalige kinderen	29
4.4	Bruikbaar voor begaafde kinderen	30
4.5	Spelvormen en hulpmiddelen	31
5.	Overzicht screenings-instrumenten Taal	33
5.1	Screeningsinstrumenten algemeen	33
5.2	Screeningsinstrumenten voor zorgleerlingen	39
5.3	Uitgevers	43
6.	Methoden Rekenen en wiskunde groep 1 en 2	45
6.1	Alles telt tweede editie groep 1 en 2	45
6.2	Pluspunt derde editie, groep 1-2	47
6.3	Rekenrijk tweede editie groep 1 en 2	49
6.4	Wereld in getallen vierde editie groep 1 en 2	50
6.5	Wizwijs groep 1 en 2	51
7.	Aanvullende materialen Rekenen	53
7.1	Algemeen	53
7.2	Bruikbaar voor zwakke rekenaars	56
7.3	Bruikbaar voor begaafde kinderen	57
7.4	Spelvormen en hulpmiddelen	58
8.	Overzicht screenings-instrumenten Rekenen	65
8.1	Screeningsinstrumenten algemeen	65
8.2	Screeningsinstrument voor zorgleerlingen	69
8.3	Screeningsinstrumenten als onderdeel van een methode	70
8.4	Uitgevers	71
9.	Methoden Sociaal-emotioneel groep 1 en 2	73
9.1	Applaus voor jezelf	73
9.2	Goed gedaan!	75
9.3	Hé, luister eens	77
9.4	Leefstijl (versie 2008) groep 1 en 2	78

10.	Aanvullende materialen Sociaal-emotioneel	79
10.1	Algemeen	79
10.2	Leesseries	82
10.3	Thematische lesmateriaal	83
10.4	Spelvormen	85
11.	Overzicht screenings-instrumenten Sociaal-emotioneel	87
11.1	Screeningsinstrumenten voor zorgleerlingen	93
11.2	Screeningsinstrumenten als onderdeel van een methode	96
11.3	Leveranciers	99

1. Inleiding

Er zijn nog steeds kinderen die met een (taal)achterstand het basisonderwijs binnenkomen. Deze leerlingen lopen die achterstand, met name op het terrein van taal en rekenen onvoldoende in. Uit onderzoek van de Onderwijsraad blijkt dat bij het verlaten van de basisschool deze leerlingen gemiddeld zes maanden tot twee jaar achterlopen. Het is daarom van belang in de vroegschoolse educatie doelgericht te werken aan de ontwikkeling van jonge kinderen.

Door vroegtijdig in te spelen op opvallend gedrag worden de mogelijkheden op een goede start in het basisonderwijs van ieder kind vergroot. En daarmee worden de kansen ook vergroot. Het is hiervoor van belang dat pedagogisch medewerkers van de voorschoolse voorzieningen en leerkrachten van groep 1 en 2 kennis en inzicht hebben in de doorlopende leer- en ontwikkelingslijnen.

Nieuwe 'doelen' voor de kleutergroepen

Bij het verzorgen van voor- en vroegschoolse educatie wordt steeds vaker de vraag gesteld: waar moeten we met de voorschoolse educatie aan werken en waar moeten we naar toewerken om de kinderen goed aan de basisschool te laten beginnen? En waar moet de vroegschoolse educatie naar toewerken om de kinderen met succes in groep 3 te laten starten? Daartoe heeft SLO doelen geformuleerd voor het begin van de basisschool (voor aanvang groep 1) en voor eind groep 2.

In deze doelen is beschreven wat kinderen op die momenten aan het begin van hun 'leerloopbaan' moeten kennen, kunnen en bereiken, of waar ze minimaal ervaring in moeten hebben opgedaan op het gebied van taalontwikkeling, rekenontwikkeling en de sociaal-emotionele

ontwikkeling. Verschillende vakdidactici waren betrokken bij de samenstelling van de doelen. De taaldoelen zijn in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam opgesteld. De uitwerkingen van de doelen zijn te vinden als pdf-bestand op de website van SLO (<http://www.slo.nl/primair/themas/jongekind/doelen/>).

Leerplankundig perspectief

Een goede aansluiting van voor- naar voerschoolse educatie en vervolgens een vloeiende overgang naar de schoolse situatie vraagt om een goede afstemming. Het inhoudelijk repertoire van pedagogisch medewerkers en leerkrachten zal dan ook vergroot en versterkt moeten worden, zodat zij inhoudelijk verantwoorde keuzes kunnen maken om een kwalitatief hoog aanbod aan jonge kinderen te kunnen geven. Op deze manier zullen ze doelgericht en planmatiger de ontwikkeling van kinderen weten te stimuleren (opbrengstgericht werken).

Methoden, materialen en screeningsinstrumenten

Bij het versterken van het leerplankundig denken en handelen van pedagogisch medewerkers en leerkrachten spelen leermiddelen en materialen een cruciale rol. Leermiddelen kunnen gezien worden als belangrijke 'dragers van het leerplan'. Niet alleen is er een enorme groei in kwantiteit van leermiddelen ook de diversiteit van het aanbod is groot. Daarnaast zijn er tal van verschillende screeningsinstrumenten beschikbaar voor deze doelgroep. Door deze enorme toename is het moeilijk om daar zelf een weg in te vinden. Om pedagogisch medewerkers/leerkrachten gericht te ondersteunen bij het kiezen van de juiste leermiddelen biedt SLO in deze katern een overzicht van alle beschikbare methoden, materialen en screeningsinstrumenten voor de drie ontwikkelingsgebieden: taal, rekenen en sociaal-emotioneel.

SLO zal vanaf 2011 eerst de meest gebruikte toetsen en observatie-instrumenten en daarna de leermiddelen in de voerschoolse periode en in groep 1 en 2 naast de doelen leggen. Dan wordt bekeken in welke mate materialen en doelen bij elkaar aansluiten. SLO zal ook trainingen verzorgen voor het werken met de doelen.

Voor meer informatie over het project Jonge Kind en voor vragen en opmerkingen kunt u contact opnemen met [Gäby van der Linde-Meijerink](mailto:g.vanderlinde@slo.nl), projectleider Jonge Kind (g.vanderlinde@slo.nl).

2. Methoden algemeen groep 1 en 2

2.1 Ik en Ko, totaalmethode voor kleuters met een (taal)achterstand

Zwijssen; CED-Groep

2001-2009

Algemeen

Methode voor gebruik in meertalige groepen 1 en 2 van het basisonderwijs met onderdelen voor taal, rekenen en sociaal-communicatieve vaardigheden. NT1 en NT2 worden geïntegreerd aangeboden. Zowel bij taal, rekenen en sociaal-communicatieve vaardigheden is het vergroten van de Nederlandse taalvaardigheid het belangrijkste. Interactie is hierbij erg belangrijk en ook de betrokkenheid van de kinderen. Hiervoor maakt de methode gebruik van

betekenisvolle activiteiten en werkvormen, gerelateerd aan voor de kinderen herkenbare thema's. Er zijn achttien thema's voor twee leerjaren. Per thema zijn er twaalf activiteiten voor taal en vijf voor rekenen; de leerkracht bepaalt zelf de volgorde. De helft van de activiteiten vindt in kleine groepjes plaats. De concrete ervaringen van de leerlingen op een schooldag (zoals het knutselen of het spelen in de huishoek) zijn uitgangspunt voor het systematisch en doelgericht ontwikkelen van de vaardigheid in de Nederlandse taal. Taal staat centraal, de overige twee onderdelen zijn aanvullend hieraan en kunnen niet afzonderlijk van de taalcomponent worden gebruikt. Analoot aan dit pakket is voor peuters het pakket *Puk & Ko* verkrijgbaar. Beide pakketten samen vormen onder de naam *Ko-totaal* een doorlopende lijn voor Voor- en vroegschoolse educatie.

Het hoofddoel van *Ik & Ko taal* is het vergroten van de Nederlandse taalvaardigheid van alle kinderen, zodat taalachterstanden in groep 3 worden voorkomen. De algemene doelstelling van *Ik & Ko rekenen* is: *'Het behalen van de tussendoelen die voor groep 1 en 2 zijn geformuleerd in de TAL-uitgaven over hele getallen (1999) en over meten en meetkunde (2004).'*

De algemene doelstelling van *Ik & Ko SCV* is: *'het vergroten van de sociaal-communicatieve vaardigheden van kinderen'.*

Samenstelling

Ik & Ko taal bestaat uit een algemene handleiding, twee opbergbanden met ieder drie themahandleidingen, een kopieerboek, vijf prentenboeken, zes knieboeken, twee audio-cd's en een pop. Additioneel zijn een knieboekstandaard, drie cd-roms, een set dagritme kaarten en handleidingen Arabisch, Portugees en Turks verkrijgbaar. *Ik & Ko thuis* bestaat uit een gebruikswijzer met kopieerbladen en voorleesboeken in het Nederlands, Turks en Marokkaans-Arabisch.

Ik & Ko rekenen bestaat uit twee ringbanden met in totaal een algemene en zes themahandleidingen, negen kleutersetjes en een platenboek. Per themahandleiding zijn drie thema's uitgewerkt. De kleutersetjes (spelletjes) bestaan uit een kartonnen doos met alle benodigde spelonderdelen, gemaakt van plastic en geplastificeerd karton.

Ik & Ko sociaal-communicatieve vaardigheden bestaat uit een algemene handleiding met gebruikswijzer, observatielijst en kansrijke momenten.

Voor afstemming tussen de OALT-lessen en het reguliere kleuteronderwijs is *Ik & Ko in de eigen taal* voor Turkse, Marokkaanse en Kaapverdise/Portugese kinderen ontwikkeld.

Inhoud

Ik & Ko taal besteedt aandacht aan de ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid, de beginnende geletterdheid en taalbeschouwing. De nadruk ligt op mondelinge taalvaardigheid met daarbij woordenschatontwikkeling (ongeveer 1500 woorden), gespreksvaardigheid, begrijpend luisteren, institutionele interacties, informatie geven en gebruik van middelen.

KO-totaal besteedt ook aandacht aan de eigen taal. Voor de thuisactiviteiten zijn ook onderdelen uitgewerkt in het Turks, Marokkaans/Arabisch en Tarifit/Berbers. Van *Ik & Ko taal* zijn handleidingen in het Arabisch, Turks en Portugees verkrijgbaar. Hierin zijn vertalingen van verhalen en prentenboeken opgenomen met daarbij aangepaste voorleesactiviteiten. Deze dienen vóór de reguliere lessen aangeboden te worden.

Ik & Ko rekenen is een deelmethode voor de ontluikende gecijferdheid en wordt gebruikt naast de materialen voor taal. In het pakket komen de volgende onderdelen aan de orde: tellen (telrij, aantal tellen tot en met 10), getalbegrip (aantallen vergelijken, bewerkingen, representeren, betekenissen van getallen), meten (lengte, gewicht, inhoud, afpassen en verhoudingen), tijd (tijdsbesef) en meetkunde (oriënteren, construeren, opereren). Gedurende de eerste week van een thema worden er alleen taalactiviteiten uitgevoerd. In de overige weken komen zowel taal- als rekenactiviteiten aan bod. Bij elk thema horen vijf rekenactiviteiten; twee activiteiten worden uitgevoerd in een grote groep en drie activiteiten in een kleinere. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor individuele verwerking van opdrachten. In de eerste activiteit wordt een praatplaat of een spel gebruikt. Deze dienen als uitgangspunt bij een bepaald rekenprobleem. In de algemene handleiding wordt in een schema weergegeven welke rekenaspecten per thema aan de orde komen.

Bij *Ik & Ko SCV* komen acht categorieën van sociaal competent gedrag aan bod: jezelf presenteren en opkomen voor jezelf, jezelf kenbaar maken in de groep, samen spelen en werken, gevoelens/ervaringen herkennen en delen, aardig doen, omgaan met ruzie, omgaan met een taak (zelfstandig uitvoeren, doorzetten tot een taak af is) en kiezen. Ook *Ik & Ko SCV* wordt gebruikt bij de taalactiviteiten. Bij elk thema worden voor drie activiteiten aanwijzingen gegeven om de sociaal-communicatieve vaardigheden te stimuleren.

Omgaan met verschillen

Bij *Ik & Ko taal* wordt er gedifferentieerd naar drie stadia van taalontwikkeling: stadium een is dat van de jonge en/of beginnende taalleerder, stadium twee van de enigszins gevorderde en stadium drie van de oudere, gevorderde taalleerder. De leerkracht bepaalt welk stadium op de leerling van toepassing is en stemt de begeleiding hierop af. Voor het differentiëren in de kleine groep zijn aanwijzingen in een schema gegeven. Deze aanwijzingen kunnen bestaan uit de mate en aard van hulp die wordt geboden, de soort opdracht en mate van samenwerking en de soort vragen die tijdens de uitvoering worden gesteld. Om aan de verschillen in taalvaardigheid tegemoet te komen zijn alle knieboekverhalen in een originele en vereenvoudigde versie geschreven. Voor kleuters waarvoor stadium een nog te moeilijk is, kan eventueel gebruik worden gemaakt van de materialen van *Puk & Ko*. Bij taalactiviteiten geeft het circuitmodel de leerkracht mogelijkheden om de minder taalvaardige kinderen intensiever te begeleiden. Door de inzet van heterogene samengestelde groepen krijgen kinderen de kans van elkaar te leren. Het programma biedt geen specifieke aandacht voor meer begaafde kinderen.

Bij *Ik & Ko rekenen* worden drie stadia in de reken/wiskundeontwikkeling van kleuters onderscheiden (van concreet naar abstract rekenen). In veel activiteiten zijn differentiatieaanwijzingen opgenomen voor deze drie stadia. De differentiatieaanwijzingen bij de rekenactiviteiten richten zich vooral op de verschillende manieren waarop een rekenprobleem

kan worden opgelost of in hoeverre er gebruik wordt gemaakt van concreet materiaal. Voor kinderen die het Nederlands niet of nauwelijks beheersen zijn er bij het rekenen mogelijkheden voor de leerkracht om te visualiseren en uit te beelden. Ook het handelend laten zien van oplossingen door de kinderen, kan hierbij een rol spelen. Voor *Ik & Ko rekenen* is geen observatielijst ontwikkeld. Wel zijn er binnen elke activiteit mogelijkheden om de leervorderingen in beeld te krijgen door gebruik te maken van drie observatiemomenten: tijdens de instructie, de kern en de afsluiting.

Bij *Ik & Ko SCV* wordt gedifferentieerd door middel van vragen naar de drie stadia (beginnend, enigszins gevorderd en gevorderde taalleerder) van (tweede) taalontwikkeling.

Meer info

Algemeen taal en analyse: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/140483>

Rekenen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/158790/>

Sociaal-communicatieve vaardigheden:

<http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/158791/>

Uitgever: <http://www.ikenko.nl/>; www.ko-totaal.nl

2.2 Kleuterplein

Malmberg, Uitgeverij

2008

Algemeen

Methode voor groep 1 en 2, bedoeld voor de ontwikkelingsgebieden taal, rekenen, wereldoriëntatie, motoriek, sociaal-emotionele ontwikkeling, muziek en voorbereidend schrijven. Het pakket gaat uit van de individuele ontwikkeling en de beleving van de kleuter. Beoogd wordt een doorgaande lijn naar alle vakken en methodes van groep 3 te bieden, door alle tussendoelen aan bod te laten komen. Het pakket kan worden gebruikt als aanvulling op eigen thema's of als volledig

programma. In totaal zijn er zestien thema's uitgewerkt. *Kleuterplein* kan volgens de auteurs zowel bij ontwikkelingsgericht als ervaringsgericht onderwijs worden gebruikt. *Kleuterplein* werkt met routines (vaste werkvormen) die telkens terugkeren. In elk thema zitten zulke routines, zoals de thematafel, interactief voorlezen, de lettertafel en de terugblik op het thema. Analoot aan dit pakket is voor peuters het pakket *Peuterplein* verkrijgbaar.

Samenstelling

Het materiaal is opgezet rondom zestien thema's, verdeeld over twee mappen: *Seizoenen* en *Ontdek je wereld*. Elk pakket bestaat uit handleidingkaternen bij acht thema's, registratie- en observatielijsten, kopieerbladen en liedjes- en pakketwijzers. Naast de twee themapakketten is er een pakket met algemene materialen verkrijgbaar. Deze bestaat uit handpop Raai de Kraai, tijdplanner met magneten, schootboek, 5-minutenspelletjes taal en rekenen, set van zestien thema-vertelposters, letter- en getalposter, liedjes-cd en verhaaltjes-cd. Ook zijn nog enkele losse materialen leverbaar: een set bordspellen voor rekenen, een vertelkastje, een werkboekje *Ik kan het zelf*, een computerprogramma voor taal en rekenen en mini-Raaitjes.

Inhoud

In totaal zijn er zestien thema's uitgewerkt: acht thema's rond de seizoenen van het jaar en acht thema's met onderwerpen uit de leefwereld van de kinderen (zoals gezondheid, de winkel of kunst). Elk thema bevat lesstof voor vier weken. Per jaar komen maximaal acht thema's aan bod. De leerkracht kan de volgorde van de thema's vrij kiezen. Ook de activiteiten binnen de thema's kunnen in elke gewenste volgorde worden gedaan. Daarnaast zijn er keuzeactiviteiten bij een thema waardoor ook de duur van een thema flexibel is. Alle thema's hebben een vaste opbouw met start-, kern-, keuze- en afsluitingsactiviteiten. In elk thema zijn alle ontwikkelingsgebieden vertegenwoordigd. Bij elke activiteit is steeds één ontwikkelingsgebied het belangrijkste. De activiteiten van *Kleuterplein* duren vijf tot dertig minuten. Ze worden uitgevoerd in de grote groep, in een kleine groep of tijdens de werkles (zelfstandig werken). Binnen het ontwikkelingsgebied taal en lezen kent *Kleuterplein* de volgende leerlijnen: praten en luisteren (met de leerdoelen informatie overdragen en begrijpen, gespreksvaardigheid, verhalen vertellen, mening geven en reageren op andermans mening en reflectie); verhalen (boekoriëntatie, verhaalbegrip, functioneel 'lezen' en leesplezier); klanken en letters (fonologisch bewustzijn, fonemisch bewustzijn en alfabetische principes begrijpen en letterkennis hebben) en krabbelen en schrijven (relatie gesproken en geschreven taal, functies van geschreven taal, functioneel 'schrijven', informatie ordenen en schrijfplezier). De leerlijn praten en luisteren (mondellinge communicatie) is gebaseerd op de tussendoelen Nederlands van SLO voor groep 1 en 2. De overige leerlijnen zijn gebaseerd op de tussendoelen

beginnende geletterdheid van het Expertisecentrum Nederlands. De leerlijn woordenschat vormt een belangrijk onderdeel en is volledig geïntegreerd in alle thema-activiteiten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen basiswoorden en uitbreidingswoorden. De woorden zijn geselecteerd met behulp van de woordenlijst van Krom (1990).

De leerlijn rekenen in *Kleuterplein* zijn gebaseerd op de tussendoelen beginnende gecijferdheid van de werkgroep Tussendoelen Annex Leerlijnen (TAL) en op *Als kleuters leren tellen* van SLO en omvat de onderdelen tellen en rekenen, meten en wegen, ruimte en vormen en tijd. Tellen en rekenen bevat de leerdoelen opzeggen van de telrij, werken met telbare hoeveelheden, erbij en eraf van 1 of 2 en werken met getalsymbolen (bijvoorbeeld op kaartjes, de telefoon of afstandsbedieningen). Bij meten en wegen komen de leerdoelen vergelijken en ordenen en afpassen aan de orde. Bij ruimte en wegen gaat het om de doelen oriënteren (bijvoorbeeld het werken met een plattegrond of het tekenen vanuit het eigen standpunt), construeren (met bijvoorbeeld constructiemateriaal of papier) en opereren met vormen en figuren (zoals spiegelen en mozaïeken samenstellen). Bij de leerlijn tijd horen de doelen chronologie (onder meer hanteren van tijdsbegrippen) en patronen en cycli (dagen, weken, maanden, seizoenen).

Binnen de thema's van *Kleuterplein* is er doorlopend aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Het gaat daarbij om de volgende leerdoelen, die gebaseerd zijn op de doelen sociaal-emotionele ontwikkeling: zelfkennis, zelfvertrouwen, zich verplaatsen in anderen, omgaan met verschillen, rekening houden met anderen, samen spelen en werken, weerbaarheid.

Daarnaast wordt ook aandacht besteed aan de doelen voor motoriek (bewegen en fijne motoriek), wereldoriëntatie, muziek en voorbereidend schrijven.

Omgaan met verschillen

Kleuterplein is bedoeld voor heterogene kleutergroepen (combinatiegroepen 1 en 2). Het pakket bevat een aantal mogelijkheden om te differentiëren. Alle activiteiten eindigen met een stapje naar boven of naar beneden, aangegeven met een pictogram. De woorden in de thema's worden aangeboden op twee niveaus: basiswoorden (woorden die bekend worden verondersteld bij kinderen die starten in groep 1; deze woorden biedt de leerkracht alleen actief aan de taalzwakke kleuters aan) en uitbreidingswoorden (woorden die voor de meeste kinderen nieuw zijn en die de leerkracht actief aanbiedt aan alle kinderen). In elk thema zitten keuzeactiviteiten die speciaal voor groep 1 of groep 2 zijn. Per leerling is het mogelijk om de vorderingen bij te houden met behulp van observatie- en registratieformulieren. In het registratiesysteem is ook speciale aandacht voor het overdrachtsmoment naar groep 3 en is er een leerlingoverzicht voor oudergesprekken. Alles is zowel op papier als digitaal beschikbaar.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/164008>

Uitgever: <http://www.malmberg.nl/Basisonderwijs/Methodes/Kleuters-en-peuters.htm>

2.3 Piramide

Cito

2009-2012 (herziene versie)

Algemeen

Methode voor de voor- en vroegschoolse educatie voor kinderen van 0 tot 7 jaar. Piramide start op het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal en loopt door tot en met groep 3 van de basisschool. Door een combinatie van spelen, werken en leren in een positief klimaat worden kinderen in hun ontwikkeling gestimuleerd. De methode richt zich op acht ontwikkelingsgebieden. *Piramide* bevat twaalf projecten, elk met een ander thema, die elk twee of drie weken duren. Alle projecten zijn uitgewerkt voor peuters, voor groep 1 en 2 en voor groep 3. Voor baby's en dreumesen in het kinderdagverblijf is een katern met suggesties bij de projecten. De methode bevat speciale

uitwerkingen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.

De projecten voor peuters zijn bedoeld voor twee- en driejarigen en zijn geschikt voor gebruik in kinderdagverblijven en in peuterspeelzalen. De kleuterprojecten zijn bij de herziene versie geschikt voor zowel homogene als heterogene groepen 1 en 2 en bevatten ook activiteiten voor piontere leerlingen. De opbouw van de projecten is ongewijzigd ten opzicht van de eerste versie.

Samenstelling

De kern van het materiaal voor groep 1 en 2 vormen de twaalf projectboeken. Daarnaast zijn er een aantal ondersteunende materialen voor de leerkracht leverbaar: een set praatplaten, een boek met praatplaten, cd's met muziek, een dagritmepakket en een spelwerkbord met toebehoren. Ook zijn er enkele bijbehorende ontwikkelingsmaterialen verkrijgbaar. Een deel van de materialen van de herziene versie verschijnt in het schooljaar 2011/2012.

Inhoud

Het programma richt zich op de volgende acht ontwikkelingsgebieden: sociaal-emotionele ontwikkeling, persoonlijkheidsontwikkeling, kunstzinnige ontwikkeling, motorische ontwikkeling, ontwikkeling van de waarneming, taalontwikkeling en ontwikkeling van het lezen en schrijven, denkontwikkeling en ontwikkeling van het rekenen, oriëntatie op ruimte, tijd en wereldverkenning. De gebieden worden afzonderlijk maar vooral ook veel in samenhang met elkaar aangeboden en geëxploreerd doordat ze vanuit (project)thema's worden behandeld. Deze thema's zijn voor alle groepen gelijk, maar de invulling verschilt. Een project duurt ongeveer drie weken. Binnen een project wordt een dagplanning met een vaste structuur doorlopen.

De doelen zijn per thema en per activiteit beschreven. Voor de peuters en de kinderen van groep 1 en 2 zijn in de Piramide-methode tussendoelen opgesteld voor elk ontwikkelingsgebied. Deze tussendoelen sluiten aan bij de achterliggende theorie van Piramide over meervoudige intelligentie, maar ook bij de verschillende doelen die opgesteld zijn door het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO) en expertisecentra die zich richten op specifieke ontwikkelingsgebieden. De doelstellingen zijn gericht op kennis en/of vaardigheden en verschillen in specificiteit per ontwikkelingsgebied en per groep. Doelstellingen voor peuters zijn in het algemeen globaler dan de doelstellingen voor kinderen die eind groep 2 zitten.

Activiteiten die binnen een themaproject worden uitgevoerd staan in projectboeken weergegeven. De activiteiten in deze projectboeken zijn volledig uitgeschreven met daarbij een vermelding van het doel dat binnen die activiteit aan de orde komt.

Omgaan met verschillen

Piramide biedt op verschillende manieren ondersteuning aan kinderen met een ontwikkelingsachterstand. De ondersteuning vindt zowel in het reguliere programma plaats door preventieve en remediërende tutoring op alle ontwikkelingsgebieden (tutorprogramma). Het tutorprogramma is geïntegreerd in de projectthema's. De tutor geeft preventieve hulp in kleine groepjes of aan individuele kinderen voorafgaand aan de groepsactiviteit. Aan kinderen die niet voldoende van de preventieve tutoring en de groepsactiviteit hebben geprofiteerd, wordt remediërende hulp aangeboden. Er wordt gedifferentieerd tussen de leerlingen door de activiteiten meestal op drie niveaus aan te bieden: gemiddeld, moeilijker en gemakkelijker. De leidster/leerkracht maakt zelf een inschatting van het niveau van het kind of de kinderen en biedt dan de activiteit op een passend niveau aan. In de projectboeken zijn ook activiteiten uitgewerkt voor pientere kinderen. Deze verwerkingsactiviteiten zijn gericht op alle ontwikkelingsgebieden, maar vooral op de cognitieve ontwikkeling (denk- en rekenontwikkeling, oriëntatie op ruimte en tijd en wereldoriëntatie).

Meer info

Algemeen en analyse: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/142484/>

Uitgever:

<http://www.cito.nl/nl/onderwijs/vroeg%20en%20voorschoolse%20educatie/piramide.aspx>

2.4 Schatkist (tweede versie)

Zwijssen

2003-2010

Algemeen

De tweede versie van *Schatkist* combineert taal, lezen en rekenen in één pakket. Hierbij wordt aandacht besteed aan alle tussendoelen ontluikende geletterdheid en gecijferdheid. Ook komen sociale vaardigheden aan de orde. Het werken met ankers (thema's) en routines is in *Schatkist* een belangrijk uitgangspunt. De ankers worden geïntroduceerd met ankerverhalen, zodat de kleuters vanuit een betekenisvolle context worden geactiveerd en

gestimuleerd. Met behulp van de ankers wordt een rijke leeromgeving gecreëerd waarin kinderen zich verder kunnen ontwikkelen. Routines zijn open leersituaties die volgens een vast stramien verlopen en waarbij uitnodigend materiaal stimulerend werkt. Binnen deze leersituaties staat interactie tussen kinderen onderling en/of met de leerkracht centraal. *Schatkist* bevat diverse materialen die als routine worden gebruikt zoals de pop Pompom, de Lettermuur, de Cijfermuur en de Tijdwijzer.

Samenstelling

Het programma bestaat uit een set basismaterialen en vier themapakketten. Het pakket basismaterialen bestaat uit een gebruikswijzer, een lettermuur, een letterboek, een cijfermuur, het cijferboek, de handleidingen *Werken met de Lettermuur* en *Werken met de Cijfermuur*, de pop Pompom, vier opbergmappen voor de activiteitenboeken, een Weekwijzer, een Tijdwijzerboek en een handleiding *Werken met de Tijdwijzer*. Daarnaast zijn vier pakketten met specifieke materialen rond de ankers verkrijgbaar. Deze pakketten bestaan uit bij deze ankers behorende activiteitenboeken, ankermaterialen en kleuterstetjes. Ook zijn enkele additionele materialen verkrijgbaar, zoals samenleesboeken, routineboeken, een liedjesboek, dagritmekaarten, een groeiboekje letters en cijfers, een plakboek rond het onderwerp *Ik ga naar school* en een knutselboek. Bovendien zijn er drie computerprogramma's ontwikkeld, voor taal, rekenen en woordenschat.

Inhoud

Schatkist besteedt aandacht aan alle tussendoelen op het gebied van mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid, beginnende gecijferdheid en sociaal-emotionele ontwikkeling. Er worden zestien ankers (thema's) onderscheiden. Met behulp van de ankers wordt een rijke leeromgeving gecreëerd waarin kinderen zich verder kunnen ontwikkelen. Binnen de leerlijn mondelinge taalontwikkeling komen in *Schatkist* de volgende doelen aan bod: taalhandelingen in de groep, interactie in de kleine groep, begrijpend luisteren, verhalen vertellen en verslag doen. In elk anker staan circa 150 woorden centraal, die onderverdeeld zijn in drie categorieën: sterwoorden voor voornamelijk minder taalvaardige leerlingen; maanwoorden voor kinderen met een basis- of gemiddeld niveau; zonwoorden, voor de meer taalvaardige leerlingen.

Schatkist gaat uit van de eerste zeven tussendoelen beginnende geletterdheid zoals die zijn opgesteld door het Expertisecentrum Nederlands. Het gaat om de volgende tussendoelen: boekoriëntatie, verhaalbegrip, functies van geschreven taal, relatie tussen gesproken en geschreven taal, taalbewustzijn, alfabetisch principe en functioneel lezen en schrijven. *Schatkist*

biedt activiteiten die gericht zijn op taalbewustzijn en alfabetisch principe. Ook tijdens het *Werken met de Lettermuur*, de kleutersetjes en het computerprogramma krijgen deze aspecten aandacht.

De leerlijn beginnende gecijferdheid is onder andere gebaseerd op de Tussendoelen Annex Leerlijnen (TAL) van het Freudenthal Instituut. In *Schatkist* komen de volgende tussendoelen aan bod: tijd, ruimtelijke oriëntatie, vergelijken, sorteren en ordenen, meten en wegen, tellen en getalbegrip.

De activiteiten voor de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn erop gericht dat kinderen zichzelf leren kennen, leren zich te uiten en met anderen kunnen omgaan. In allerlei dagelijkse situaties staan de kleuters stil bij hun gedrag. Welke regels gelden er, hoe maak je duidelijk wat je wilt, hoe ga je met andere kinderen om? Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling staan in *Schatkist* de volgende tussendoelen centraal: eigen gevoelens herkennen, benoemen en uiten, gevoelens van anderen herkennen en benoemen, omgaan met eigen gevoelens en ervaringen, relaties aangaan, omgaan en samenwerken met anderen, sociale redzaamheid, onderzoeken en initiatief nemen.

Omgaan met verschillen

Schatkist gaat uit van het ontwikkelingsniveau van het kind en niet van activiteiten voor jongste of oudste kleuters of een indeling in groep 1 of 2. De activiteiten zijn zodanig opgebouwd dat alle kleuters eraan deel kunnen nemen, ieder op zijn eigen niveau. Binnen de beschrijvingen van de activiteiten worden aanwijzingen gegeven met betrekking tot niveauverschillen. In aansluiting op de aanvankelijk leesmethode *Veilig leren lezen* wordt er binnen *Schatkist* onderscheid gemaakt in drie aanpakken: ster (taalzwakke leerlingen), maan (kinderen met een basis- of gemiddeld niveau) en zon (bovengemiddelde leerlingen). Kleuters die dat nodig hebben, kunnen voorafgaand aan het voorlezen van het ankerverhaal alvast kennismaken met de belangrijkste woorden uit het verhaal. Deze activiteit voor preteaching wordt aangeduid met een ster. Bij sommige activiteiten zijn zontips opgenomen. Hiermee kunnen de opdrachten extra uitdagend worden gemaakt voor kinderen die daaraan toe zijn. Ook bij de woordenschat wordt onderscheid gemaakt in drie aanpakken (ster, maan- en zonwoorden).

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/154821/>

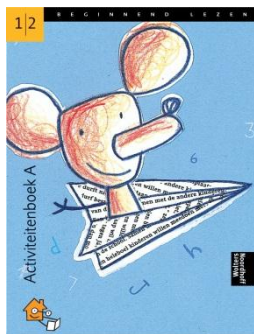
Uitgever: <http://www.schatkist.nl>

3. Methoden Taal/lezen groep 1 en 2

3.1 Leeshuis beginnend lezen

Noordhoff Uitgevers BAO

2002

Algemeen

Leeshuis Beginnend Lezen is een thematische methode voor voorbereidend en aanvankelijk lezen voor groep 1 tot en met 3 van de basisschool. Het programma is voor groep 1 en 2 gelijk. Door middel van speelse activiteiten waarin veel aandacht is voor woordenschatontwikkeling en de ontwikkeling van fonologische vaardigheden worden de leerlingen van groep 1 en 2 voorbereid op het leren lezen in groep 3. Er wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van de taalvaardigheid en aan het gevoel voor het klanksysteem. De methode bevat een observatiesysteem om de

ontwikkeling van de afzonderlijke kinderen bij te houden. De uitgever geeft aan dat de methode een doorgaande lijn biedt met *Leeshuis Voortgezet lezen* en met de schrijfmethode *Schrijfhuis*.

Samenstelling

Leeshuis Beginnend Lezen bestaat voor groep 1 en 2 uit twee activiteitenboeken, twee sets van negen prentenboekjes (muisboekjes), twee audio-cd's, twee platenboeken met verhalen (huisboeken) en een klankstempelpakket.

Inhoud

Voor groep 1 en 2 is als uitgangspunt geformuleerd: *"Het beginnend lezen (...) krijgt in groep 1 en 2 invulling door betekenisvol en functioneel luisteren, praten en 'schrijven' om te (leren) lezen.* Voor groep 1 en 2 zijn de doelen ondergebracht in de volgende vijf categorieën: *woorden, kernzinnen en leertaal begrijpen; symbolen begrijpen; vormen en volgorde van letters visueel herkennen; klanken herkennen en gebruiken; klanken verletteren en letters verklanken.* Deze doelen zijn onderverdeeld in een reeks subdoelen waaraan alle voorleesactiviteiten en andere speelleesactiviteiten zijn gekoppeld. De methode is thematisch van opzet. De zes thema's in groep 1 en 2 zijn knuffelen & slaan, slapen & wakker worden, rommel maken & opruimen, spelen & nadoen, klein zijn & groot worden, op pad gaan & thuiskomen. Er wordt met behulp van een samenhangend pakket aan verhalen en activiteiten gewerkt aan de ontwikkeling van de algemene taalvaardigheid, in het bijzonder aan het fonemisch bewustzijn en aan een eerste verkenning van de klank-tekenkoppeling. Per thema worden suggesties voor leesbevorderingsactiviteiten gegeven. *Leeshuis Beginnend Lezen* heeft voor groep 1 en 2 een programma van 36 weken waarin de zes thema's aan de orde komen. In elk thema staan drie verhalen centraal die de rode draad vormen voor allerlei voorlees- en vervolgactiviteiten en voor extra activiteiten voor kinderen die extra begeleiding nodig hebben. In een periode van twee weken kunnen deze activiteiten worden afgerond als hieraan ongeveer dertig minuten per dag wordt besteed. In de handleiding wordt aangegeven dat het mogelijk is om het programma elk jaar opnieuw uit te voeren, zodat de kinderen zowel in groep 1 als in groep 2 het gehele programma volgen én dat het mogelijk is het programma over twee jaar te verdelen en te

schuiven in de verhalen binnen een thema. Er wordt afgeraden om te schuiven in de volgorde van de thema's zelf, omdat daarin een concentrische opbouw van doelen is verweven.

Omgaan met verschillen

In de handleidingen van groep 1 en 2 wordt in het doelenoverzicht bij elk doel een verdiepingsvariant aangegeven. Deze verdiepingsvarianten kunnen ook worden toegepast bij het samen lezen en de daaraan gekoppelde activiteiten. Voor de wat zwakkere leerlingen worden er per verhaal zeven 'Steuntjes in de rug' gegeven, waarin gerichte aanwijzingen voor extra hulp of extra oefeningen staan.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/152959/>

Uitgever: <http://www.noordhoffuitgevers.nl/wps/portal/bao/Leeshuis/beginnendlezen>

3.2 De leessleutel (nieuwe versie)

Malmberg, Uitgeverij

2003-2005

Algemeen

De leessleutel (nieuwe versie) is een thematisch opgezette methode voor voorbereidend en aanvankelijk lees-taalonderwijs voor groep 1, 2 en 3 van de basisschool, waarbij lezen en taal vanuit de dagelijkse werkelijkheid centraal staat. Het betreft een herziene versie van de eerder uitgegeven gelijknamige methode. Kinderen leren lezen vanuit de dagelijkse, herkenbare werkelijkheid.

Uitgangspunten zijn zelf ontdekken in betekenisvolle situaties, brede ontwikkeling en accent op taal-leesontwikkeling. *De leessleutel* gaat uit van een ontwikkelingsgerichte visie die aansluit bij het

concept van de basisontwikkeling en van interactief taalonderwijs, gebaseerd op drie pijlers: betekenisvol leren, sociaal leren en strategisch leren. Andere belangrijke uitgangspunten in de nieuwe *Leessleutel* zijn een helder en flexibel organisatiemodel met suggesties voor het werken in hoeken, aandacht voor leesplezier en de mogelijkheid te pendelen tussen klassikale instructie en zelfontdekkend leren.

Samenstelling

Voor groep 1 en 2 bestaat de methode uit een algemene handleiding met daarin een theoretische onderbouwing, een themamap met tien uitgewerkte thema's, een handpop Raai de Kraai, tien prentenboeken (één per thema), een schootboek met van elk prentenboek een aantal platen, een liedjes-cd en een verhalen-cd (met de teksten van de prentenboeken). Als additionele materialen zijn een routineboek (waarmee de werkwijze verder verdiept en verbreed kan worden en waarmee eigen thema's kunnen worden uitgewerkt) en een cd-rom verkrijgbaar. De cd-rom sluit aan bij de tien thema's uit de themamap en bij de prentenboeken. De leerkracht beslist zelf of resultaten al dan niet worden vastgelegd. Het computerprogramma besteedt aandacht aan woordenschat, ontdekkend leren en fonologisch bewustzijn (tussendoelen beginnende geletterdheid).

Inhoud

In groep 1 en 2 zijn tien thema's uitgewerkt: school, pech, post, warm/koud, foto's, nieuws, eten, kunst, vliegen en vakantie. Het verhaal van Raai de Kraai die op zoek is naar zijn oude nest loopt als een rode draad door al deze thema's. De doelen voor het programma voor groep 1 en 2 zijn gericht op de tussendoelen van beginnende geletterdheid, op woordenschat en mondelinge communicatie.

De leessleutel richt zich expliciet op de eerste zeven gebieden van de tussendoelen beginnende geletterdheid (boekoriëntatie, verhaalbegrip, functies van geschreven taal, relatie tussen gesproken en geschreven taal, taalbewustzijn, alfabetisch principe en functioneel 'schrijven' en 'lezen'). Het Routineboek biedt handreikingen voor kinderen die meer aan kunnen dan deze eerste zeven gebieden. In de algemene handleiding worden per deeltaalvaardigheid summier leerinhouden/doelen per thema aangegeven. In het overzichtsschema aan het begin van elk thema staan de doelen per activiteit in algemene termen aangegeven. Er is aandacht voor de communicatieve situaties van de tekst. Er wordt aandacht besteed aan teksten uit de eigen omgeving en aan eigengemaakte teksten (in groep 1 en 2 'kriebelkrabbels'). Het computerprogramma besteedt aandacht aan woordenschat, ontdekkend leren en fonologisch bewustzijn.

Omgaan met verschillen

Er worden vier stadia of ontwikkelingsfasen onderscheiden: taal om te begrijpen (wentaal), taal om te spreken (zelfredzaamheidstaal), taal om te communiceren (omgangstaal), taal om te redeneren (leertaal). *De leessleutel* biedt verschillende mogelijkheden voor zwakkere en meer begaafde leerlingen om goed met het leerstofaanbod om te kunnen gaan. In de themamap groep 1 en 2 staat bij elk thema een of meerdere preteachingsactiviteiten een kleine groep leerlingen krijgt ter voorbereiding van een activiteit in de grote kring instructie vooraf. Er is geen sprake van remediëringstof of verrijkingstof. Door het hele thema heen beoordeelt de leerkracht onder meer met behulp van de observatielijsten de voortgang van de kinderen. Ook de activiteiten in kleine kring zijn speciaal geschikt voor de zwakkere of betere leerlingen. Tijdens de activiteiten in kleine kring zijn de overige leerlingen zelfstandig aan het werk. Daarnaast worden in het Routineboek groep 1-2 bij elke routinebeschrijving verdiepings- en verbredingmogelijkheden aangegeven. Dit geldt ook voor leerlingen die meer aan kunnen dan de eerste zeven tussendoelen beginnende geletterdheid.

Meer info

Algemeen en analyse: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/148808/>

Uitgever: <http://www.malmberg.nl/Basisonderwijs/Methodes/Kleuters-en-peuters/>

3.3 Leeslijn groep 1/2

Thieme-Meulenhoff

2004-2005

Algemeen

Methode voor voorbereidend, aanvankelijk en voortgezet lezen (technisch, begrijpend en studerend lezen) voor groep 1 tot en met 8 van de basisschool. Voor groep 1 tot en met 3 is de methode tevens bedoeld voor het taalonderwijs. Methode gaat uit van een indeling in acht fasen: kennismaken met geschreven taal; ervaringen opdoen met geschreven taal; met hulp geschreven taal gebruiken; zelf woorden maken en lezen (basisniveau), steeds moeilijker woorden lezen, steeds moeilijker zinnen lezen, leren voorlezen, functioneel leren lezen. Al het materiaal volgt deze fasenindeling. In groep 1 en 2 wordt aandacht besteed aan de eerste drie fasen. Kinderen die er aan toe zijn, kunnen verder met leesfase 4.

Voor groep 1 en 2 is de methode gericht op taal in het algemeen. De methode biedt voor deze groepen brede taalactiviteiten, specifieke taalactiviteiten en specifieke lees-taalactiviteiten. De taal- en leesontwikkeling van jonge kinderen wordt het meest gestimuleerd in herkenbare situaties. *Leeslijn* speelt daarom in op de belevingswereld van kinderen. Aan de hand van levendige personages gaan de kleuters op onderzoek uit. Aspecten als luisteren, begrijpen, uiten, spreken en woordenschatuitbreiding komen daarbij aan bod.

Samenstelling

De methode bestaat in groep 1 en 2 voor de leerkracht uit een groepsmap met liedjes-cd en twee projecthandleidingen. Voor de leerlingen zijn er achttien prentenboeken verdeeld over de drie leesfasen, veertien leesboekjes leesfase 4 (voor kinderen die deze fase bereiken), een doos letterklankstempels, een set spelletjes en een cd-rom waarmee de kinderen de voorleesverhalen bij de prentenboeken nogmaals kunnen beluisteren. De laatste twee materialen kunnen als additioneel worden gezien.

Inhoud

In groep 1 en 2 is het taal- en leesonderwijs met elkaar verweven. Naast lezen is er aandacht voor spreken en luisteren, stellen, taalbeschouwing en woordenschat. Bij elk thema worden kernwoorden aangeboden die vervolgens worden ingeslepen en gecontroleerd. De methode biedt brede taalactiviteiten, specifieke taalactiviteiten en specifieke lees-taalactiviteiten. Bij de brede taalactiviteiten staat de ontwikkeling van de taal in alle aspecten centraal: luisteren, begrijpen, uiten, spreken. De specifieke taalactiviteiten zijn gericht op het leren van taal en kennen een meer gesloten karakter (bijvoorbeeld oefenen met woordkaartjes om de woordenschat te verbeteren). Dit geldt ook voor de specifieke lees-taalactiviteiten. Deze zijn vooral gericht op beginnende ontwikkeling van het lees- en taalbewustzijn (leesfase 1 tot en met 3). Bij deze leesfasen komen de tussendoelen voor beginnende geletterdheid aan de orde. In de *Leeslijn*-verhalen speelt een steeds groter wordende groep kinderen een rol. Beurtelings hebben zij in de verhalen de hoofdrol. Voor groep 1 en 2 zijn er zes projecten, elk met een eigen thema: ongeluk/naar het ziekenhuis, jonge dieren/dieren verzorgen, boodschappen doen/supermarkt, een broertje of zusje krijgen/gezin, een dier als vriend/het asiel, jarig zijn/een nieuwe fiets. Een project neemt zes weken in beslag en kent steeds dezelfde opbouw. Het project start met een voorweek waarin samen met de kinderen het lokaal wordt aangepast en de leerkracht materialen verzamelt. Er gaat een brief mee voor thuis over het project. De meertalige en taalzwakke kinderen worden voorbereid op de voorleesvormen en woorden van

de komende weken. De volgende vijf weken staan in het teken van het project. Als eerste wordt het verhaal uit het prentenboek een aantal keren voorgelezen. Er worden interactieve activiteiten uitgevoerd in de grote en kleine kring en in de verschillende werkhoecken. Daarnaast is er ruimte voor vrij spel. Elk project wordt afgesloten met een poppenkastverhaal. In de voorweek zijn er activiteiten voor drie dagen, in de overige weken voor vier dagen. Bij elk project horen drie prentenboeken (voor elke leesfase één), een aantal spelletjes en twee liedjes. Naast de zes projecten heeft de leerkracht de mogelijkheid om eigen projecten toe te voegen op basis van het *Leeslijn*-projectmodel

Omgaan met verschillen

De methode *Leeslijn* biedt voldoende mogelijkheden voor zwakke leerlingen om met de leerstof om te kunnen gaan. In groep 1 en 2 wordt de taalontwikkeling en de ontwikkeling van de beginnende geletterdheid van zorgkinderen geobserveerd en getoetst. Het gaat dan om kinderen die een moeizame lees-taalontwikkeling doormaken. Hiervoor zijn observatieformulieren, toetsen en een speciale leerhulp opgenomen in de groepsmap. In de projecthandleiding staat bij bijna elke les wel een referentie naar voorgaande lessen (herhaling). In de lesbeschrijvingen staan activiteiten die bedoeld zijn voor groep 2 of groep 2+. Bij deze activiteiten kunnen ook kinderen uit groep 1, die er aan toe zijn, meedoen.

Meer info

Algemeen en analyse: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/158191/>

Uitgever: <http://www.leeslijn.nl/leeslijn/pagina.asp?metnaam=leeslijn>

4. Aanvullende materialen Taal

Hieronder wordt een selectie gegeven van leermiddelen voor taal/leesontwikkeling voor leerlingen van groep 1 en 2. De gegevens zijn afkomstig van de website www.leermiddelenplein.nl. Op deze website staat een totaaloverzicht van verkrijgbare leermiddelen. Ook vindt u daar verdere informatie over onderstaande materialen.

4.1 Algemeen

Basismappen - ontwikkelingslessen voor groep 1 en 2

Thematisch lesmateriaal bedoeld voor ontwikkelingsgericht onderwijs aan groep 1 en 2 van het basisonderwijs. De serie bestaat uit achttien basismappen. Elke basismap biedt ongeveer tachtig pagina's met beschrijvingen van lessituaties, kringgesprekken, voorbeeldwerkjes en hoeken en kant-en-klare werkbladen rondom een bepaald thema. Verkrijgbare thema's: boerderij, ridders en prinsessen, ziek zijn, groente en fruit, paddenstoel, post, wonen en klussen, in en op zee, onderweg, eet smakelijk, regenboogtheater, de kapsalon, lang geleden, tuincentrum, feest, kriebelbeestjes, baby, mijn atelier.

Het leerstofaanbod is ingedeeld volgens de kernactiviteiten van de basisontwikkeling: gesprekken en taalactiviteiten, spelactiviteiten, reken- en wiskundeactiviteiten, lees- en schrijfactiviteiten, constructieve activiteiten. De mappen zijn losbladig, de werkbladen zijn kopieerbaar. De inhoud van de mappen is aan te vullen met werkbladen die gratis van de bijbehorende website te downloaden zijn. Ook eigen werkbladen kunnen worden toegevoegd.

Bij elke basismap is een speelpakket ontwikkeld. Deze speelpakketten bestaan uit eenvoudige kisten met speciaal voor het kleuteronderwijs ontwikkelde verkleedkleding en handpoppen. Ook is er ruimte om extra materiaal in de leskist te bewaren. In de basismappen wordt soms verwezen naar het gebruik van materiaal uit de leskist, maar zonder leskist is de basismap ook bruikbaar. Domein(en): mondelinge taalvaardigheid, ontluikende en beginnende geletterdheid, taalbeschouwing.

Leskist.nl

Fonemisch bewustzijn

Werkmap voor leerkrachten in groep 1 en 2 van het primair onderwijs over fonemisch bewustzijn. Fonemisch bewustzijn is het bewust zijn van klanken in woorden. De werkmap biedt veel suggesties voor het uitvoeren van activiteiten met letters en klanken in groep 1 en 2. Deze activiteiten hebben als doel het fonemisch bewustzijn te ontwikkelen. Naast een beknopt theoretisch kader, bevat de map een overzicht van relevante vaardigheden die zijn uitgewerkt in gevarieerde activiteiten. Daarnaast geeft de map aanwijzingen voor een didactische aanpak en voor de planning en de organisatie van de activiteiten. In de herziene versie is meer aandacht voor de relatie tussen fonemisch bewustzijn en letterkennis. Zo zijn er didactische aanwijzingen toegevoegd en is er informatie opgenomen over het leren van letters en het schrijven door kleuters. De map bevat tevens een leerlijn, een overzicht van oefenwoorden, een aantal controletaken en de mogelijkheid om de vorderingen van de leerlingen ten aanzien van fonemisch bewustzijn bij te houden en te registreren. Ook bevat de map een checklist om risicoleerlingen te kunnen signaleren. Aan hen kunnen in kleine groep aanvullende oefeningen worden aangeboden.

Domein(en): ontluikende en beginnende geletterdheid. CPS

Klankkast

Hulpmiddel om de fonologische ontwikkeling van kinderen te stimuleren. De *Klankkast* heeft zestien rode, blauwe, gele en groene laatjes. Elk laatje hoort bij één van de fasen van de fonologische ontwikkeling. In elk laatje zit een voorwerp waarmee een spelletje kan worden gespeeld of dat naar een bepaald spelletje verwijst. Voorbeelden van activiteiten uit de klankkast zijn schoentjes om mee over de zinnen te lopen (voor elk woord een stapje); de rijmbal waarmee kinderen op woorden mogen rijmen en vrolijke pleisters om te verzorgen bij de struikelrijmpjes. Aan de zijkant is het huisje van de lettervlieg bevestigd. De achterkant van de *Klankkast* is als schoolbord uitgevoerd. Het is de bedoeling dat de spelletjes samen met de kinderen worden gespeeld, waarbij de inbreng van de kinderen groot is. Bovendien is de *Klankkast* bij ieder nieuw thema, prentenboek, liedje of versje te gebruiken. De activiteiten zijn op werkvormen uit het coöperatief leren geïnspireerd. De handleiding biedt suggesties om in iedere fase van de fonologische ontwikkeling met de kleuters aan de slag te gaan, in de grote kring of met kleine groepjes. De *Klankkast* kan ook worden ingezet om aan de fonologische ontwikkeling van risicokleuters te werken.

Op de website kunnen leerkrachten uitwerkingen van prentenboeken up- en downloaden.

Domein(en): ontluikende en beginnende geletterdheid.

Eduniek in Onderwijs

Letterpret

Met het softwareprogramma kunnen leerlingen kennismaken en oefenen met de belangrijkste aspecten van de beginnende geletterdheid en het aanvankelijk lezen: leesbegrippen, positiename, rijmen, analyse en synthese, begrijpend luisteren, auditieve en visuele waarneming, letterkennis, begrijpend lezen en temporezen. Alle delen besteden veel aandacht aan de mondelinge taalontwikkeling van de kinderen. Het programma is geschikt voor adaptief onderwijs en biedt individuele leerwegen voor zwakke en betere leerlingen. Leerlingen kunnen zelfstandig met de oefeningen op verschillende niveaus werken. In het leerkrachtgedeelte kunnen gegevens van leerlingen worden ingevoerd, resultaten worden bekeken en per leerling een pakket oefeningen worden samengesteld.

Domein(en): ontluikende en beginnende geletterdheid.

Malmberg, Uitgeverij

Onderbouwd

Onderbouwd is een pakket voor groep 1 en 2 van de basisschool, waarmee de op school aanwezige ontwikkelingsmaterialen gekoppeld worden aan leerkaarten. Bij diverse ontwikkelingsmaterialen is een leerkaart geschreven. Het pakket richt zich op doelen voor de vakken taal, rekenen en (schrijf)motoriek.

Het belangrijkste uitgangspunt van *Onderbouwd* is niet alleen het volgen, maar vooral het bewust en doelgericht stimuleren van de ontwikkeling van kinderen. Hierbij wordt een drieslag leersysteem onderscheiden: stap 1 introductie in de grote kring; stap 2 verwerking in kleine groepen; stap 3 individueel controlemoment. Het pakket onderscheidt twee hoofdonderdelen: het *Leerpakket* en het *Klassepakket*.

Het *Onderbouwd Leerpakket* bestaat uit vier houten kisten. Drie kisten bevatten leerkaarten voor de verschillende vakken: taal (32 kaarten), rekenen (57 kaarten) en (schrijf)motoriek (28 kaarten). Per leerdoel zijn verschillende kaarten opgenomen. Kist vier bevat dertig registratiekaarten, twee stickersets en een handleiding voor de leerkracht. Met één set stickers wordt op de registratiekaarten voor elke leerling de voortgang per vaardigheid bijgehouden. Met de andere stickerset worden de ontwikkelingsmaterialen in de klas gecodeerd. Daarnaast is er een stempelset, om per leerling en per vaardigheid het aantal succesvol afgeronde kaarten weer te geven op de registratiekaart.

Het *Onderbouwd Leerpakket* kan worden aangevuld met een *Onderbouwd Klassepakket*.

Hiermee kunnen leerkaarten klassikaal geïntroduceerd worden. Voor taal bestaat deze uit de

houten kast *Villa Letterpret*, vier handpoppen en een handleiding voor de leerkracht. Voor rekenen uit de houten kast *Fred van de rekenflat*, vier handpoppen en een handleiding voor de leerkracht.

Daarnaast bevat *Onderbouwd* een inventarisatiehulp. Hiermee kunnen online de op school aanwezige ontwikkelingsmaterialen per vakgebied en vaardigheid worden geïnterpreteerd.

Het pakket is ontwikkeld in samenwerking met Klassewerk (drs. S. de Groot).

Heutink Educo

Speelversjes

Het totaalpakket (twee afzonderlijk verkrijgbare delen) bestaat uit 320 kaarten, verdeeld over acht rubrieken: liedjes, rondedansjes, bewegingsspelletjes, vingerspelletjes, denk- en concentratiespelletjes, moppen en raadsels, aftelrijmpjes en versjes. Van elke rubriek zijn er veertig kaarten. Deze kaarten bevatten didactische suggesties en zijn breed inzetbaar. In de groene verzameldoos van Speelversjes 2 is ruimte om er ook deel 1 in op te bergen. Geschikt voor peuterspeelzaal en voor groep 1 en 2.

Domein(en): mondelinge taalvaardigheid.

Heutink

Taal ontwikkelen met Nellie en Cezar

Serie boekjes en praatplaten van Belgische oorsprong voor peuters en groep 1. Het pakket bestaat uit de onderdelen: *Woordjes leren*, *Begrippen leren*, *Voorleesboeken* en de twee handpoppen Nellie en Cezar. *Woorden leren* bestaat uit een set van tien boekjes. In deze reeks leren peuters en kleuters nieuwe woorden over herkenbare situaties uit hun eigen leefwereld. Elk boek bevat een combinatie van een verhaaltje op rijm en een beeldwoordenboek met raadselrijmpjes. *Begrippen leren* bestaat uit vier boekjes waarmee peuters en jonge kleuters begrippen en gebruiken leren kennen en gebruiken. Elk boek bevat twaalf tekeningen met aangepaste versjes. De set voorleesboeken bestaat uit vier boekjes. De handpoppen Nellie en Cezar zijn zachte handpoppen die de kleuters betrekken bij de verschillende activiteiten van het totaalpakket.

Domein(en): mondelinge taalvaardigheid, taalbeschouwing.

Averbode, Uitgeverij

De Taallijn: interactief taalonderwijs voor groep 1 en 2

Lesmateriaal in het teken van taalstimulering voor jonge kinderen, waarbij de nadruk wordt gelegd op de vaardigheden van de leerkracht. Het boek bevat naast de theoretische achtergrondinformatie ook tips, foto's en illustraties. Verder wordt aandacht geschonken aan activiteiten op het gebied van mondelinge taal, woordenschat, beginnende geletterdheid, ICT en ouderbetrokkenheid. De dvd bevat praktijkvoorbeelden en fragmenten van activiteitscycli waarin thema's zijn uitgewerkt.

Domein(en): mondelinge taalvaardigheid, ontluikende en beginnende geletterdheid, taalbeschouwing.

Expertisecentrum Nederlands

Van beginnende geletterdheid tot lezen

Het boek gaat uit van speelse activiteiten die in te passen zijn in het onderwijsaanbod aan kleuters. Met het materiaal worden de kinderen in aanraking gebracht met geschreven en gedrukte taal. Het ideeënboek biedt onder andere suggesties voor activiteiten in de kring en in de diverse hoeken; ideeën voor de inrichting van de hoeken; aanwijzingen voor begeleiding van de kinderen. De ideeën zijn gericht op voorlezen, visuele en auditieve spelletjes en letterspelletjes. Ook bevat het boek ideeën die te gebruiken zijn bij eigen thema's en projecten. Naast het boek is een kopieermap met speelse werkbladen verkrijgbaar. In het bijbehorende letterboekje en op de letterposter staan alle letters en lettercombinaties. Het boek en het

kopieermateriaal bieden naast steun voor risicokinderen ook suggesties voor de betere leerlingen uit groep 2.

Domein(en): ontluikende en beginnende geletterdheid.

Delubas Educatieve Uitgeverij

Wat zeg je?

Lespakket voor het spelonderwijs stimuleren van de auditieve taalontwikkeling in groep 1 en 2 van het basisonderwijs. Het programma bevat een beschrijving van leerlijnen binnen de auditieve ontwikkeling en doelstellingen en handvatten voor observaties. Vervolgens zijn thematisch geordende auditieve oefeningen opgenomen die oplopen in moeilijkheidsgraad. Uitgangspunt is dat leerlingen de leeraspecten van de auditieve taalontwikkeling niet ervaren als een schoolvak maar de oefeningen zien als leuke spelletjes. Bij elk thema worden alle soorten oefeningen gegeven zodat leerkrachten zelf de volgorde van de thema's kunnen kiezen. Een registratiesysteem maakt het mogelijk de taalontwikkeling per leerling bij te houden. Oefeningen die voorkomen zijn onder andere het op gehoor verdelen van woorden in lettergrepen; het verdelen van zinnen in woorden; het onderscheiden van lange en korte woorden; het herkennen van losse klanken.

In het hoofddeel zijn de oefeningen gekoppeld aan vier thema's: school, herfst, boerderij, wonen. De aanvulling bevat uitwerkingen van acht thema's: familie, verkeer, Sinterklaas, winter, zomer, dierentuin, boodschappen doen, eten en drinken. Ook bevat dit deel een groepsregistratieformulier.

Aanvullend zijn een kopieermap met werkbladen bij de thema's, een audio-cd met liedjes rond auditieve waarneming en twee spellen (een kleurendobbelspel en een rijmdomino) ontwikkeld.

Domein(en): ontluikende en beginnende geletterdheid.

Uitgeverij Bubbeldebub

4.2 Bruikbaar voor taal- en/of leeszwakke kinderen

Babbeldoos: spelen met talige elementen

Spel voor de taalontwikkeling voor de hele basisschool. De bedoeling van *Babbeldoos* is om via spel, taal uit te lokken. Het materiaal is vooral bestemd voor taalzwakke leerlingen. Ook kan het materiaal worden gebruikt in onder andere buurtopbouwwerk en kinderopvang. De thema's die aan de orde komen zijn: mijn buurt, vuur, voeding, vervoer, natuur, kunst, beeld en geluid, boeken, water en sprookjes. Bij *Babbeldoos* horen vier spelborden en een boek met uitleg van de spellen en tips voor creatieve activiteiten zoals het maken van een waterlaboratorium, groentesoep maken, kijkdozen en een bezoek aan een pottenbakker. *Babbeldoos* is een initiatief van Opbouwwerk Maasmechelen en OVGB-Limburg.

Garant Uitgevers/MAKLU Publishers

Bas spreekt een woordje mee

Programma voor de individuele begeleiding van kinderen van 3 tot en met 6 jaar met een taalachterstand. Ook te gebruiken in kleine groepjes, voor allochtone leerlingen met een taalachterstand en leerlingen in het speciale basisonderwijs. Het programma is een onderdeel van het 'Bas-project' en is gericht op diverse aspecten van taalontwikkeling. De spelletjes en oefeningen zijn ingebed in zes thema's: supermarkt, keuken, badkamer, boerderij, huis en dierentuin. In elk thema komen de volgende taalaspecten aan de orde:

- woordenschat (actief of passief);
- opzeggen van een versje of zingen van een liedje;
- luisteren naar een verhaaltje;
- beantwoorden van vragen;
- taalbegrip (actief of passief);
- geheugen (auditief of visueel);

- woordvorming.

Alle lessen, oefeningen en spelletjes zijn op drie niveaus uitgewerkt. Het materiaal bestaat uit een taalkist en een handleiding.

Groen Educatief/Jongbloed

Digikidz letters- en klankenrom

Softwareprogramma voor groep 1 en 2. De cd-rom bevat acht oefeningen op drie niveaus waarmee op uitdagende en gevarieerde wijze geoefend kan worden met letters en klanken. Door de verschillende oefenvormen wordt uitgebreid kennisgemaakt met auditieve en visuele vaardigheden als voorbereiding op het lezen. Opdrachten hierbij zijn onder andere zoek het woord waar de letter op de goede plaats staat; welk woord uit het rijtje klinkt niet hetzelfde?; zoek de rijmwoorden bij elkaar; zet de blokken in de goede volgorde en maak een woord; zoek welke letter er verborgen zit in de plaatjes; welke klank hoor je op welke plaats? De resultaten van de leerlingen zijn in een apart meegeleverd programma bij te houden.

A.W. Bruna Nieuwe Media

Frokkie en Lola Praatpakket woordenschatontwikkeling

Oefenstof woordenschatontwikkeling voor peuters en kleuters. De set bestaat uit 36 praatplaten (18 verschillende) op A4-formaat in een houten kist, een handleiding en een cd-rom. Op elke plaat staat een herkenbare situatie. In de handleiding is per plaat een lijst met basiswoorden opgenomen. Daarbij staan een opzegversie, een aanwijsverhaal, een praatvraag en een aantal woordenschatvragen. Doel is hierbij de woordenschat te vergroten en de gespreksvaardigheden te oefenen. In de uitgebreide handleiding zit tevens een cd-rom waarop alle platen staan. Hierdoor is het mogelijk de praatplaten, die vooral bedoeld zijn voor de kleine kring of individuele begeleiding, via het digitale schoolbord in te zetten voor groepsgebruik.

Heutink

Handelingen stap voor stap

Materiaal voor het herkennen en benoemen van voorwerpen en handelingen en het uitbreiden van de woordenschat. De fotoserie bestaat uit 48 fotokaarten op A5-formaat, een handleiding en een kartonnen opbergdoos. De afbeeldingen op de foto's zijn makkelijk te begrijpen gebeurtenissen uit het dagelijks leven, zoals telefoneren, afwassen of tandenpoetsen. De drie foto's van een bepaalde handeling kunnen op volgorde worden gelegd en onder woorden worden gebracht.

Schubi Leermiddelen BV

Klankstempelkist

De klankstempelkist bevat 34 letterstempels die bij het afdrukken op de binnenkant van de deksel de bijbehorende klank laat horen. De kist is ook onderdeel van de methode Leeshuis beginnend lezen.

Noordhoff Uitgevers BAO

Leesbalans

Remediërend lesmateriaal voor leerlingen met leesproblemen en dyslectische leerlingen. Het programma is te gebruiken vanaf de kleutergroepen tot en met groep 8 en biedt naast een ondersteunende instructielijn extra oefenmateriaal dat zelfstandig gemaakt kan worden. Het materiaal kan naast elke methode voor aanvankelijk en voortgezet lezen ingezet worden. Sluit aan bij het interventieprogramma van het dyslexieprotocol. Met *Leesbalans* krijgen kinderen met leesproblemen een eigen aangepast programma. In deel 1 (voor groep 2 en begin groep 3) wordt vooral aandacht besteed aan de ontwikkeling van het fonologisch bewustzijn. Kinderen leren in dit deel analyseren en synthetiseren. De delen 2 t/m 4 zijn bestemd voor groep 3 en behandelen per deel één van de interventieperioden. De delen 5 en 6 zijn bestemd voor de echt

dyslectische kinderen, die ook na groep 3 nog ondersteuning nodig hebben. Er zijn twee lessen in een week (van ongeveer 30-45 minuten). Deze lessen worden buiten de groep of in de groep gegeven. De kinderen krijgen werk voor in de groep (werkboek en kopieerbladen) en voor thuis (thuisboekje). De kinderen werken aan hun eigen programma op het moment dat de andere kinderen bezig zijn met hun verwerkingsactiviteiten van de groepsles. Bij het lesmateriaal hoort een leesserie. Deze leesserie kan worden gebruikt door alle kinderen die leren lezen.

Delubas, Educatieve Uitgeverij

Muiswerk Rijmwoorden

Het softwareprogramma *Rijmwoorden* is bedoeld voor groep 1 en 2 van het basisonderwijs, voor remediëring van leerlingen die achterblijven bij lezen en spellen in hogere groepen en in het speciaal onderwijs. Het programma richt zich op het leren herkennen van eindrijm en beginrijm (alliteratie) en het manipuleren met klanken. Het programma gebruikt plaatjes die voorzien zijn van ingesproken geluid. De eerste oefeningen gaan over eindrijm in korte woorden en de leerling moet kiezen uit twee plaatjes, dan volgen oefeningen met drie plaatjes en wordt het niveau van de oefeningen hoger. Verderop komt beginrijm aan bod en de zuivere alliteratie. Bij de derde afdeling, het manipuleren met klanken, gaat het om het weglaten van klanken in een woord, waardoor nieuwe woorden ontstaan.

Muiswerk Educatief

Praatboeken voor speciaal onderwijs

De Praatboeken zijn ontwikkeld voor kinderen in het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs met spraak/taalproblemen en/of verstandelijke beperking. Ze zijn echter ook geschikt voor gebruik in de onderbouw van de basisschool, bij logopedische hulp, remedial teaching en voor NT2-onderwijs. Het is een praktisch trainingsprogramma voor de basisvaardigheden spreken en luisteren. Kunnen lezen is niet noodzakelijk, omdat illustraties het geschreven woord vervangen. Niveau A: kinderen 4-7 jaar, taalontwikkelingsniveau 2-4 jaar. Niveau B: kinderen 6-12 jaar, taalontwikkelingsniveau 4-6 jaar. Niveau C: kinderen 12-18 jaar, beperkte taalontwikkeling. Er zijn Praatboeken verkrijgbaar voor achttien verschillende thema's, zoals de school, politie en brandweer, dat ben ik en wonen.

Edu-desk, Uitgeverij

Protocol leesproblemen en dyslexie

Handreiking voor leerkrachten voor het begeleiden van leerlingen met (dreigende) leesproblemen. Het deel voor groep 1 tot en met 4 bevat uitgewerkte stappenplannen waarin aanwijzingen worden gegeven voor observatie en toetsen van leesvaardigheden en vaardigheden die daaraan vooraf gaan. Het deel voor groep 5 tot en met 8 geeft aanwijzingen voor observatie en toetsing van lees- en spellingsvaardigheden. Tevens bevat het suggesties voor de invulling van de interventies. Deze interventies zullen enerzijds gericht zijn op het vergroten van de technische lees- en spellingsvaardigheden en anderzijds op het maximaliseren van het niveau van functionele geletterdheid.

Expertisecentrum Nederlands

Protocol leesproblemen en dyslexie voor het speciaal basisonderwijs

Materiaal met richtlijnen voor het volgen van de leesontwikkeling van leerlingen gedurende alle jaargroepen van het speciaal basisonderwijs. Het materiaal geeft aanwijzingen voor observatie en toetsing van leesvaardigheden en vaardigheden die daaraan voorafgaan in de kleuterperiode. Het bevat tevens een signaleringslijst voor kleuters en adaptieve toetsen voor de periode van het aanvankelijk lezen die gerelateerd zijn aan de herfstsignalering uit het protocol voor groep 1 tot en met 4. Tevens biedt het handreikingen voor het begeleiden van leerlingen bij wie de leesontwikkeling dreigt te stagneren.

Expertisecentrum Nederlands

TenT

TenT is bedoeld voor het aanleren van zinsbouw en woordenschat aan kinderen om de minimale taalvaardigheid voor het volgen van primair onderwijs vanaf groep 1 mogelijk te maken. Het is een behandelmethode waarmee negentig syntactische structuren die veel voorkomen in de taal van jonge normaal sprekende Nederlandse kinderen worden aangeboden. Deze zijn ingedeeld in zes niveaus met oplopende moeilijkheidsgraad. De structuren worden ingebed in taalspelletjes zodat de taal geleerd wordt in een communicatieve context. Het programma is geschikt voor het werken met groepjes van drie tot zes leerlingen en voor individuele behandeling. Het kan worden gebruikt door logopedisten, remedial teachers en leerkrachten bij kinderen met een spraak-/taalstoornis, een gehoorstoornis, een ontwikkelingsachterstand of bij kinderen die problemen hebben bij het verwerven van Nederlands als tweede taal.

Pearson Assessment and Information BV

4.3 Bruikbaar voor anderstalige kinderen

Kijkje hier, kijkje daar

Softwareprogramma dat als hulpmiddel gebruikt kan worden bij het NT2-onderwijs voor 4- tot en met 10-jarige nieuwkomers. Met behulp van plaatjes en gesproken tekst wordt getracht om kinderen woorden bij te brengen die ze in het dagelijks leven vaak tegenkomen. Dit gebeurt in spelvorm. Na introductie is de cd-rom zelfstandig te gebruiken. Op de cd-rom staat ook een leerkrachtgedeelte waarmee de leerkracht scores kan bijhouden en eventueel afdrukken. De volgende thema's komen aan bod: het huis, aan tafel, buiten, de school, hoe zie ik er uit, vrije tijd, de mensen, het lichaam en de natuur.

Graviant Educatieve Uitgaven

Klein beginnen

Bronnenboek voor kleutergroepen met lesideeën en voorstellen voor activiteiten bestemd voor kleuters die weinig bekend zijn met de Nederlandse taal. Het boek biedt de leerkrachten praktische handvatten en suggesties voor de aanpak van dagelijkse kleuteractiviteiten. Deze activiteiten zijn verdeeld over zeventien thema's. Door de inzet van de activiteiten wordt spelenderwijs de woordenschat vergroot. Hierdoor kunnen de kinderen zich makkelijker aansluiten bij het reguliere (NT2)aanbod van de kleutergroep.

CED-Groep

Taalfanfare woordenschat plus

Materiaal voor uitbreiding van de woordenschat. Aan de hand van thema's worden woorden binnen dat thema geoefend. Dit gebeurt aan de hand van visuele en auditieve presentatie. De oefeningen zijn in drie onderdelen verdeeld: Foto's, Plaat en Lesjes. Het niveau wordt bepaald door de moeilijkheidsgraad van de woorden die worden aangeboden en door de aard van de oefeningen. Het is mogelijk zelf thema's toe te voegen of te laten toevoegen door leerlingen. *Taalfanfare Woordenschat* beschikt standaard gratis over de volgende vier thema's: boerderij, ontbijttafel, schoolspullen en fiets. Daarnaast worden allerlei andere thema's ontwikkeld. Beschikbare thema's worden vanaf minimaal drie stuks uitgeleverd op cd-rom. Voor het programma is een spraakmodule beschikbaar.

OWG-Bureau

Woorden vangen, computerprogramma voor woordenschatuitbreiding

Programma dat kinderen uit groep 1 en 2 met een geringe woordenschat helpt hun woordenschat uit te breiden. Het betreft woorden die de leerling direct in het dagelijkse leven tegenkomt en kan toepassen. Er zijn twee thema's uitgewerkt: *Alleen naar school* en *De juf kan*

toveren. Het pakket bestaat uit een cd-rom, twee knieboeken, twee dwergprentenboeken, twee cd's en een handleiding.

Zwijzen

Woordenschatplaatjes

Doos met 180 kaarten met getekende afbeeldingen in kleur van de eerste basiswoorden (bijvoorbeeld schoenen, tas, kast, fruit). De kaarten zijn verdeeld over zeven thema's: dieren, eten en drinken, vruchten en groente, in school, wonen, kleding, de kalender. Op de kopieerbladen staan zwart-wit afbeeldingen van alle kaarten.

Schubi leermiddelen BV

4.4 Bruikbaar voor begaafde kinderen

Compact & Rijk

Uitdagings voor jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Bronnenboek met 45 kant-en-klare activiteiten voor jonge leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong. De activiteiten doen een beroep op onder andere taalvaardigheid, nieuwsgierigheid, logisch denken, concentratievermogen en belangstelling voor cijfers en letters. In het boek wordt ook aandacht besteed aan het herkennen van een ontwikkelingsvoorsprong en de rol van de leerkracht hierbij.

Bazalt

Filosoferen met jonge kinderen. Klein maar dapper en Vliegende papa's

Klein maar dapper en *Vliegende papa's* zijn beide een bundel van verhalen die kinderen (maar ook volwassenen) prikkelen tot nadenken over fundamentele vragen. Door de toevoeging van verwerkingsvragen en toelichtingen zijn de boeken tevens te gebruiken als een methode die een verband legt tussen de natuurlijke kinderlijke interesse in verschillende levensvragen en het belang van het beter denken en communiceren. De boeken zijn geschreven door Berrie Heesen. Te gebruiken vanaf groep 2.

Damon

Klein maar fijn

Thematische verrijkingsactiviteiten voor jonge kinderen (3-6 jaar) met een ontwikkelingsvoorsprong, langs vier hoofdlijnen. Letterstad (accent op taal en lezen), Cijferrijk (accent op rekenen en wiskunde), Doeland (accent op kijken, doen en bewegen) en Lijsterbos (accent op natuur en muziek). Het hoofddaccent ligt op intuïtief leren lezen, ondersteund door een open leeslijn met diverse hulpmiddelen zoals de letterbladen en de letter-puzzelbladen voor *Mijn eigen leesboek*. Deze hulpmiddelen zijn opgenomen in de algemene handleiding. Er zijn vier thema's uitgewerkt: vogels, dino's, onder water en winter. Elk thema bestaat uit een plaat, een bijbehorend voorleesverhaal (ook via de computer te beluisteren), werk materiaal voor de kinderen met een beknopte toelichting voor de leerkracht of leidster, een cd met een zelf leren lezen lijn met ondersteuning van het thema in woord en beeld, extra opdrachten voor zowel op school als thuis. Bij de verwerkingsopdrachten wordt rekening gehouden met verschillende belangstellingen (talenten) van kinderen. Het materiaal is zo opgezet dat kinderen er met steun van de computer redelijk zelfstandig mee kunnen werken.

Schoolbegeleidingsdienst MHR/ www.surplus-begaafden.nl

Leeskrakers Mini

Leeskrakers Mini zijn uitdagende raadsels voor wie net kan lezen. Met de opdrachten kunnen kinderen tekstbegrip en logisch denken oefenen. Vaardigheden als systematisch werken, begrijpend lezen, geheugentraining, associatief en logisch denken, analyseren en classificeren en concentratie en doorzettingsvermogen komen aan bod. Het boek bevat veertig leeskrakers,

waarbij waar nodig de woorden vervangen zijn door afbeeldingen. Ieder werkblad wordt aangeboden op twee moeilijkheidsniveaus. Door bij het kopiëren de nummers die voor de aanwijzingen staan te bedekken, zijn de opdrachten nog moeilijker te maken. De uitgave is geschikt voor 'slimme' kleuters en voor groep 3.

Schoolsupport (in samenwerking met Schubi)

Piep (jonge lezers)

Verrijkingsmateriaal voor taal- en leesontwikkeling, bedoeld voor slimme kleuters. Het pakket bestaat uit het lees- en werkboekje Piep en Sien, een werkserie van zestig opdrachtkaarten en een handleiding voor de docent. Leerlingen gaan één keer per week aan de slag met het lees- en werkboekje. Dit bestaat uit vijftien korte verhaaltjes en is bedoeld voor leerlingen die het lezen beheersen op AVI-niveau 1. Het is vooral gericht op de cognitieve ontwikkeling. Elk verhaaltje wordt geïllustreerd met drie plaatjes die de kern van het verhaal weergeven. Een verhaal wordt afgesloten met verwerkingsopdrachten in de vorm van open vragen. De opdrachtkaarten kunnen meerdere keren per week worden ingezet. Deze zijn per thema geordend en van verschillend niveau. Ze zijn gericht op handelend leren. De opdrachten zijn opgezet in vier stappen, die voorzien zijn van illustraties en één of twee instructiezinnen. De opdrachten gaan uit van in groep 1 en 2 gebruikelijke materialen; sommige opdrachten zijn in de vorm van kopieerbladen. Leerlingen die al kunnen lezen, kunnen hiermee zelfstandig aan de slag. De leerlingen die niet zelfstandig kunnen lezen, hebben instructie van de docent nodig. De opdrachten vragen een behoorlijke inspanning van de leerlingen, zodat begeleidingsmomenten soms wenselijk zijn.

In de handleiding wordt uitleg gegeven over het herkennen van een ontwikkelingsvoorsprong en over de manier waarop het materiaal in de groep kan worden ingezet. Het totale pakket wordt geleverd in een vierringsband. Bij deelname aan een studiedag 'Slimme kleuters' is het materiaal inbegrepen.

Eerder verschenen onder de titel *'Slim kan lezen'* bij de Wereldschool.

Slim! Educatief

4.5 Spelvormen en hulpmiddelen

Begrippentaal

Ontwikkelingsmateriaal ter stimulering van de mondelinge taalvaardigheid en het uitbreiden van de woordenschat. Het bestaat uit tien kunststof opdrachtplaten, tien opdrachtstroken, tien series (van elk acht) opdrachtkaarten, pionnen, een houten opzetblok en een houten opbergkist met deksel. Met het materiaal kan individueel of in tweetallen gewerkt worden. Bij het werken in tweetallen heeft één kind een opdrachtplaat voor zich staan. Het andere kind geeft opdrachten door een plaatje te omschrijven. Bij de platen gaat het om ruimtelijke begrippen, hoeveelheidbegrippen, ordeningsbegrippen en combinaties van kleur, vorm, grootte en/of aantal. Het materiaal is zelfcontrolerend.

Rolf Onderwijs BV

I-blocks

Intelligente blokken voorzien van elektronica, waarmee kinderen op een speelse manier woorden leren vormen en lezen. Een basisset bestaat uit een basisstation met acht letterblokken en twee oefenboekjes. In het basisstation kan het boekje worden geschoven. De blokken kunnen in een 'regel' worden gelegd. Lichtjes vóór de blokken zorgen voor visuele feedback. Een beperkt aantal knoppen zorgt voor een eenvoudige bediening. Speakers geven auditieve feedback. De boekjes bevatten samenhangende reeks oefeningen. De oefeningen zijn woorden namaken, woorden maken, zelf woorden maken, zoeken naar begin-, midden- en eindklank, rijmen en het aanvullen van zinnen.

Heutink

Luister goed

Interactief spel dat zowel het spreken als het luisteren stimuleert. Ieder kind legt de langwerpige opdrachtkaart voor zich op tafel. De set van 24 kaartjes met een groene stip worden op een stapel gelegd. Om de beurt nemen de kinderen een kaart van de stapel en benoemen deze. Alle kinderen kijken vervolgens op hun opdrachtkaart of ze daar een afbeelding kunnen vinden die hetzelfde klinkt, bijvoorbeeld 'kaas' en 'vaas'. Als alle kaartjes een plek hebben gekregen op de opdrachtkaarten, kan een nieuwe ronde worden gespeeld met de kaartjes met rode stip. Een combinatie van beide reeksen is ook mogelijk. Het spel is geschikt voor vier kinderen vanaf 5 jaar.

Rolf Onderwijs BV

Luisterklank

Met Luisterklank wordt het rijmen, analyse-syntheseoefeningen (hakken en plakken) getraind, maar ook de oefening van welke letter hoor je vooraan, welke letter hoor je achteraan, welk woord hoor je het eerst/laatst. Luisterklank bevat acht verschillende spelen. Bij ieder spel horen acht opdrachtkaartjes die te herkennen zijn aan hetzelfde symbool. De kinderen nemen de opdrachtkaartjes voor zich en luisteren vervolgens naar de cd. Bijvoorbeeld bij het eerste spel wordt er gevraagd welke letter je vooraan hoort. Bijvoorbeeld "Waar hoor je de letter s vooraan?". Het kind zoekt dan het bijbehorende plaatje (in dit geval het plaatje van de sok) en legt deze in de controledoos. Als alle opdrachten zijn gemaakt, wordt het deksel dicht gedaan en de controledoos omgedraaid. Als de opdracht goed gemaakt is, komt er een afbeelding te voorschijn. De set bestaat uit 64 opdrachtkaartjes, een handleiding, een cd en een houten kist. Ook is een controledoos leverbaar.

Heutink Educo

Oorzaak-gevolg

Sorteespel waarbij de chronologische volgorde van gebeurtenissen of handelingen centraal staat. Het spel bestaat uit acht themaborden, met elk acht bijpassende opdrachtkaarten, een vakkenkist en een handleiding. Ieder themabord heeft acht afbeeldingen (die per twee samen horen) rond de thema's als de keuken, appels plukken en eten, vogels en knutselen. Bij de twee kaarten op het themabord wordt telkens vooraan en achteraan een losse kaart toegevoegd, zodat een logische en chronologische volgorde ontstaat van vier afbeeldingen. Het materiaal is zelfcorrigerend.

Heutink Educo

Pico Picollo taal: ontwikkelingsactiviteiten

In de opdrachten van ontwikkelingsactiviteiten komen onder andere aspecten als visuele discriminatie, logisch denken, begripsontwikkeling, oefening van auditieve functies aan de orde. Door oefeningen ontwikkelen de kinderen inzicht in datgene wat ze in hun omgeving waarnemen en beleven. Bij de taalactiviteiten komen opdrachten voor als: wat hoor je achteraan?, welke hoort er niet bij?, welke letter hoort hier? Bij deze series wordt gebruik gemaakt van het groene Piccolospelbord.

ThiemeMeulenhoff / www.zelfstandig-werken.nl

Wat rijmt niet?

Sorteespel waarbij afbeeldingen van drie rijmwoorden bij elkaar gezocht moeten worden. Het spel bestaat uit 24 opdrachtstroken met elk vier afbeeldingen met rijmwoorden (bijvoorbeeld hok sok tak kok); één ervan hoort er niet bij. De bedoeling is dat het kind onder de afbeelding die er niet bij hoort een transparant kaartje met een kruis legt. Het materiaal is zelfcontroleerend door de opdrachtstrook om te draaien kan het kind zien of het kruis op de goede plaats is gelegd.

Heutink Educo

5. Overzicht screenings-instrumenten Taal

5.1 Screeningsinstrumenten algemeen

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
Taal voor peuters	x		Verloop ontwikkeling kinderen in kaart brengen	Toetsen taal en hulpprogramma	Passieve woordenschat, definitievaardigheid, kritisch luisteren en actieve woordenschat	Veel gebruikt	Nieuwe versie verschijnt in 2011	R/S
Taal voor kleuters		x	Meten van taalvaardigheid	• ook als computertoets; • adaptief; • onderdeel Cito-LOVS	• receptieve woordenschat; • kritisch luisteren; • klank en rijm; • eerste en laatste woord horen; • schriftoriëntatie; • auditieve synthese	Veel gebruikt	Nieuwe versie verschenen in 2009; nieuwe digitale versie verschenen in 2010	
Screeningsinstrument Beginnende geletterdheid		x	Voorspellen van leesvaardigheid in groep 2 en 3	• deels digitaal, deels op papier; • onderdeel Cito-LOVS	• fonologisch bewustzijn; • receptieve letterkennis; • productieve letterkennis (groep 3)		Ontwikkeld in samenwerking met Expertisecentrum Nederlands	
KIJK! Peuters	x		Participerend observeren van taal	Betrokkenheid van kinderen staat	Spraak- en taalontwikkeling			R/S

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
			(en andere ontwikkelingsgebieden)	centraal. Risicofactoren worden in beeld gebracht, net als basiskenmerken				
KIJK! Groep 1 en 2		x	Participerend observeren van taal (en andere ontwikkelingsgebieden)	• koppeling met tussendoelen; • beginnende geletterdheid/protocol dyslexie; • onderdeel leerlingvolgsysteem KIJK!	Inhoud betreft brede ontwikkeling van kinderen in groep 1 en 2. Onderdeel ervan is taal: beginnende geletterdheid en mondelinge taal.	10% van alle scholen		R/S
Kijk op ontwikkeling in voorschoolse voorzieningen	x		Periodiek volgen van alle kinderen in de voorschoolse voorziening	Observaties vinden plaats in dagelijkse situaties	• redzaamheid • speel- en werkgedrag • sociaal-emotioneel • taalontwikkeling • motoriek		Bevat overdrachtsformulier naar de basisschool	S
BOSOS Kleuterzorg		x	Volgen van ontwikkeling van alle kinderen in groep 1 en 2	• signaleringkaart gericht op alle ontwikkelingsgebieden; • concrete aanwijzingen voor diagnosticeren en hulpverlening; • handreikingen voor het opzetten	• observatie/leerlingvolgsysteem; • differentiatie in de zorg overgang van groep 2 naar groep 3; • leervoorwaardenonderzoek			R/S

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
				van een leerlingvolgsysteem				
Peabody Vocabulary Test III, Nederlandse versie	x	x	Metten van receptieve woordenschat	Geschikt voor leeftijdsgroep 2, 3 t/m 90 jaar	204 testplaten met vier afbeeldingen			
OBIS		x	Voorspellen schoolsucces	• toets wordt met de computer afgenomen in een één op één situatie; • de leerkracht vult de in; • adaptief; • onderdelen van de toets: taal, rekenen, houding, gedrag	• tekenen, krabbelen, schrijven van letters en woordjes (schrijven); • herkennen en aanwijzen van plaatjes (woordenschat); • een idee hebben van lezen (leesbegrip 1); • herkennen en nazeggen van woorden (klanken en woorden); • herkennen van rijm (rijmwoorden); • letter en woord Identificatie (leesbegrip 2);	Circa 35 scholen	Metten van taal en rekenen in combinatie met houding en gedrag	R

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
Toetsen voor beginnende geletterdheid		x	Niveau beginnende geletterdheid vaststellen		• woordenschat; • fonologisch bewustzijn; • letterkennis; • benoemsnelheid			
Ontwikkelingsvolgmodel Jonge kinderen (OVM, Memelink)	x	x	Onder andere meten van spraak- en taalontwikkeling en geletterdheid	Volgmodel brede ontwikkeling	Spraak- en taalontwikkeling: articulatie, taakvorm, taalbegrip en taalgebruik Symbolisering: ontluikende, beginnende en gevorderde geletterdheid		• sluit aan bij ontwikkelingsgerichte onderwijsvisie; • volgen spraakontwikkeling uniek voor dit systeem	R/S
Ontwikkelingsvolgsysteem voor kleuters (OVK)		x	Volgen van kinderen, begeleiden in hun ontwikkeling en het vormgeven van het onderwijs	Tien ontwikkelingslijnen vormen de rode draad (brede ontwikkeling). Ontwikkeling wordt vastgelegd met peilkaarten, groepsoverzichten en kindvolgkaarten	• auditieve en visuele waarneming; • ruimtelijke oriëntatie; • taal-denken; • taal-lezen; • taal-communicatie • rekenen-denken • fijne en grove motoriek • sociaal-emotionele		Onderdeel van Flexon	R/S

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
					ontwikkeling • werkhouding			
Ontluikingsvolgsysteem voor peuters (OVP)	x		Zicht op ontwikkeling van peuters	Peilkaarten, gekoppeld aan vijf ontwikkelingslijnen bieden een overzicht van het 'gemiddelde' verloop van de ontwikkeling op vijf momenten tussen 2 en 4 jaar	• taalontwikkeling; • motoriek; • sociaal-emotionele ontwikkeling; • speel- en leerontwikkeling ; • zelfredzaamheid		Onderdeel van Flexon	S
Rotterdamse Observatie-lijst Peuter Kleuter (ROPK)	x	x	Taalontwikkeling volgen van autochtone en allochtone kinderen van 3 tot 5 jaar	Taal is onderdeel van dit kindvolgsysteem	Aandacht voor luistervaardigheid, spreekvaardigheid, uitspraak, durven spreken, leervragen stellen. Daarnaast brengt het taalontwikkeling NT2 in beeld voor allochtone kinderen		• ruim tien jaar oud; • ook taalontwikkeling NT2	S
CombiList		x	Taalverwerving via gesprekken in kaart brengen	Instrument voor taalontwikkeling via interactie	• checklist gedrag van leerlingen in gesprekken; • checklist zelfevaluatie leerkrachten; • suggesties om leerlingen actief			

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
					aan gesprekken te laten deelnemen			
Pravoo Peutervolg- en hulpsysteem	x		Ontwikkeling volgen van kinderen op peuterspeelzaal	Kindvolgsysteem	Taal is één van de onderdelen		Bevat ook overdrachtformulier naar basisschool	R/S
Pravoo Leerlingvolg- en hulpsysteem groep 1 & 2		x	Ontwikkeling volgen van kinderen in groep 1 en 2	Kindvolgsysteem	Taal is één van de onderdelen		Vanaf schooljaar 2011-2012 alleen in digitale vorm leverbaar	R/S
Woordenschattest voor peuters en kleuters	x	x	Instaptoets om eventuele achterstanden in woordenschat te screenen en de voortgang in kaart te brengen	De leerling moet de plaatjes benoemen en de leerkracht scoort tijdens de afname	Woordenschat			
Voorwaarden- en kennistoets lezen en rekenen		x	Toetsmateriaal om snel te kunnen nagaan of een leerling in groep 2 of 3 toe is aan het leren lezen en/of rekenen	Toets	• lees- en rekenvoorwaard en; • letterkennis- en symboolkennis			R

5.2 Screeningsinstrumenten voor zorgleerlingen

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
Schlichting Test voor taalproductie II	x	x	Uitspraak doen over woordproductie ontwikkeling		• zinsontwikkeling; • woordontwikkeling; • auditief geheugen; • verhaaltests; • pseudowoorden			
Schlichting Test voor taalbegrip	x	x	Metten van receptief taalniveau		• woordbegrip; • zinsbegrip; • complexe opdrachten			
Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 en 2		x	Signaleren risicoleerlingen	Observatielijst is een onderdeel van het protocol		Gebruikt door orthopedagogen en logopedisten		
Taalstandaard	x		Diagnosticereet problemen op het gebied van communicatie en de spraak- en taalontwikkeling			Ingezet bij risicoleerlingen dyslexie	Afname voorbehouden aan TPT-A gecertificeerden	
Taaltoets alle kinderen (onderdeel Cito-LOVS)		x	Diagnostische toets voor het vaststellen van de mondelinge taalvaardigheid (4-9 jaar)	Deel van de toets kan op de computer afgenomen worden	Tien receptieve en (re)productieve toetstaken om vast te stellen op welk niveau binnen het taalverwervingsproces kinderen zich bevinden. Observatielijst meet sociale taalvaardigheidsaspecten	Alleen ingezet bij achterstand	Wordt meestal alleen gedaan bij kinderen waarvan een achterstand wordt vermoed	

Screeningsinstrumenten als onderdeel van een methode

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
Kind Observatie Registratie (KOR) (bij Kaleidoscoop)	x	x	Taalontwikkeling volgen als onderdeel van de brede ontwikkeling	Observeren aan de hand van de sleutelervaringen	taal en beginnende geletterdheid			R/S
Schatkist		x	Observeren ontwikkeling tussendoelen beginnende geletterdheid	Observatielijst	• boekoriëntatie; • verhaalbegrip; • functies van geschreven taal; • relatie tussen gesproken en geschreven taal; • taalbewustzijn; • alfabetisch principe; • functioneel lezen en schrijven			R/S
Ko-totaal (Puk & Ko en Ik & Ko)	x	x	• meten van taal tijdens taalactiviteiten in de klas; • indelen van kinderen in stadia om gericht taalaanbod te kunnen geven	• observatie van taalontwikkeling ; • indeling van kinderen in drie stadia om zo te kunnen differentiëren	• gespreksvaardigheid; • begrijpend luisteren; • institutionele interacties; • gebruik van middelen; • beginnende geletterdheid; • taalbeschouwing			R/S
Observatieprogramma Taalplezier		x	Nagaan of er sprake is van taalachterstand	Afname bijvoorbeeld na toets Taal voor	Observatieprogramma gecombineerd met hulpprogramma om taal op			

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en SEO (S) ?
(bij Piramide)				kleuters. Eventueel ook los te gebruiken	hoger niveau te krijgen binnen Piramide project			
HOREB-PO (bij Startblokken/ Basisontwikkeling)	x	x	Taalontwikkeling volgen door middel van handelings-gerichte observatie	Het observatie- en planningssysteem van methode basisontwikkeling	Observatiemodellen bij alle kernactiviteiten: • spel; • constructie; • lezen/schrijven; • gesprekken; • rekenen/wiskunde taal is hierin verweven			R/S
Kleuterplein		x	Volgen van taal en lezen	Observatielijst bij methode Kleuterplein	• praten en luisteren; • verhalen; • klanken en letters; • krabbelen en schrijven; • woordenschat			R/S
Het Spelend Streefsysteem	x	x	Brede ontwikkeling volgen aan de hand van tien streefdoelen die aansluiten bij spelontwikkeling	Observatie	• rijmpje (tussendoelen taalbewustzijn en alfabetisch principe); • prentenboek (kerndoelen boekoriëntatie, verhaalbegrip, technisch lezen 1); • beeldverhaal (tussendoelen functioneel begrip lezen)		• observatie gekoppeld aan spelactiviteiten; • combinatie met andere methodes ook mogelijk	R/S

5.3 Uitgevers

Screeningsinstrument	Uitgever	Website
Taal voor peuters	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Taal voor kleuters	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Taaltoets Alle Kinderen	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Observatieprogramma Taalplezier	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Screeningsinstrument Beginnende geletterdheid	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Kijk op ontwikkeling in voorschoolse voorzieningen	SLO, Enschede	http://www.slo.nl/primair
HOREB-PO	Van Gorcum, Assen	http://www.vangorcum.nl
Ko-Totaal	Zwijzen, Tilburg	http://www.zwijzen.nl
Schatkist	Zwijzen, Tilburg	http://www.zwijzen.nl
Kijk! Peuters/ Kijk! Groep 1 &2	Bazalt, Vlissingen	http://www.bazalt.nl
BOSOS Kleuterzorg	SON Edutaining	http://www.sonopleidingen.nl
Peabody Vocabulary Test III, Nederlandse versie	Pearson, Amsterdam	http://www.pearson-nl.com
Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 en 2	Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen	http://www.expertisecentrumnederlands.nl
CombiList	Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen	http://www.expertisecentrumnederlands.nl
OBIS	Bureau ICE, Culemborg	http://www.bureau-ice.nl
Toetsen voor beginnende geletterdheid	CPS, Amersfoort	http://www.cps.nl
Kind Observatie Registratie (KOR)	NJI, Utrecht	http://www.kaleidoscoop.org
Taalstandaard	Pearson, Amsterdam	http://www.pearson-nl.com
Schlichting Test voor taalproductie	Bohn, Stafleu, Van Loghem	http://www.testweb.bsl.nl
Schlichting Test voor taalbegrip	Bohn, Stafleu, Van Loghem	http://www.testweb.bsl.nl
Kleuterplein	Malmberg, Den Bosch	http://www.malmberg.nl
Ontwikkelingsvolgmodel Jonge kinderen Memelink	Seminarium Orthopedagogiek, Utrecht	http://www.huclassic.nl/centra/SVO
Ontluikingsvolgsysteem voor peuters	MHR, Gouda	http://www.mhr.nl
Ontwikkelingsvolgsysteem voor kleuters	MHR, Gouda	http://www.mhr.nl
Spelend streefsysteem	IPO Uitgever, Zwolle	http://www.ipouitgever.com

Screeningsinstrument	Uitgever	Website
Rotterdamse Observatielijst Peuter Kleuter (ROPK)	Stichting de Meeuw, Rotterdam	http://www.de-meeuw.nl
Woordenschattest voor peuters en kleuters	Boom testuitgevers, Amsterdam	http://www.boomtestuitgevers.nl
Voorwaarden- en kennistoets lezen en rekenen	Boom testuitgevers, Amsterdam	http://www.boomtestuitgevers.nl
Pravoo Peutervolg- en hulpsysteem	Pravoo, Lekkerkerk	http://www.pravoo.com
Pravoo Leerlingvolg- en hulpsysteem groep 1 en 2	Pravoo, Lekkerkerk	http://www.pravoo.com

6. Methoden Rekenen en wiskunde groep 1 en 2

6.1 Alles telt tweede editie groep 1 en 2

Thieme-Meulenhoff

2008-2009

Algemeen

Rekenmethode voor groep 1 tot en met 8 van de basisschool. Herziening van de eerder uitgegeven gelijknamige methode. In de tweede versie gelden drie speerpunten: rekenvaardigheid telt; elke leerling telt (differentiatie voor leerlingen op elk niveau); gebruiksgemak (voor de leerkracht) telt. De methode besteedt ook aandacht aan de talige aspecten van het rekenen.

Samenstelling

De methode bevat materialen voor groep 1 tot en met 8. Voor groep 1 en 2 zijn dit een ideeënboek met suggesties voor rekenwiskundige activiteiten en voorzien van een cd met tel- en rekenliedjes, een knieboek met vertelplaten en een computerprogramma. Het knieboek bevat negen platen die elk een thema weergeven. Op elke plaat staan een inleiding en enkele vragen.

Inhoud

De activiteiten in de ideeënman zijn ingedeeld in activiteiten voor in de kring, in de speelwerkles, buiten of in het speellokaal en in de hoeken. Ook zijn de activiteiten ingedeeld in negen thema's. De leerkracht beslist zelf op welke manier en in welke volgorde de suggesties worden gebruikt. Bij alle activiteiten staan de benodigde materialen, doelen, voorbereiding, startactiviteit, verloop van activiteit, observatiepunten, suggesties voor aanpassen van het niveau, het wiskundig domein en aspect en positie binnen de leerlijn vermeld. In de activiteiten staat telkens één leerlijn centraal: getalbegrip, meetkunde, meten (lengte en omtrek, oppervlakte, inhoud en volume, gewicht) en tijdsbegrip. Leidend principe in de methode is dat getalbegrip de basis is voor het leren rekenen: inzicht in de structuur, de opbouw, de plaatsen en de betekenis van getallen. Dit is ook in de activiteiten voor groep 1 en 2 verwerkt. De opbouw van de leerlijnen komt overeen met de beschrijving van de Tussendoelen Annex Leerlijnen (TAL). In het computerprogramma 'wandelen' de kinderen rond in een virtuele school. Het kind kan uit verschillende hoeken kiezen, zoals een bouwhoek, de kring, de knutselhoek, de poppenhoek of het winkeltje. Bij elke plek horen een aantal activiteiten. Ook zijn er filmpjes over rekenaspecten zoals tellen, cijfers of de klok. In de luisterhoek kan een kind luisteren naar een aantal liedjes van de cd. Elke activiteit hoort bij een leerlijn.

Omgaan met verschillen

Bij het volgen van de ontwikkeling van de kinderen en het waar nodig stimuleren, biedt de methode op verschillende manieren ondersteuning. Per activiteit worden observatiepunten gegeven en zijn er suggesties voor het makkelijker of moeilijker maken van de activiteit. In de map is een ontwikkelingsvolgsysteem opgenomen dat gericht is op de rekenwiskundige ontwikkeling. Dit systeem bevat onder andere een minimumprogramma met een spreiding van de rekenwiskundige activiteiten over het schooljaar, observatieformulieren per leerlijn, een

didactisch groepsplan, een formulier voor een handelingsplan en een volgkaart waarmee per leerling de ontwikkeling in beeld wordt gebracht.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/163649/>

Uitgever: <http://www.allestelt.nl>

6.2 Pluspunt derde editie, groep 1-2

Malmberg, Uitgeverij

2009-2010

Algemeen

Rekenmethode voor groep 1 tot en met 8. In groep 1 en 2 doen de kinderen door middel van thematische activiteiten spelenderwijs ervaring op met het rekenen. Niet de leerlijnen maar de thema's zijn het uitgangspunt bij de activiteiten. Binnen het thema komen de kinderen in aanraking met bepaalde reken-wiskundige problemen. Karakteristiek voor *Pluspunt* is volgens de auteurs het evenwichtig rekenen waarbij aandacht is voor het verwerven van inzicht en voor het oefenen van vaardigheden.

Samenstelling

De methode bevat materialen voor de groepen 1 tot en met 8. Voor groep 1 en 2 is een kleuterpakket leverbaar. Dit bestaat uit een leerkrachtenmap (algemene handleiding, zestien thematische leshandleidingen met suggesties voor rekenactiviteiten en rekenspelletjes); getalkaarten (met getalsymbolen, dominonotaties en turfnotaties); een werkboek groep 2 (verbruiksmateriaal); een handpop (hond Billie), oefensoftware en digibordlessen (optioneel).

Inhoud

Het *Pluspunt kleuterpakket* voor groep 1 en 2 is opgezet rondom zestien thema's die aansluiten bij de interesse van jonge kinderen. De thema's zijn vakantie, thuis, het weer, een heel jaar rond, familie, sneeuw en ijs, op de boerderij, alles groeit, post, kunst, water, bouwen, gezondheid, winkel, dieren, eten. In elk thema komen de volgende vier leerlijnen aan de orde: tellen en rekenen; meten en wegen; ruimte en vormen; tijd. In de eerste acht thema's staan seizoenen centraal en in de andere acht het ontdekken van de wereld. Omdat elk thema ongeveer vier weken duurt, zijn in één jaar maximaal acht thema's te doen. De keuze en volgorde wordt bepaald (rekening houdend met de seizoensgebonden thema's) door de leerkracht. De startthema's voor het begin van een schooljaar zijn vakantie en thuis. Elk thema begint met een startactiviteit. Daarna volgen de rekenactiviteiten (waarin alle leerlijnen aan bod komen). Er wordt geadviseerd om minimaal drie activiteiten per week uit te voeren. Het *Pluspunt Kleuterpakket* werkt met routines. In elk thema worden de volgende routines beschreven: startactiviteit, plannen maken (rekenactiviteit) en tabel aan de wand (rekenactiviteit). Bij de startactiviteiten spelen de zintuigen (horen, zien, voelen, ruiken en proeven) een rol. Na de startactiviteiten volgen de verschillende rekenactiviteiten. Van iedere activiteit is aangegeven wat het leerdoel is, welke materialen en voorbereidingen nodig zijn, welke basis- en uitbreidingswoorden aan de orde komen en hoe het lesverloop is (inleiding, kern, afsluiting). In groep 2 kunnen ook opdrachten in het werkboek worden uitgevoerd. Pictogrammen geven aan wat leerlingen moeten doen (omcirkel, kleur, verbind, teken, kruis aan of kruis door). Aan het eind van een thema wordt een rekenspel gespeeld. De rekenspellen richten zich op het leergebied van tellen en rekenen en zijn opgedeeld in vier activiteiten: opzeggen van de telrij, activiteiten met telbare hoeveelheden, erbij en eraf van 1 of 2, en activiteiten met getalsymbolen.

Omgaan met verschillen

De activiteiten van het *Pluspunt Kleuterpakket* zijn geschikt voor zowel homogene als heterogene kleutergroepen (combinatiegroep 1 en 2). Enkele rekenactiviteiten zijn speciaal voor

groep 1 of groep 2. Die activiteiten moeten in heterogene groepen worden gepland op momenten dat de andere leerlingen zelfstandig werken. Eén van de activiteiten van het *Pluspunt Kleuterpakket* is de werkles waarbij kinderen zelfstandig, in een circuitmodel, een opdracht kunnen uitvoeren. Bij de activiteiten kan worden gedifferentieerd met behulp van stapjes naar boven en naar beneden. Deze zijn in de handleiding aangeduid met pictogrammen. Aan het eind van ieder thema zijn er drie rekenspellen: één voor niveau groep 1, één voor niveau groep 2 en één voor kinderen die extra uitdaging nodig hebben. De rekenspellen richten zich op het leergebied tellen en rekenen.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/php/detail.php?id=164024>

Uitgever: <http://www.malmberg.nl/Basisonderwijs/Methodes/Rekenen/Pluspunt.htm>

6.3 Rekenrijk tweede editie groep 1 en 2

Noordhoff Uitgevers BAO

2001-2002

Algemeen

Reken-wiskundemethode voor het basisonderwijs. Voor groep 1 en 2 geldt als uitgangspunt dat het belangrijk is aan te sluiten bij de belangstelling en belevingswereld van kinderen. In het handboek staan lessen (activiteiten) bij thema's die in deze belangstellingswereld liggen. Binnen deze activiteiten komen één of meerdere reken- en wiskundeonderdelen aan de orde. Momenteel (2010) is van de methode een derde versie verschenen; deze bevat geen materialen voor groep 1 en 2.

Samenstelling

De methode bevat materialen voor de groepen 1 tot en met 8. Voor groep 1 en 2 is er een handboek met lessuggesties en een softwareprogramma. Daarnaast is een algemeen handboek voor groep 1 tot en met 8 verkrijgbaar waarin achtergrondinformatie over de methode wordt gegeven.

Inhoud

De leerlijnen in groep 1 en 2 sluiten aan bij de zes brongebieden van F. Goffree, te weten tellen en getalbegrip; meten; oriënteren in de ruimte; oriënteren in de tijd; (technisch) construeren; redeneren en uitleg geven (praten over eigenschappen, overeenkomsten en verschillen van voorwerpen).

Bij de activiteiten komen één of enkele van de volgende, aan de zes leerlijnen gerelateerde, reken- en wiskunde onderdelen aan de orde: redeneren en uitleg geven, meten (inhoud, lengte, gewicht), tellen en getalbegrip (herkennen van hoeveelheden, optellen en aftrekken), getallenlijn herkennen, cijfersymbool herkennen en schrijven, rekenbegrippen toepassen, meetkundige figuren herkennen en benoemen, (technisch) construeren (symmetrie, patronen voortzetten), verhoudingen, oriëntatie in de ruimte, ruimtelijke begrippen herkennen en toepassen, omgaan met een plattegrond, oriëntatie in de tijd, tijdsbegrippen herkennen en toepassen, tijdsbesef, idee van onnauwkeurigheid.

Voor groep 1 en 2 zijn 72 activiteiten uitgewerkt. De leerkracht bepaalt zelf wanneer een thema aan de orde komt. Elk thema bevat de volgende onderdelen: introductie in de kring, activiteiten in hoeken, reflectie op les en eigen handelen. Ook zijn er suggesties voor liedjes, poppenspel, gedichten en verhalen. Het handboek bevat een lijst waarin per thema staat aangegeven welke reken- en wiskundeonderdelen aan de orde komen. Het softwareprogramma sluit aan bij de doelen en de activiteiten.

Omgaan met verschillen

Voor groep 1 en 2 staat in het handboek een observatieschema waarin per thema per leerling aangegeven kan worden of het kind de aangeboden reken- en wiskundeactiviteiten nog niet, enigszins of goed beheerst. Met het observatieschema kan een leerkracht zien welke kinderen extra aandacht nodig hebben. Er worden heel beknopt enkele uitgangspunten gegeven voor het verzamelen van verdere informatie en het uitvoeren van vervolgactiviteiten.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/131535/>

Uitgever: -

6.4 Wereld in getallen vierde editie groep 1 en 2

Malmberg, Uitgeverij

2009-2010

Algemeen

Rekenmethode voor de groepen 1 tot en met 8 van de basisschool. De kern van het lesmateriaal voor groep 1 en 2 is een leerkrachtenmap met daarin een katern met telactiviteiten en 28 themakaternen. In herkenbare situaties leren de kinderen spelenderwijs om te gaan met diverse rekenbegrippen. De activiteiten worden ondersteund door digibordsoftware. Ook is er oefensoftware waarmee de kinderen zelfstandig kunnen werken.

Samenstelling

Het pakket bestaat voor groep 1 en 2 uit een leerkrachtenmap met rekenactiviteiten verdeeld over 29 afzonderlijke katernen, kopieerbladen, registratieformulieren en observatielijsten, digibord-

software en een (facultatief) computerprogramma waarop voor elk thema een bijpassende activiteit staat.

Inhoud

De leerstof is in de methode verdeeld in vier domeinen: rekenen, meten, meetkunde en diversen. Voor de groepen 1 en 2 betekent dit activiteiten op het gebied van tellen en getalbegrip, meten en vergelijken, ruimtelijke en meetkundige oriëntatie. Daarnaast is in de rubriek diversen onder meer aandacht voor grafieken maken en lezen en voor logisch redeneren. In de handleiding wordt een planning voor twee jaar gegeven. Als deze wordt gevolgd, komen de domeinen evenredig aan de orde. De telactiviteiten uit het telkatern kunnen zowel dagelijks als korte activiteit worden uitgevoerd of als startactiviteit bij de 28 thema's. De thema's zijn verdeeld over twee jaar. Er zijn seizoengebonden thema's, algemene thema's, hoekgebonden thema's en meer wiskundig georiënteerde thema's. De thema's kunnen in willekeurige volgorde worden behandeld. In de groepen 1 en 2 ligt het accent op het ervaringsleren. Elk thema bestaat uit zes activiteiten en een computeractiviteit en wordt in twee tot drie weken uitgevoerd. De volgende werkvormen komen voor: gesprek, werkles, doeactiviteit, spel en buitenles. Bij de activiteiten wordt veelal gebruik gemaakt van de in de groep al aanwezige materialen. Bij sommige rekenactiviteiten horen verwerkingsopdrachten die op de bijgeleverde kopieerbladen staan.

Omgaan met verschillen

Bij de activiteiten is vaak differentiatie in niveau mogelijk (makkelijker of moeilijker maken van de activiteit). De digibordsoftware bevat beeldfragmenten die bedoeld zijn om de voorkennis te activeren. Ze zijn gemaakt bij thema's waarbij deze voorkennis veel kan verschillen. De meeste computeractiviteiten onderscheiden twee niveaus. Wanneer een kind het eerste niveau goed doorloopt, kan het verder naar het tweede niveau. In de leerkrachtenmap is een observatieformulier opgenomen. Hiermee kunnen per kind de verschillende leerstofdomeinen worden bijgehouden. Daarnaast zijn er bouwstenen voor een diagnostisch gesprek en een bijbehorend notatieformulier.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/164022/>

Uitgever: <http://www.malmberg.nl/Basisonderwijs/Methodes/Rekenen/De-wereld-in-getallen.htm>

6.5 Wizwijs groep 1 en 2

Zwijsen

2009-2010

Algemeen

Wizwijs is (volgens de formulering van de uitgever) de 'eerste functionele' rekenmethode voor groep 1 tot en met 8 van het basisonderwijs waarmee kinderen leren rekenen in gebruikssituaties. *Wizwijs* groep 1 en 2 biedt leerstof voor drie domeinen (getallen en bewerkingen, meten met maten, meetkunde) die in de negen blokken telkens in dezelfde verhouding aan bod komen. De blokken moeten op volgorde worden aangeboden. Binnen elk blok kan de leerkracht zelf

bepalen in welke volgorde de acht onderwerpen (activiteitenkaarten) van dat blok aan de orde worden gesteld.

Samenstelling

De methode bestaat voor groep 1 en 2 uit een kaartenbak met 72 activiteitenkaarten, zeventien kopieerbladen en een jaargroephandleiding. Aanvullend is een ballenset (zak met twaalf blauwe, twaalf gele en twaalf groene ballen) en een rekenruis (met acht blauwe, acht gele en acht groene segmenten) verkrijgbaar.

Inhoud

In groep 1 en 2 start iedere activiteitenkaart met begeleid leren waarbij de hele groep, door doeactiviteiten, een nieuw onderwerp verkent. De kleur van een balk op de kaart en de kleuren van kaders met doelen en observaties geven aan vanuit welk domein een activiteit wordt aangeboden. Deze domeinen zijn:

- roze: getallen en bewerkingen;
- blauw: meten (inclusief tijd en geld);
- groen: meetkunde.

De kaart beschrijft de activiteit en geeft de leerkracht informatie over de organisatie, voorbereiding en benodigde materialen. Er wordt ook een variant aangeboden zodat in het ene jaar de basisactiviteit en in het jaar daarna de variant kan worden uitgevoerd, waardoor leerlingen van groep 2 niet hetzelfde doen als het jaar ervoor in groep 1. Vervolgens verkennen de leerlingen de onderwerpen tijdens samenwerkend leren in tweetallen of kleine groepjes. Daarna is er een kort reflectiemoment. Afhankelijk van de activiteit vindt de reflectie plaats met de hele groep, in kleine groepjes of in tweetallen. De tijdsinvestering bedraagt zestig uur per jaar (1 uur en 40 minuten per week) in groep 1 en 2.

Omgaan met verschillen

Bij elke les worden in de handleiding (in het kader 'differentiatie') procesgerichte aanwijzingen gegeven voor het moeilijker of makkelijker maken van de oefenstof. De aanwijzingen voor observaties in groep 1 en 2 staan vermeld op de blokoverzichten en sluiten aan bij die van groep 3. De observaties kunnen op de *Toetssite* worden geregistreerd. Er zijn specifieke aanwijzingen voor observaties van leerlingen die zijn uitgevallen op de voortgangstoets. Op de achterzijde van de blokhandleidingen staat een schema met per les de (te toetsen) doelen en observaties.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/php/detail.php?id=163854>

Uitgever: <http://www.wizwijs.nl>

7. Aanvullende materialen Rekenen

Hieronder wordt een selectie gegeven van leermiddelen voor rekenen voor leerlingen van groep 1 en 2. De gegevens zijn afkomstig van de website www.leermiddelenplein.nl. Op deze website staat een totaaloverzicht van verkrijgbare leermiddelen. Ook vindt u daar verdere informatie over onderstaande materialen.

7.1 Algemeen

Als kleuters leren tellen

Peilinginstrument waarmee de leerkracht, aan de hand van een set rekenspelletjes, de ontwikkeling van elementair getalbegrip van kinderen in groep 1 en 2 kan peilen en stimuleren. De spellen bieden een betekenisvolle context voor de kinderen waarin via passende vragen en interventies die horen bij het spel, door de leerkracht aangesloten kan worden bij het niveau van de leerling. Het materiaal bevat suggesties voor uitdagende vragen en interventies en observatieformulieren. Het kan als aanvulling op of alternatief voor bestaande toetsen op het gebied van getalbegrip worden gebruikt.

Domein(en): getalbegrip.

SLO

Onderbouwd

Onderbouwd is een pakket voor groep 1 en 2 van de basisschool, waarmee de op school aanwezige ontwikkelingsmaterialen gekoppeld worden aan leerkaarten. Bij diverse ontwikkelingsmaterialen is een leerkaart geschreven. Het pakket richt zich op doelen voor de vakken taal, rekenen en (schrijf)motoriek.

Het belangrijkste uitgangspunt van *Onderbouwd* is niet alleen het volgen, maar vooral het bewust en doelgericht stimuleren van de ontwikkeling van kinderen. Hierbij wordt een drieslag leersysteem onderscheiden: stap 1 introductie in de grote kring; stap 2 verwerking in kleine groepen; stap 3 individueel controlemoment. Het pakket onderscheidt twee hoofdonderdelen: het *Leerpakket* en het *Klassepakket*.

Het *Onderbouwd Leerpakket* bestaat uit vier houten kisten. Drie kisten bevatten leerkaarten voor de verschillende vakken: taal (32 kaarten), rekenen (57 kaarten) en (schrijf)motoriek (28 kaarten). Per leerdoel zijn verschillende kaarten opgenomen. Kist vier bevat dertig registratiekaarten, twee stickersets en een handleiding voor de leerkracht. Met één set stickers wordt op de registratiekaarten voor elke leerling de voortgang per vaardigheid bijgehouden. Met de andere stickerset worden de ontwikkelingsmaterialen in de klas gecodeerd. Daarnaast is er een stempelset, om per leerling en per vaardigheid, het aantal succesvol afgeronde kaarten weer te geven op de registratiekaart.

Het *Onderbouwd Leerpakket* kan worden aangevuld met een *Onderbouwd Klassepakket*.

Hiermee kunnen leerkaarten klassikaal geïntroduceerd worden. Voor taal bestaat deze uit de houten kast *Villa Letterpret*, vier handpoppen en een handleiding voor de leerkracht. Voor rekenen uit de houten kast *Fred van de rekenflat*, vier handpoppen en een handleiding voor de leerkracht.

Daarnaast bevat *Onderbouwd* een inventarisatiehulp. Hiermee kunnen online de op school aanwezige ontwikkelingsmaterialen per vakgebied en vaardigheid worden geïnventariseerd.

Het pakket is ontwikkeld in samenwerking met Klassewerk (drs. S. de Groot).

Heutink Educo

Praktijkboek SamenRekenen

Spelactiviteiten ter bevordering van de denkontwikkeling bij peuters en kleuters. In het praktijkboek staat beschreven hoe leerkrachten aan de slag kunnen met *SamenRekenen*. In het theoriedeel wordt aandacht besteed aan taalontwikkeling, denkontwikkeling en ontwikkeling van reken-wiskundige inzichten bij jonge kinderen. In het praktijkdeel staan veertig verschillende rekenactiviteiten beschreven. De activiteiten worden gezamenlijk met ouders en kinderen uitgevoerd.

Domein(en): getalbegrip, meten, meetkunde.

Eduniek

Rekenen met je ogen dicht

Kopieerboek met 81 oefeningen voor rekenvaardigheid, ruimtelijk inzicht en waarneming van tijdsduur. De opdrachten worden meestal in tweetallen of in groepjes uitgevoerd. Moeilijkere opgaven zijn voorzien van een ster en ook staat telkens aangegeven of de opdracht in tweetallen of in een groepje moet worden uitgevoerd. Thema's zijn onder andere aantallen voelen; luisteren, onthouden en tellen; eigenschappen van dingen voelen; gewichten vergelijken; de weg vinden in de ruimte; eigenschappen en patronen onthouden; tijdsduur schatten.

Domein(en): getalbegrip, meten, meetkunde.

Schoolsupport

Rekenflat

Hoge houten kast (flat) met elf laden, voorzien van de cijfers 0 tot en met 10. De zijanten zijn respectievelijk voorzien van een klok en van een katrol. De handleiding en een set handpoppen dienen apart aangeschaft te worden. In de handleiding staan activiteiten bij de tussendoelen tellen en getalbegrip, optellen en aftrekken, ruimtelijke oriëntatie, sorteren en seriëren, tijd, meten en wegen. Bij elk tussendoel hoort een bepaalde pop die voor een herkenbare context zorgt. Daarnaast is nog allerlei telmateriaal nodig. Dit wordt niet meegeleverd.

Domein(en): getalbegrip, meten, meetkunde.

Heutink

De Rekenkast

De *Rekenkast* bestaat uit zes laden. Elke lade hoort bij een tussendoel van tellen en getalbegrip. In de laden zitten verschillende voorwerpen die een rekendoel en een oefening symboliseren. Bijvoorbeeld in de lade *Kennen van de telrij* liggen handboeien. Deze staan voor het tussendoel resultatief tellen. De oefening erbij voor de leerlingen heet *Met je ogen tellen*. De leerlingen oefenen te tellen zonder iets met hun vingers aan te wijzen. Elke week staat zo een lade centraal. Door met de *Rekenkast* te werken, kunnen leerkrachten actief en doelbewust met de tussendoelen tellen en getalbegrip om gaan. In de handleiding bij de *Rekenkast* zijn fundamentele en streefdoelen geformuleerd. De beste resultaten worden niet bereikt door aparte rekenlessen te geven, maar door de activiteiten in allerlei thema's te integreren. Dit kan bij het werken in de hoeken, tijdens de spelwerkles, tijdens de gymles en bij het buiten spelen. De uitgever begeleidt leerkrachten bij de invoering en het gebruik van de *Rekenkast* door middel van twee bijeenkomsten en een klassenbezoek.

Domein(en): getalbegrip.

Eduniek in Onderwijs

Rekentoren

Oefenmateriaal rekenen voor groep 1 en 2 van het basisonderwijs. Uitgangspunt bij het werken aan beginnende gecijferdheid is het creëren van betekenisvolle, wiskundige situaties voor de kleuters.

Het materiaal bestaat uit een hoge smalle ladenkast met twintig genummerde laatjes waarin

één of meerdere opdrachten of spelletjes zitten. De toren is ingedeeld in de volgende onderdelen: getalbegrip, sorteren en vergelijken, probleemkamer, naar buiten, themalade, tijd, meten, meetkunde, wegen. Op aparte kaarten staan de verschillende opdrachten per tussendoel beschreven. Alle benodigde materialen voor de opdrachten zijn bijgevoegd. In de handleiding wordt het belang van het schematiseren en reflecteren in groep 1 en 2 beschreven, om zo de brug te slaan naar het formele rekenen van groep 3. Er worden in de handleiding ook verschillende tips gegeven om te werken met coöperatieve, interactieve werkvormen (maatjeswerk).

Domein(en): getalbegrip, meten, meetkunde.

Heutink

Spelend rekenen met peuters en kleuters

In het boek *Spelend rekenen met peuters en kleuters* worden praktische rekenroutines aangereikt, waarmee de leerkracht of leidster de reken- en wiskundeontwikkeling van jonge kinderen spelenderwijs kan stimuleren. De rekenroutines zijn herkenbare en terugkerende reken- en wiskundeactiviteiten. Ze nodigen uit tot handelen, interactie, ontdekken en redeneren. De rekenroutines kunnen binnen elke visie of werkwijze worden ingezet. Het boek geeft handvatten om samen met de kinderen spelend te rekenen en hun vaardigheden te ontwikkelen. Het boek biedt praktische ideeën voor betekenisvolle reken- en wiskundeactiviteiten. Met de rekenroutines werkt de leerkracht op een speelse maar ook doelgerichte wijze aan het stimuleren van de reken- en wiskundeontwikkeling van jonge kinderen.

Domein(en): getalbegrip, meten, meetkunde.

Delubas

TAL Tussendoelen Annex Leerlijnen

Binnen het project 'Tussendoelen Annex Leerlijnen' (TAL) zijn twee uitgaven verschenen die gericht zijn op het rekenonderwijs voor jonge kinderen. *Jonge kinderen leren rekenen* en *Jonge kinderen leren meten en meetkunde*.

Jonge kinderen leren rekenen beschrijft het leerproces van kinderen bij het leren tellen en rekenen. Het laat zien hoe het onderwijs hiertoe kan bijdragen. Het boek maakt de globale lijn van het leren tellen en rekenen zichtbaar aan de hand van de leerstof voor de groepen 1 tot en met 4. Ook de voorschoolse periode, waarin kinderen al vaak met kleine getallen rekenen, komt aan de orde. Het boek *Jonge kinderen leren meten en meetkunde* laat het onderwijsleerproces zien wat kinderen doormaken op het gebied van meten en meetkunde. Om passende didactische beslissingen te kunnen nemen, is begrip van de manier waarop de leerlingen zich deze belangrijke domeinen van het vak rekenen-wiskunde eigen maken een belangrijke voorwaarde.

Domein(en): getalbegrip, meten, meetkunde.

Noordhoff Uitgevers BAO

Wiskundeavonturen met jonge kinderen

Met deze publicatie willen de auteurs de leerkrachten aandachtspunten, inhoudelijke inzichten en aanwijzingen geven om jonge kinderen te helpen wiskundige situaties en problemen in hun alledaagse activiteiten helder te krijgen en waar nodig te verwoorden en visueel uit te beelden. In het eerste hoofdstuk worden de aandachtspunten, waarop de publicatie zich baseert, besproken. In het tweede hoofdstuk wordt ingegaan op de inhoudelijke gebieden voor het wiskundeonderwijs in de onderbouw; een soort analyse van belangrijke ontwikkelingsaspecten op het gebied van telontwikkeling en getalbegrip, meten, meetkunde en tijd. Ook de betekenis van taalontwikkeling in relatie met kleuterwiskunde wordt hier besproken. In de hoofdstukken 3 tot en met 6 wordt ingegaan op de didactiek en de leeromgeving. Er wordt aandacht besteed aan de volgende onderwerpen: de activiteiten van de leerkracht, de inrichting en uitrusting van

een rijke leeromgeving, interactie tussen leerkracht en kinderen, zorgverbreding binnen kleuterwiskunde.

Domein(en): getalbegrip, meten, meetkunde.

CPS

7.2 Bruikbaar voor zwakke rekenaars

Bas telt mee

Bas telt mee is een cd-rom voor het (voorbereidend) rekenonderwijs. Kinderen gaan op een speelse manier aan de slag met reken- en teloefeningen. De cd-rom bevat vier 'laden' met acht onderdelen (ruim 300 opdrachten). De rode la bevat oefeningen voor de basisvaardigheden tellen en hoeveelheden. In de blauwe la staan oefeningen rondom meetkunde en verhoudingen centraal. In de gele la zitten oefeningen over meten en tijd. De groene la bevat spelletjes met rekenelementen. De cd-rom is voorzien van een leerlingvolgsysteem.

Groen Educatief/Jongbloed

Muiswerk Rekenen op maat

Oefenprogramma's voor het leren rekenen met de getallen van 0 tot en met 24. Kinderen leren rekenen aan de hand van een goede balans tussen zelfstandig werken en didactische begeleiding door de software. Deel 1 is bedoeld voor beginnende rekenaars en begint met het in stappen leren herkennen van de cijfers 0 t/m 12. Deel 2 behandelt de getallen van 0 t/m 24, met nadruk op 10 t/m 22. Deel 3 combineert alle getallen van deel 1 en 2. De leerling kiest zelf uit wisselende sets van oefeningen met uitleg, feedback en veel verschillende oefenopgaven. De vorderingen van de leerlingen worden in het programma bijgehouden. Leerstofelementen volgen elkaar zodanig op dat het ene leerstofelement enigszins bekend moet zijn voordat het volgende element gevolgd kan worden. Alle oefeningen worden zowel auditief als visueel aangeboden. Dat geldt voor de naam van de oefening, de tekst van de uitlegschermen, de gestelde vragen, de antwoordmogelijkheden, de feedback bij elk antwoord en de feedback aan het eind van een oefening.

Muiswerk Educatief

Observatie en hulpprogramma's Ordenen en Ruimtelijke oriëntatie

Observatie- en hulpprogramma voor getalbegrip en voorbereidend rekenen. Hulpmiddel om inzicht te krijgen hoe kinderen in groep 1 en 2 zich ontwikkelen en om te signaleren welke kinderen achterstanden vertonen. Het programma *Ordenen* bestaat uit drie delen. Deel één besteedt aandacht aan kleur, vorm en classificeren, deel twee aan grootte en seriëren en deel drie aan vergelijken, tellen en getallen. De bijbehorende ontwikkelingsmaterialen (Classificant, Seriant en Comparant) zijn verkrijgbaar bij uitgeverij Nienhuis. Het pakket bestaat uit een observatieboek, een kopieerboek, twee platenboeken en twee hulpboeken. Het programma *Ruimtelijke oriëntatie* bestaat uit vier delen: het eigen lichaam, het kind in de ruimte, relaties in de ruimte en het platte vlak. Het pakket bestaat uit een observatieboek, platenboek, een scoreboek en een hulpboek. De toetsen *Ordenen* en *Ruimtelijke oriëntatie* worden overigens in 2010 vervangen door de toets *Rekenen voor kleuters*.

Cito

7.3 Bruikbaar voor begaafde kinderen

Slimmeriken

Beschrijving

Het materiaal bestaat uit twee mappen: *Slimmeriken Zo goed zo verder* en *Slimmeriken Ontdek zo verder*. In deze mappen worden suggesties gegeven voor verdieping bij het werken met ontwikkelingsmateriaal. De opdrachten zijn ingedeeld in drie niveaus: verrijking, verdieping en experimenteren. Bij ieder onderdeel zijn handreikingen voor de leerkracht opgenomen. De mappen sluiten aan bij 'Zo leren kleuters' en andere leerlingvolgsystemen bedoeld voor het jonge kind. Het materiaal is ontwikkeld voor die kinderen die om meer verdieping vragen om zich te kunnen ontwikkelen, die uitdagingen in leerprocessen behoeven waarbij een beroep wordt gedaan op het creatieve probleemoplossende vermogen.

Zie Zo Educatief

Bolleboos rekenen/wiskunde

Met *Bolleboos rekenen/wiskunde* worden begaafde kinderen uitgedaagd hun talenten optimaal te ontplooiën. Het materiaal is afgestemd op de typische manier van denken van begaafde kinderen, namelijk grote denksprongen kunnen maken, snel op een bepaald abstractieniveau kunnen werken en goed kunnen redeneren. Daarbij staat voorop dat de leerstof niet alleen maar 'moeilijk' is, maar ook appelleert aan het experimenteergedrag, aan het willen weten. Het is een geïntegreerde methode op het gebied van rekenen ten behoeve van (hoog)begaafde kinderen in het basisonderwijs voor groep 1 tot en met 8.

Kluwer

Kapla

De grenenhouten plankjes ('Kabouterplankjes') die los worden gestapeld zijn lang en dun, ideaal voor het maken van creatieve, bijna organisch gegroeide, maar ook wiskundig strakke constructies. Deel van het geheim zit volgens de samensteller in de verhouding van de plankjes: 1 : 3 : 15. Er is slechts één maat plankje. Zo kun je, net als in de natuur, uit het heel simpele het complexe laten ontstaan. *Kapla* bevordert handigheid, gevoel voor evenwicht, concentratie en inventiviteit. Er zijn diverse sets leverbaar, onder meer met blankhouten plankjes en plankjes in twee kleuren. De schoolset bestaat uit duizend plankjes. Er zijn diverse voorbeeldboeken verkrijgbaar.

Leverbaar via schoolleveranciers en speelgoedwinkels

Klein maar fijn

Thematische verrijkingsactiviteiten voor jonge kinderen (3-6 jaar) met een ontwikkelingsvoorsprong, langs vier hoofdlijnen: *Letterstad* (accent op taal en lezen), *Cijferrijk* (accent op rekenen en wiskunde), *Doeland* (accent op kijken, doen en bewegen) en *Lijsterbos* (accent op natuur en muziek). Het hoofdaccent ligt op intuïtief leren lezen, ondersteund door een open leeslijn met diverse hulpmiddelen zoals de letterbladen en de letter-puzzelbladen voor *Mijn eigen leesboek*. Deze hulpmiddelen zijn opgenomen in de algemene handleiding. Er zijn vier thema's uitgewerkt: vogels, dino's, onder water en winter. Elk thema bestaat uit een plaat, een bijbehorend voorleesverhaal (ook via de computer te beluisteren), werk materiaal voor de kinderen met een beknopte toelichting voor de leerkracht of leidster, een cd met een zelf leren lezen lijn met ondersteuning van het thema in woord en beeld, extra opdrachten voor zowel op school als thuis. Bij de verwerkingsopdrachten wordt rekening gehouden met verschillende belangstellingen (talenten) van kinderen. Het materiaal is zo opgezet dat kinderen er met steun van de computer redelijk zelfstandig mee kunnen werken.

Schoolbegeleidingsdienst MHR/ www.surplus-begaafden.nl

Ontwikkelingsmaterialen-plus

Een overzicht van vijftig veelzijdig in te zetten ontwikkelingsmaterialen met aanvullende verrijkmogelijkheden (werkbladen), hoofdzakelijk zelfstandig te verwerken. De werkbladen zijn onderverdeeld in vijf categorieën: combineren, construeren, rekenen, lezen en (samen)spelen. De handleiding geeft aan waarom en hoe met het materiaal kan worden gewerkt.

Schoolbegeleidingsdienst MHR/ www.surplus-begaafden.nl

Polydron rekendriehoeken

Polydron is een kunststof bouwsysteem. De vormen passen aan elkaar door middel van een uniek kliksysteem. Dit maakt het mogelijk om driedimensionale figuren te maken. Polydron is ontworpen voor het praktisch uitwerken en onderzoeken van verschillende mogelijkheden op wiskundig gebied zoals vorm en ruimte, mozaïek, sorteren en benoemen, probleem oplossen. *Lekopro*

Rush hour

Het materiaal bestaat uit een bordspel met twaalf auto's en een opdrachtenboekje met veertig opdrachten. De bedoeling is dat je met de puzzelstukken de weg vindt naar de uitgang door objecten op een bepaalde manier te verplaatsen. Er zijn verschillende uitvoeringen te verkrijgen. Ook zijn aanvullende sets kaarten verkrijgbaar. Voor jonge kinderen is een junior versie verkrijgbaar. Hierbij moet de ijscokar uit de verkeersopstopping worden gehaald vóór de ijsjes smelten.

Leverbaar via schoolleveranciers en speelgoedwinkels

Tridio

Met Tridio leren kinderen driedimensionale objecten in een plat vlak weer te geven. De basisdoos bestaat uit een bord, kubussen, ruiten en driehoeken, een opdrachtenboekje met handleiding en twee dobbelstenen. Eerst bouwen kinderen een blokopstelling na. Vervolgens leren ze de verschillende zijden van de blokken te herkennen als aparte vormen met een eigen kleur. Daarna leggen ze in het platte vlak met puzzelstukken een evenbeeld van de blokopstelling. Dit materiaal doet met name een beroep op ruimtelijk inzicht. Er is materiaal ontwikkeld voor verschillende leeftijden en niveaus. In samenwerking met Stichting Plato is een speciaal boek voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong in de leeftijd vanaf zes jaar ontwikkeld.

Productief B.V.

7.4 Spelvormen en hulpmiddelen

Begripverkenner

Met het materiaal worden de begripsvorming en het opbouwen van korte kleine redeneringen, die in de wiskundige ontwikkeling van belang zijn, gestimuleerd. Kinderen leren de eigen activiteiten en handelingen verwoorden. Begrippen en onderwerpen die aan bod komen zijn onder andere positiebegrippen (voor, in, naast, achter, links, rechts en dergelijke), groot en klein, hoeveelheden tot en met 6, verwoorden van een volgorde, verkennen en omschrijven van meetkundige vormen. Het materiaal bestaat uit tien spelborden, tien opdrachtkaarten, tien controlekaarten, een opzetblok, acht pionnen in verschillende kleuren, een handleiding en een opbergkist. Er zijn diverse spelmogelijkheden waarbij twee kinderen samen kunnen werken. Begripverkenner kan ook individueel worden gebruikt. Materiaal is zelfcontrolerend.

Rolf Onderwijs BV

Blokkogram

Spelmateriaal voor het bevorderen van het ruimtelijk inzicht. Het materiaal bestaat uit een houten kist met transparant schuifdeksel, zes blokkogrammen, een houten kader, twee tangrams (ieder in een andere kleur) en een handleiding met oplossingen. Kinderen puzzelen met de tangramstukken tot de rechthoek weer compleet is.

Stempelfabriek & Jegro

Bouw-rekenkist

Houten bouw materiaal, gebaseerd op het tientallig stelsel. De set bestaat uit drie kisten met houten palen. Elke kist bevat vier keer een reeks van 1 tot en met 10. De onderste kist is voorzien van zwenkwielen. Met de blokken kan worden gebouwd maar kunnen ook begrippen als kort, lang, even lang, de langste enzovoort worden geoefend.

Leverbaar via schoolleveranciers

Bouw een berg

Materiaal voor het bevorderen van het ruimtelijk inzicht. Het materiaal bestaat uit een houten opbergkist met transparant schuifdeksel, acht kunststof voorbeeldkaarten van bergen (aan één kant een plattegrond, aan de andere kant een zijaanzicht), een houten kader met coördinaten, vijf houten schijven met verschillende diameter, houten figuren, twee kopieerbladen om aanzichten te tekenen en een handleiding. Het spel leert kinderen tekeningen met ruimtelijke vormen te associëren, verbanden te leggen tussen een plattegrond en een zijaanzicht met ruimtelijke vormen, inzicht te krijgen in het gebruik van coördinaten en ruimtelijke elementen in symbolen te vertalen en in legenda te zetten.

Stempelfabriek & Jegro

Bouwplan

Met *Bouwplan* moet aan de hand van mondeling gegeven opdrachten een situatie worden nagebouwd. Hier zijn meerdere spelvarianten voor. Bijvoorbeeld een speler neemt het spelbord en plaatst het tussenschot. De andere speler neemt een opdrachtkaart en vertelt de medespeler wat hij moet bouwen. Controleer samen of de opdracht goed is uitgevoerd. Of, neem ieder een spelbord en plaats het tussenschot. Eén speler maakt een eigen ontwerp en vertelt aan de andere speler waar hij wat heeft neergezet zodat de ander dit kan nabouwen. En, kies een opdracht en laat die door je medespeler uitvoeren met een stappenplan. Vertrek vanuit het middenpunt en geef de opdracht, bijvoorbeeld 'ga twee stappen naar boven en zet een geel huisje neer'. De kist bevat twee spelborden, opdrachtkaarten, een tussenschot, houten vormen, weg-, gras- en vijverkaartjes en een handleiding.

Rolf Onderwijs BV

Calcuprint

Kist met stempels voor rekenen met de getallen van 0 tot en met 9 in cijfers en in stippen en een aantal stempels met de rekensymbolen. De stempels kunnen aan elkaar geklikt worden.

Stempelfabriek & Jegro

Citadel

Spel voor vier kinderen. Door te kijken en te vergelijken, worden huisjes aan de hand van opdrachten op het spelbord geplaatst. Hierbij leert het kind onderscheid te maken tussen klein, groter, grootst en tussen de verschillende kleuren en vormen. Ook wordt het ruimtelijk inzicht ontwikkeld en leert het kind door samen te werken en te overleggen opdrachten uit te voeren. Inhoud van de kist: spelbord, twaalf gekleurde huisjes in drie maten, zestien opdrachtkaarten met controle en een handleiding.

Heutink Toys for life

Contini

Spel voor het bevorderen van het getalbegrip tot en met zes. De kinderen leren het verband te zien tussen hoeveelheid en symbool en hun waarden. Ook leren ze in één oogopslag een hoeveelheid vast te stellen en worden er eenvoudige optelsommetjes tot zes gemaakt. Het materiaal bestaat uit acht lottoborden (vier met appeltjes en vier met cijfers), twee dobbeldraaiers (met appeltjes en met cijfers), drie sets van 24 opdrachtkaartjes (met appeltjes, figuurtjes en cijfers), een handleiding en een opbergkist.

Heutink Educo

Diski

Rekenspel voor het leren tellen van 1 tot en met 10. Naast de volgorde van de getallen komt (indirect) ook het splitsen van getallen en het optellen aan de orde. Het materiaal bestaat uit drie kunststof draaischijven met verschillende hoeveelheden, een houten standaard voor de draaischijf, twee series kunststof kaarten van de getallen van 1 tot en met 10 (weergegeven door knopen op de jas van een mannetje), vier kaarten met de getallen 1 tot en met 5 en vier met de getallen 6 tot en met 10, een doosje met honderd fiches, een handleiding en een opbergkist. Met het materiaal kan individueel of in een groepje van maximaal kinderen worden gespeeld.

Heutink Toys for life

Eskimove

Materiaal ter bevordering van de ruimtelijke oriëntatie, het denkvermogen en het concentratievermogen. Het materiaal bestaat uit een houten opbergkist met transparant schuifdeksel, een houten frame waarbinnen acht kunststof tegels geschoven kunnen worden, 36 kunststof opdrachtkaarten met één, twee of drie afbeeldingen en een handleiding. Bij de opdrachtkaarten met één afbeelding, moet de ijsschots met de bijpassende illustratie in de aangegeven hoek worden geschoven. Bij de opdrachtkaarten met twee of drie afbeeldingen is het de bedoeling dat kinderen dezelfde afbeeldingenreeks in de juiste volgorde naast of boven elkaar schuiven.

Stempelfabriek & Jegro

Haagse set

Houten blokken om te bouwen en te rekenen. De *Haagse set* is in twee maten verkrijgbaar: beukenhouten blokken met een basismaat van 10 x 10 x 10 cm of van 7,5 x 7,5 x 7,5 cm. De set bestaat uit kuben, halve kuben (diagonaal), kwart kuben, bouwstenen, palen, tegels en bouwplaten. De set is in verschillende uitvoeringen verkrijgbaar: met stapelbare kisten met zwenkwielen of in een houten kast. Alle blokken staan qua formaat in een bepaalde verhouding met elkaar. Verkrijgbaarheid van specifieke sets wisselt per leverancier. Bij Heutink is een set van dertig opdrachtkaarten met bouwopdrachten verkrijgbaar.

Leverbaar via schoolleveranciers

Inhoudsmaten

Set van zes kunststof inhoudsmaten. Leverbaar in de vorm van kubussen of maatbekers. De inhoudsmaten lopen binnen een set op van tien milliliter tot duizend milliliter.

Heutink

Lego Duplo cijferset

Kunststof legmateriaal om kennis te maken met cijfersymbolen en het maken van sommen. De set bestaat uit 160 blokjes met de cijfers van 0 tot en met 9 en met rekenkundige symbolen zoals +, -, =, <, > en achttien blanco blokjes.

Leverbaar via schoolleveranciers

Logo Triplet

Legspel voor het bevorderen van de visuele waarneming en het ruimtelijk inzicht. Het materiaal bestaat uit 48 houten driehoeken met verschillende kleurpatronen, een ringband met voorbeelden, een handleiding en een houten opbergdoos. Kinderen kunnen met de driehoeken zelf figuren leggen of de voorbeelden namaken. Ook kan met het materiaal domino of memory worden gespeeld.

Schubi, Bekius

Lokon learning system voorbereidend rekenen

Vorbereidend rekenmateriaal voor het bevorderen van het inzicht in ruimte en tijd en voor het leren ordenen. Het materiaal bestaat uit honderd Lokon vierkanten in vijf kleuren (rood, blauw, geel, groen, wit), per opdrachteset vier kunststof opdrachtkaarten, transparante kunststof controlekaarten, een handleiding en een houten kist met schuifdeksel. Elke opdrachtkaart heeft zestien opgaven over bijvoorbeeld hoeveelheden, vormherkenning, ruimtelijke begrippen en ordenen. Het juiste antwoord correspondeert met een bepaalde kleur van een lokon vierkantje. Door die op de opdracht te leggen, ontstaat een lokon-matje. Dit matje kan met behulp van de transparante kaart worden gecontroleerd.

Stempelfabriek & Jegro

Magbox

Materiaal voor het ontwikkelen van getalbegrip, het herkennen van cijfersymbolen en het inzicht krijgen in hoeveelheden. Het materiaal bestaat uit vijf ronde magnetische borddoosjes (10 cm), vijftientig rode ronde magneten (2 cm) en een handleiding. Met het materiaal zijn diverse oefeningen te bedenken om hoeveelheden aan getsymbolen te koppelen. Op de deksel van de borddoosjes kan met krijt een cijfer worden geschreven en in het doosje moeten leerlingen dan hetzelfde aantal magneetjes doen.

K2-Publisher

Metten - oppervlakte en omtrek

Spel waarbij meten en meetkunde en in het bijzonder omtrek en oppervlakte in herkenbare context aan de orde komen. Kinderen tussen 5 en 8 jaar gaan zelfstandig aan de slag met concrete opdrachten om zo tot een beter begrip te komen. Hierbij komen de volgende aspecten aan bod: leren naleggen van vormen en patronen; vergelijken en ordenen van dingen met een verschillende maat; leren meten met natuurlijke maten en gestandaardiseerde maten; tastbaar oefenen van meten van inhoud en omtrek; leren werken met plattegronden; leren vergroten, verkleinen en verdelen van oppervlaktes. Het materiaal bestaat uit een houten kist met bord met plexiglas raster als deksel, vier plattegronden, opdrachtenboekje met vier sets van twaalf zelfcontrolerende opdrachten, verschillende tegels, hekken en blokken.

Stempelfabriek & Jegro

Metten - routes

Spel waarbij meten en meetkunde in een herkenbare context aan de orde komen. Bedoeld voor kinderen tussen 5 en 8 jaar. Bij het lesmateriaal komen de volgende aspecten aan bod: leren vergelijken van afstanden; leren meten met natuurlijke maten en gestandaardiseerde maten; leren werken met plattegronden, kaarten en vakkenroosters; oefenen in het volgen, bedenken en beschrijven van routes; vinden van de kortste weg; stimuleren van probleemoplossend denken. Het materiaal bestaat uit een houten kist met bord met plexiglas raster als deksel, vier plattegronden, opdrachtenboekje met vier sets van twaalf zelfcontrolerende opdrachten, verschillende straten en herkenningspunten.

Stempelfabriek & Jegro

Metrix - meten met kralensnoeren

Materiaal voor het leren over de getalstructuur en het oefenen van de meettechniek. Het materiaal bestaat uit tweeduizend houten kralen (1 cm) in vier kleuren: rood, blauw, geel en kleurloos, vijftig meter wit nylon snoer, vijftien kunststof werkdoosjes voor leerlingen, één handleiding en een kunststof opbergdoos met deksel. De bedoeling is dat leerlingen een kralensnoer maken waarmee ze de lengte van voorwerpen meten. Al doende leren kinderen dat het gebruik van bepaalde kleurcombinaties (patronen) het meten makkelijker maakt.

Baert, K2-Publisher

Quadrigo

Spelmateriaal voor het bevorderen van het ruimtelijk inzicht en het logisch denken. De bedoeling is dat de leerling spelenderwijs diverse ruimtelijke vormen leert herkennen en begrijpen. Het materiaal bestaat uit beukenhouten blokken (5 x 5 x 5 cm) in diverse vormen en een opdrachtenboekje. De blokken moeten aan de hand van een voorbeeld in elkaar gezet worden. In het opdrachtenboekje staan opdrachten in oplopende moeilijkheidsgraad.

Gejo, K2-Publisher

Rekenbalans

Kunststof balans om hoeveelheden tot en met tien met elkaar te kunnen vergelijken (meer, minder, evenveel, splitsen van getallen). De set bestaat uit een weegschaal, twintig gewichten van tien gram en een handleiding. Op de armen van de weegschaal staan aan beide kanten de getallen van 1 tot en met 10 aangegeven.

Baert

Rekenhanden

Set van twee houten handen waarvan de vingers omgeklapt kunnen worden. De handen kunnen worden gebruikt als hulpmiddel bij het vergroten van het getalbegrip. Te gebruiken als telraam, modelbeeld, kijksteun en controlemateriaal.

Heutink Educo

Rekenkubussen

Hulpmiddel voor rekenen in de groepen 2 tot en met 4 van het basisonderwijs. Er zijn twee sets leverbaar. *Rekenkubussen in kunststof* kan worden gebruikt om te tellen, te groeperen en te rangschikken naar kleur en hoeveelheid, verschillende rekenbewerkingen uit te voeren en om het illustreren van begrippen als plaatsbepaling, omtrek, oppervlakte, ruimtelijk inzicht, symmetrie en als constructiemateriaal. De set bestaat uit honderd kubussen (2 cm) in tien kleuren in een emmertje. *Rekenkubussen in hout* kan worden gebruikt bij allerlei rekenactiviteiten en bij het visueel voorstellen van oppervlakten, inhouden en hoeveelheden. De set bestaat uit 180 gele houten kubussen in een emmertje.

Stempelfabriek & Jegro

Ridderrijk

Spellenkist rond het thema ridders met drie bordspellen die gericht zijn op het ontwikkelen van hoeveelheidbegrip en getalbegrip. De rode draad in deze spellen zijn de ridders die op weg zijn naar het feest van de jonkvrouw. In het eerste spel *Door het bos* verzamelen de ridders euro's om in het tweede spel *Zwaard en Schild* een uitrusting te kunnen kopen. En in het derde spel *De dans met de jonkvrouw* gaan zij op zoek naar vier ingrediënten om mee te nemen naar het feest. De spellen zijn geschikt voor twee tot vier kinderen variërend van 4 tot 7 jaar.

Ook is *Ridderrijk* remediërend in te zetten voor kinderen die nog geen goed hoeveelheid- of getalbegrip hebben. Onderdelen zijn drie spelborden, doosjes met euromunten, ridderuitrusting en ingrediënten, verzamelkaarten voor euromunten en de ridderuitrusting, pionnen, dobbelstenen, een prijskaart en een handleiding.

Rolf Onderwijs BV

Spelen met getallen

Materiaal voor het bevorderen van getalbegrip. De doos bevat 168 kaarten met alle getallen van 0 tot 20, afgebeeld op verschillende manieren: in drukletters, in schrijffletters, door middel van een tekening, als getalbeeld. Door de gekleurde en de transparante kaarten te combineren, kunnen verschillende bewerkingen worden gemaakt. De kaarten zijn zowel klassikaal als individueel te gebruiken. Ze kunnen worden opgehangen in de klas of worden gebruikt voor hoekenwerk. Het pakket wordt geleverd met een handleiding.

Averbode, Uitgeverij

Spieglexperimenteerkist

Materiaal voor het bevorderen van het logisch denkvermogen. Het materiaal bestaat uit een houten opbergkist met transparant schuifdeksel, twee spiegelboeken, een spiegel, twaalf voorbeeldkaarten, vier kopieerbare werkbladen, geometrische vormen en dierfiguren en een handleiding.

Baert, Stempelfabriek & Jegro

Stapeldopjes

Set van 500 stapelbare dopjes met een diameter van 2 cm. De dopjes worden geleverd in tien verschillende kleuren. Geschikt voor diverse sorteer- en teloefeningen.

Rolf Onderwijs BV

Tel tot 10; Tel tot 20

Met deze spelmaterialen leren kinderen hoeveelheden tot 10 of tot 20 op verschillende manieren verkennen. Bij *Tel tot 10* wordt het spelbord van linksboven (ongestructureerde hoeveelheid) naar rechtsonder (een getalkaartje) afgewerkt. Tijdens deze weg ontdekken ze diverse structuren: de hoeveelheid tellen op de vingers, de hoeveelheid stapelen met blokken, de hoeveelheid in een dobbelsteenstructuur, de hoeveelheid gestructureerd op een lijn, de hoeveelheid verdeeld in een 5 structuur, de hoeveelheid in het kwadraatbeeld en ten slotte het passende getal bij de hoeveelheid.

Met *Tel tot 20* leren kinderen hoeveelheden tot 20 op verschillende manieren verkennen en tellen. Heel wat kinderen in groep 2 kunnen al goed tellen en weten het juiste getal te koppelen aan een hoeveelheid. De behoefte om daarin verder te gaan wordt geboden door *Tel tot 20*. De kinderen kunnen hun werk controleren met de zelfcontrole kaarten. Er zijn drie niveaus van spelen: hoeveelheden tellen tot 10, koppelen aan een dobbelsteenstructuur en er een getal aan toe kennen; hoeveelheden samenvoegen en koppelen een aan getalsymbool; verkort tellen, dopjes stapelen in hoeveelheden van 5. Beide materialen bestaan uit spelborden, opdrachtkaartjes, cijferkaartjes, concreet telmateriaal, een handleiding en een opbergkist.

Rolf Onderwijs BV

TipTop Kleuters

Zelfcontrolerend leermiddel waarmee kinderen spelenderwijs leren. De opdrachtkaarten sluiten aan op de thema's en uitgangspunten van *Schatkist*. *TipTop kleuters* kent acht thema's; voor elk thema zijn er tien opdrachtkaarten met twintig opdrachten. De helft van de kaarten is gericht op taal/lezen, de helft op rekenen. De opdrachten zijn afgestemd op de tussendoelen Beginnende geletterdheid en Rekenen. Er wordt onder andere gewerkt aan woordenschatontwikkeling, objectiviteit van gesproken taal en kennismaken met geschreven taal. Op het gebied van de

tussendoelen rekenen en wiskunde wordt door middel van opdrachten aandacht besteed aan de volgende uitgangspunten: tijdsbeleving en tijdsbesef; ruimtelijke oriëntatie; vergelijken; sorteren; ordenen; tellen en talbegrip; ontwikkeling van de rekenwoordenschat.

Zwijzen

Zandlopers

Set van drie zandlopers in de kleuren rood, geel en blauw met de duur van één, twee en drie minuten. De zandlopers zijn gemaakt van kunststof en tien cm hoog.

Heutink

8. Overzicht screenings-instrumenten Rekenen

8.1 Screeningsinstrumenten algemeen

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Op-merkingen	Ook Taal (T) en SEO (S) ?
BOSOS Kleuterzorg		x	Volgen van ontwikkeling van alle kinderen in groep 1 en 2	• signaleringkaart gericht op alle ontwikkelingsgebieden; • concrete aanwijzingen voor diagnosticeren en hulpverlening; • handreikingen voor het opzetten van een leerling-volgsysteem	• observatie/leerlingvolgsysteem; • differentiatie in de zorg overgang van groep 2 naar groep 3; • leervoorwaardenonderzoek			T/S
OBIS		x	Voorspellen van schoolsucces van leerlingen	• toets wordt met de computer afgenomen in een één op één situatie. De leerkracht vult de antwoorden op de computer in; • adaptief	• een idee hebben van rekenen (vergelijken); • getallenrij; • hoeveelheden: meer en minder; • getallen met 1 cijfer; • getallen met 2 en 3 cijfers	Circa 35 scholen		T
Ontwikkelingsvolg-model Jonge kinderen (OVM; Memelink)	x	x	Het ontwikkelingsverloop en het gedrag van	Observatiemodel	Symboolverkenning			T/S

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Op-merkingen	Ook Taal (T) en SEO (S) ?
			kinderen van 0-13 jaar in kaart brengen en een passend onderwijsaanbod doen					
Ontwikkelingsvolgsyste em voor kleuters (OVK)		x	Volgen van kinderen, begeleiden in hun ontwikkeling en het vormgeven van het onderwijs	Tien ontwikkelings- lijnen vormen de rode draad (brede ontwikkeling). De ontwikkeling wordt vastgelegd met peilkaarten, groepsoverzichten en kindvolgkaarten	• auditieve en visuele waarneming; • ruimtelijke oriëntatie; • taal-denken; taal-lezen; taal-communicatie; • rekenen-denken; • fijne en grove motoriek; • sociaal-emotionele ontwikkeling; • werkhouding		Onderdeel van Flexon	T/S
Rekenen voor peuters	x		Rekenontwikkeling van peuters volgen	Individueel af te nemen toets	Getalbegrip, meten en meetkunde, bevat ook aparte beheersingstoets kleur en beheersingstoets kennis lichaamsdelen		Vervangt oude toetsen Ordenen en Ruimte en tijd	
Rekenen voor kleuters)		x	Verloop ontwikkeling van kinderen in kaart brengen	Toets, onderdeel van Cito LOVS	• getalbegrip (omgaan met de telrij, omgaan met hoeveelheden, omgaan met getallen); • meten (lengte, omtrek en oppervlakte, inhoud, gewicht, tijd);		• vervangt toetsen Ordenen en Ruimte en tijd; • digitale versie verschijnt zomer 2011	

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Op-merkingen	Ook Taal (T) en SEO (S) ?
					- meetkunde; - bevat ook aparte beheersingstoets kleur en beheersingstoets kennis lichaamsdelen			
Utrechtse getalbegrip toets-revised, UGT-R		x	Taakgerichte toets die het niveau van beheersing van het getalbegrip beoogt te meten	Toets	- vergelijken - hoeveelheden koppelen - één-één - correspondentie - ordenen - telwoorden - gebruiken - synchroon en verkort tellen - resultatief tellen; - toepassen van - kennis van getallen; - schatten			
Voorwaarden- en kennistoets lezen en rekenen		x	Toetsmateriaal om snel te kunnen nagaan of een leerling in groep 2 of 3 toe is aan het leren lezen en/of rekenen	Toets	- lees- en rekenvoorwaarden; - letterkennis- en symboolkennis			T
Als kleuters leren tellen		x	Peilinginstrument waarmee de leerkracht, aan de	Kan als aanvulling op of als alternatief voor bestaande toetsen op	Elementair getalbegrip			

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Op-merkingen	Ook Taal (T) en SEO (S) ?
			hand van een set rekenspelletjes, de ontwikkeling van elementair getalbegrip van kinderen in groep 1 en 2 kan peilen en stimuleren	het gebied van getalbegrip worden gebruikt				
Begintest		x	Biedt inzicht in kennis- en aanlegfactoren waarmee de samenhang tussen leerprestaties en mogelijkheden zichtbaar gemaakt kan worden	Voor het meten van de kennis- en aanlegfactoren wordt gebruik gemaakt van testonderdelen die naar moeilijkheids-graad aansluiten bij het leeftijdsniveau van de leerlingen in groep 2	Rekenbegrip en ruimtelijke oriëntatie			T
Pravoo Peutervolg- en hulpsysteem	x		Ontwikkeling volgen van kinderen op peuterspeelzaal	Observatie	Zintuiglijk waarnemen			T/S
Pravoo Leerlingvolg- en hulpsysteem groep 1 en 2		x	Ontwikkeling volgen van kinderen in groep 1 en 2	Observatie	• zintuiglijk waarnemen • omgaan met hoeveelheden		Vanaf schooljaar 2011-2012 alleen in digitale vorm leverbaar	T/S

8.2 Screeningsinstrument voor zorgleerlingen

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Taal (T) en SEO (S) ?
Tedi-math		x	Test voor het opsporen van gekende indicatoren voor dyscalculie bij leerlingen uit groep 2 tot en met 5 van het basisonderwijs		• subtest 1: tellen en telrij; • subtest 2: lineaire en niet-lineaire patronen; • subtest 3: inzicht in getalstructuur; • subtest 4: logisch denken en de Piagetiaanse voorbereidende rekenvaardigheden; • subtest 5: rekenen met visuele ondersteuning; • subtest 6: schattend rekenen.			

8.3 Screeningsinstrumenten als onderdeel van een methode

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Taal (T) en SEO (S) ?
Kind Observatie Registratie (KOR) (bij Kaleidoscoop)	x	x	Informatie verzamelen om activiteiten te plannen die passen bij de ontwikkeling en belangstelling van de kinderen	Observeren aan de hand van de sleutelervaringen	• classificatie • seriatie • hoeveelheid • ruimte • tijd			T/S
Ko-totaal (Puk & Ko en Ik & Ko)	x	x	Volgen en stimuleren van de ontwikkeling	Observatie	• ontluikend rekenen (peuters); • rekenen (groep 1 en 2)			T/S
Schatkist		x	Observeren van beginnende rekenontwikkeling	Observatielijst	Beginnende gecijferdheid			T/S
HOREB-PO (bij Startblokken/ Basisontwikkeling)	x	x	Handelingsgericht observeren, registreren en evalueren van basisontwikkeling	Betekenenissen en motieven van kinderen vormen de basis voor dit onderdeel van het model	• rekenen en wiskunde in spel en constructie en in leeractiviteiten (meten, kwantificeren, begrijpen van de ruimte) • schematiseren en symboolvorming			T/S
Kleuterplein		x	Observeren van beginnende rekenontwikkeling	Observatielijst	• tellen en rekenen; • meten en wegen; • ruimte en vormen; • tijd.			T/S
Het Spelend Streefsysteem		x	Brede ontwikkeling volgen aan de hand van tien streefdoelen	Observeren tijdens spel	• meten en meetkunde/techniek • rekenen		Onderwijs-programma met volgsysteem	T/S

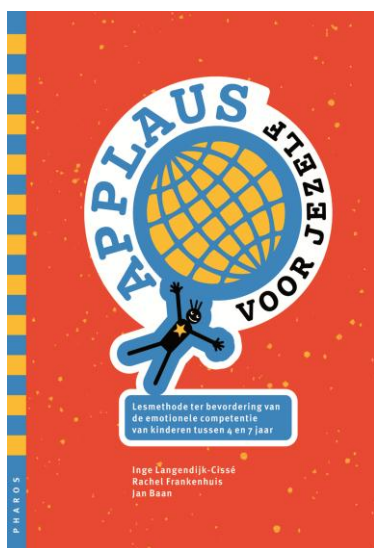
8.4 Uitgevers

Screeningsinstrument	Uitgever	Website
Rekenen voor peuters	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Rekenen voor kleuters	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
HOREB-PO	Van Gorcum, Assen	http://www.vangorcum.nl
Ko-totaal	Zwijzen, Tilburg	http://www.zwijzen.nl
Schatkist	Zwijzen, Tilburg	http://www.zwijzen.nl
KIJK! Peuters/KIJK! Groep 1& 2	Bazalt, Vlissingen	http://www.bazalt.nl
OBIS	Bureau ICE, Culemborg	http://www.bureau-ice.nl
Kind observatie registratie (KOR)	NJI, Utrecht	http://www.kaleidoscoop.org
Kleuterplein	Malmberg, Den Bosch	http://www.malmberg.nl
Ontwikkelingsvolgmodel Jonge kinderen (OVM)	Seminarium Orthopedagogiek, Utrecht	http://www.huclassic.nl/centra/SVO
Ontwikkelingsvolgsysteem voor kleuters	MHR, Gouda	http://www.mhr.nl
BOSOS Kleuterzorg	SON Edutaining	http://www.sonopleidingen.nl
Spelend streefsysteem	IPO uitgever, Zwolle	http://www.ipouitgever.com
Utrechts getalbegriptoets – Revised (UGT-R)	Graviant Educatieve Uitgaven, Doetinchem	http://www.graviant.nl
Tedi-Math	Pearson, Amsterdam	http://www.pearson-nl.com
Voorwaarden- en kennistoets lezen en rekenen	Boom test uitgevers, Amsterdam	http://www.boomtestuitgevers.nl
Als kleuters leren tellen	SLO, Enschede	http://www.slo.nl
Begintest	Boom test uitgevers, Amsterdam	http://www.boomtestuitgevers.nl
Pravoo Peutervolg- en hulpsysteem	Pravoo, Lekkerkerk	http://www.pravoo.com
Pravoo Leerlingvolg- en hulpsysteem groep 1 en 2	Pravoo, Lekkerkerk	http://www.pravoo.com

9. Methoden Sociaal-emotioneel groep 1 en 2

9.1 Applaus voor jezelf

Stichting Pharos, Regio Utrecht
2006

Algemeen

Lesmethode voor leerlingen in de onderbouw van het basisonderwijs ter bevordering van de emotionele competentie van kinderen tussen 4 en 7 jaar. Het pakket is in eerste instantie ontwikkeld voor jonge asielzoekerskinderen waarbij leerkrachten gedrags- en emotionele problemen constateerden. De methode bestaat uit negen wekelijkse lessen van ongeveer een uur. De hoofdpersonen in de lessenreeks zijn de handpoppen Kiko & Coco, die in hun koffer een lange reis hebben gemaakt door allerlei landen namelijk Mijn Lijf, Ik en Jij, Laat maar zien wat je wilt, Blij, Boos, Verdrietig en Bang.

Samenstelling

Centraal in het pakket staat de koffer waarin de poppen reizen. Dit is tevens de leskoffer. In de koffer zit een ladenblok met laatjes voor elk van de vier gevoelens. Bij de lessen over de gevoelens gaat het laatste open dat bij dat gevoel hoort. Er zitten platen in waarop Coco bepaalde gevoelens uitbeeldt. In elk laatste zit ook een stempel van een gevoel die op werkstukjes van de kinderen kan worden gezet. Naast de gevoelsplaten zijn er ook illustraties over verschillen tussen kinderen. Verder zijn er kopieerbare werkbladen die de kinderen tijdens bepaalde activiteiten kunnen gebruiken. Een belangrijk instrument in de methode is de gevoelsmeter. Hierop kunnen de kinderen non-verbaal, door middel van een magneetje met hun naam, aangeven hoe zij zich voelen. Tevens bevat het lespakket een cd met liedjes en rustgevende muziek, een dvd met de activiteiten per les, een handleiding met beschrijvingen van alle lessen, een theoretische onderbouwing van de methode en een uitgebreide beschrijving van de inhoud, de invoering en de uitvoering. Het volgen van een training voorafgaand aan de invoering van de methode is mogelijk.

Inhoud

De methode bestaat uit negen wekelijkse lessen van ongeveer een uur. De lessen zijn gericht op het opbouwen van zelfvertrouwen door de kinderen te leren goed naar zichzelf en de ander te kijken. Daarnaast zijn ze gericht op versterking van de emotionele competentie door hen te leren de verschillende gevoelens te herkennen en te benoemen en hieraan uitdrukking te (durven) geven.

De hoofdpersoon in de lessenreeks is de handpop Kiko, die in zijn koffer een lange reis heeft gemaakt door allerlei landen namelijk Mijn Lijf, Ik en Jij, Laat maar zien wat je wilt, Blij, Boos, Verdrietig en Bang. Kiko nodigt de kinderen uit samen met hem de reis nog eens te maken, omdat hij er zoveel van heeft geleerd. Kiko is in de lessenreeks de vertrouwensfiguur waaraan kinderen hun geheimjes kunnen vertellen. Hij is ook degene die hen voortdurend

complimentjes geeft, als ze dingen hebben gedaan of gemaakt. Naast Kiko heeft ook het aapje Coco een rol in de lessen. Hij lijkt een beetje op de kinderen. Coco is soms onzeker en heeft last van allerlei gevoelens, waarvan hij niet weet waar die vandaan komen. Kiko leert hem dat zoiets normaal is en dat hij best blij, boos, verdrietig of bang mag zijn. De kinderen maken koffertjes voor zichzelf. Elke les stoppen ze iets wat ze gemaakt hebben in deze koffer. Aan het einde van de reis, bij het afscheid, mogen ze de koffertjes mee naar huis nemen. Zo kunnen ze altijd weer terugdenken aan de reis en hoe ze daarbij met hun gevoelens zijn omgegaan.

Meer info

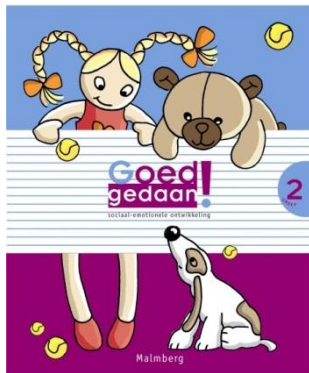
Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/>

Uitgever: <http://www.pharos.nl/directnaar/pharosuitgeverij/74/>

9.2 Goed gedaan!

Malmberg, Uitgeverij

2007

Algemeen

Preventief programma sociaal-emotionele ontwikkeling voor de groepen 1 tot en met 8 van de basisschool. *Goed gedaan!* werkt aan twaalf sociaal-emotionele competenties, waaronder zelfkennis, relativeren, bewust keuzes leren maken, weerbaarheid, samen op internet en omgaan met media-informatie. Voor elke jaargroep zijn er zestien lessen van een uur. In elke les staat één onderwerp centraal, zoals wennen, opkomen voor jezelf, kiezen, vrienden en ken jezelf. Dit onderwerp is telkens voor elke jaargroep gelijk.

Samenstelling

Per jaargroep bestaat het programma uit een leerkrachtenmap en een set ophangkaarten met de behandelde vaardigheden. De leerkrachtenmap bevat onder andere algemene informatie, lesbeschrijvingen, werkbladen, ouderbrieven en observatielijsten. Ook zijn er tips voor individuele aanpak en voor extra zorg. Op de ophangkaarten staan de behandelde vaardigheden kort weergegeven. Als herinnering aan de les hangt de leerkracht de kaarten in de klas op. Voor groep 1 en 2 is er ook een prentenboek. Met de verhalen in het prentenboek introduceert de leerkracht een onderwerp. Op schoolniveau is de map *Goed gedaan! Schoolbreed* ontwikkeld. De map bevat informatie en hulpmiddelen voor de volgende onderdelen: schoolbreed starten met *Goed gedaan!*, ouders betrekken, theoretisch verdiepen, in de groep duiken, speciale kinderen erbij houden, problemen samen aanpakken.

Inhoud

Voor de methode is een leerpad van acht jaar ontwikkeld met een doorgaande lijn waarin twaalf sociaal-emotionele competenties aan bod komen. Deze competenties zijn verdeeld in 47 (praktische) inzichten en vaardigheden. In elke les worden enkele concrete stapjes geoefend. Vijf van de sociaal-emotionele competenties hebben vooral betrekking op het innerlijke leven en beleven van het kind zelf: zelfkennis, relativeren, zelfvertrouwen, zelfbeheersing en bewust keuzes maken. Verder wordt aandacht besteed aan de competentie 'verplaatsen in anderen'. Daarnaast zijn er competenties die betrekking hebben op het samen leven, spelen en werken met anderen, omgaan met verschillen, rekening houden met anderen, weerbaarheid en samen op internet. Tot slot wordt aandacht besteed aan omgaan met media-informatie. Voor elke jaargroep zijn er zestien lessen. De leerkracht geeft één keer per twee weken een les. In elke les staat één onderwerp centraal. *Goed gedaan!* kiest voor een doelbewuste volgorde in de lessen door de jaren heen, maar kan ook flexibel worden ingezet. Een les duurt een uur en heeft steeds dezelfde opbouw met vaste onderdelen die desgewenst te spreiden zijn over verschillende momenten. Elke les start ter inleiding met een kort verhaal. Daarna volgen een aantal activiteiten, ondermeer aan de hand van de werkbladen. Ook zijn er mogelijkheden voor herhaling en voor contacten met thuis.

Omgaan met verschillen

Voor elke groep is er een observatielijst waarop de leerkracht aandachtspunten in de sociaal-emotionele ontwikkeling van elk kind individueel kan vastleggen en volgen. Ook geeft het programma praktische handvatten om adequaat in te spelen op de individuele aandachtspunten per kind. De observatielijsten zijn ook digitaal beschikbaar. Om effectief om te kunnen gaan met gedragsproblemen van individuele kinderen op school bevat de methode de volgende

hulpmiddelen: vragenlijst voor de leerkracht om helder te krijgen welk concreet gedrag zorgen baart; vragenlijst voor het kind om zicht te krijgen op zijn/haar beleving; vragenlijst voor de ouders om te inventariseren welke zorgen en vragen zij hebben; checklist factoren om duidelijk te krijgen welke kindfactoren en omgevingsfactoren een negatieve invloed hebben en welke een positieve invloed; tips voor het opstellen van concrete en haalbare doelen en afspraken; een handelingsplanformulier dat aan de hand van bovenstaande hulpmiddelen ingevuld wordt; een planformulier om de doelen en afspraken vast te leggen voor het kind. In de map *Goed gedaan! School breed* wordt aandacht besteedt aan stoornissen als ADHA/ADD, ODD/CD en ASS-stoornissen (PDD-NOS, Asperger). De map bevat uitleg over oorzaken, kenmerken en gevolgen van deze stoornissen en praktische tips voor de sociaal-emotionele begeleiding van deze kinderen op school.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/>

Uitgever:

<http://www.malmberg.nl/bao/methodes/Methodes/goedgedaan!/ggedlandingspagina.aspx#0>

9.3 Hé, luister eens

Eduforce/Cedin

2007

Hé, luister eens ...!

EDUFORCE
emotie en sociale vaardigheden

Martine Thijssen

Algemeen

Sociale vaardigheidstraining voor leerlingen in groep 1 en 2 van de basisschool. Deze training is specifiek bedoeld voor die kinderen van groep 1 en 2 die moeite hebben in de omgang met leeftijdsgenootjes en/of weinig weerbaar zijn of weinig zelfvertrouwen hebben. De training bestaat uit tien bijeenkomsten (één per week). Er wordt gewerkt rond vijf thema's.

Samenstelling

De map bestaat uit twee delen: een theoretisch kader en een praktisch werkboek. Het werkboek bevat een beschrijving van het werken met de training, uitleg en suggesties bij de verschillende onderdelen en kopieerbladen met oefeningen. Deze onderdelen zijn liedjes, spellen/oefeningen, rollenspel, poppenkast en huiswerkopdrachten. In beide delen zijn kopieerbladen opgenomen. Bij deel 1 onder andere de pictogrammen, de beloningskaart, het diploma en de voorkant van het mapje. Bij deel 2 gaat het om kopieerbladen bij de activiteiten.

Inhoud

De training is bedoeld om de kinderen sociaal vaardiger te maken. In het pakket zijn vijf thema's uitgewerkt: kennismaken, elkaar aankijken, naar elkaar luisteren, elkaar begrijpen en over gevoelens als boos, blij, verdrietig en bang praten. Elk thema komt in twee achtereenvolgende bijeenkomsten aan de orde. Een bijeenkomst verloopt volgens een vast stramien: opening (zingen van het liedje, aangeven van onderwerp bijeenkomst met behulp van het pictogram, bespreken van de thuisopdracht); spellen en oefeningen, gerelateerd aan het thema; rollenspel naar aanleiding van een verhaal of poppenkast rond een gevoel (blij, boos, bang, verdrietig), afronding en beloning (reflectie op bijeenkomst, sticker plakken op beloningskaart), bespreken en meegeven van thuisopdracht.

In het theoretisch kader wordt ingegaan op de omgang met leeftijdsgenootjes, weerbaarheid en zelfvertrouwen; de 'normale' ontwikkeling van kleuters; kleuters met moeite in de omgang met leeftijdsgenootjes of met weinig weerbaarheid; de trainers (benodigde competenties) de opbouw van de training.

Omgaan met verschillen

Pakket is specifiek bedoeld voor kinderen die moeite hebben met de sociale vaardigheden. Bij de verschillende onderdelen van de bijeenkomsten is rekening gehouden met verschillen in leerstijl.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/164085/>

Uitgever: <https://www.eduforce.nl/sociaal-emotioneel.html>

9.4 Leefstijl (versie 2008) groep 1 en 2

Leefstijl voor jongeren

2008

Algemeen

Methode sociaal-emotionele vaardigheden voor het primair onderwijs. Het programma bestaat uit (les)materiaal en trainingen voor leerkrachten en is preventief gericht. De leefstijllessen hebben als doel kinderen bewust te maken van hun eigen gedrag en het gedrag van anderen. Kinderen leren welke manier van omgaan met elkaar prettig is, wat ze belangrijk, goed en niet goed vinden en worden zich bewust van waarden en normen. Kinderen oefenen met sociaal-emotionele vaardigheden door middel van opdrachten en spelletjes. Geweldloze communicatie en ruzies oplossen vormen een belangrijk uitgangspunt in. Bruikbaar voor burgerschapsvorming (sociale competenties).

Samenstelling

Voor de groepen 1 en 2 bestaat het pakket uit een handleiding, een set van zes werkmapjes, een voorlees/prentenboek *Hallo, wie ben jij*, de knuffel Jikke, een cd met liedjes, uitdeelkaartjes, een poster en een leerlingvolgsysteem (voor groep 1 tot en met 8). Handleidingen worden alleen geleverd bij deelname aan de verplichte training.

Inhoud

Leefstijl besteedt aandacht aan sociale vaardigheden zoals kennismaken, luisteren, communiceren, zelfvertrouwen, gevoelens uiten, assertiviteit en weerbaarheid, conflicten oplossen, omgaan met groepsdruk, risico's inschatten en doelen stellen. De methode biedt naast sociaal-emotionele competenties ook gezondheidsvaardigheden. Bij gezondheidsvaardigheden speelt preventie een belangrijke rol. In de lessen leren de kinderen ook kritisch te kijken naar media, wat zien ze en wat dat met ze doet.

Het programma kent zes thema's: de groep dat zijn wij! (over sfeer in de groep); praten en luisteren (over communicatie); ken je dat gevoel (over gevoelens); ik vertrouw op mij (over zelfvertrouwen); iedereen anders, allemaal gelijk (over diversiteit); lekker gezond (over gezondheidsvaardigheden). De wijze waarop met het thema wordt omgegaan, is afhankelijk van de leeftijd van de kinderen. Naarmate de groep ouder is, wordt het thema meer uitgediept. Om ouders zoveel mogelijk te betrekken bij de lessen krijgen de kinderen na afloop van ieder thema het werkboekje mee naar huis. In het boek staat informatie voor de opvoeders en een aantal opdrachten die zij eventueel nog met hun kind kunnen maken. Verder zijn in de handleiding programma's voor zes ouderworkshops uitgewerkt, voor ieder thema één workshop.

Meer info

Algemeen: <http://www.leermiddelenplein.nl/po/nicl/db/koepels/163774/>

Uitgever: <http://www.leefstijl.nl/>

10. Aanvullende materialen Sociaal-emotioneel

Hieronder wordt een selectie gegeven van leermiddelen voor het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling voor leerlingen van groep 1 en 2. De gegevens zijn afkomstig van de website www.leermiddelenplein.nl. Op deze website staat een totaaloverzicht van verkrijgbare leermiddelen. Ook vindt u daar verdere informatie over onderstaande materialen.

10.1 Algemeen

Bino en zijn sociale talenten

Compact pakket voor sociaal-emotionele ontwikkeling, bedoeld voor de voor- en vroegschoolse educatie en de onderbouw van het basisonderwijs. Het pakket kan worden gebruikt als voorbereiding op methoden sociaal-emotionele ontwikkeling die op de basisschool aanwezig zijn. *Bino* is geen methode, maar een hulpmiddel met praktische verwerkingsvormen die de leidster of leerkracht naar eigen inzicht kan inzetten. Het pakket bestaat uit acht full colour prentenboekjes, twee handpoppen en een liedjes-cd. De acht boekjes zijn elk gekoppeld aan één van de acht gedragscategorieën uit *Kinderen en hun sociale talenten* en de *SCOL (Sociale Competentie Observatie Lijst)*. Deze acht categorieën zijn ervaringen delen, aardig doen, samen spelen en werken, een taak uitvoeren, jezelf presenteren, een keuze maken, opkomen voor je zelf, omgaan met ruzie. De prentenboekjes en de liedjes stimuleren tegelijkertijd de taalontwikkeling van jonge kinderen.

Domein(en): zelfbeeld/ontwikkeling van de identiteit; zelfstandigheid; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Kwintessens NVZ Uitgeverij

Bouwen aan klasklimaat – onmisbare ingrediënten voor de opbouw van een optimaal leef- en werkklimaat in de groep

Verzameling van activiteiten die als doel hebben de sfeer in de klas positief te beïnvloeden. Door de activiteiten (minimaal eens per week) wordt de betrokkenheid en de wil tot samenwerken groter, verminderen onderlinge spanningen en wordt de klas een hechte groep. Domein(en): sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Bazalt

Ik en de wereld

Lespakket sociale vaardigheden voor kleuters. Het biedt ideeën om gestructureerd om te gaan met de sociaal-emotionele ontwikkeling en taal als communicatie. Het materiaal bevat zes projecten van drie weken. De thema's van de projecten zijn: iedereen heeft een naam; hoofd, schouders, knie en ...; hoe voel ik me vandaag?; mijn familie; ik en mijn vriendje; op stap. Elk thema is in drie subcategorieën uitgewerkt: zelfbeeld, perspectief nemen en sociale vaardigheden. De verwerkingsmogelijkheden worden niet alleen aangeboden in de vorm van taalactiviteiten en sociale vaardigheden, maar komen geïntegreerd terug in het werken met hoeken, tijdens knutselactiviteiten, drama, ritmiek en gym.

Domein(en): zelfbeeld/ontwikkeling van de identiteit; zelfstandigheid; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Ziezo Educatief

Ik voel me

Lespakket sociaal-emotionele ontwikkeling voor slimme kleuters. Het materiaal is ontwikkeld om aandacht te besteden aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van slimme kleuters, zonder dat er sprake hoeft te zijn van disfunctioneren of van een verstoorde ontwikkeling. Het pakket bestaat uit tien prentenboeken en een handleiding. In de prentenboeken staan het kuiken Piep en zijn vriendjes centraal. De prentenboeken zijn geschreven op AVI-niveau 1 en leeservaringschaal D. Elk prentenboek heeft een eigen thema. Vijf thema's zijn gericht op sociaal functioneren: vriendschap; samenwerken; pesten; anders zijn; miscommunicatie. De overige vijf thema's zijn gericht op het omgaan met emoties: boos zijn, verdrietig zijn, blij zijn, bang zijn, faalangst. Achterin elk prentenboek staan vier verdiepingssuggesties voor een leergesprek over het thema van dat boekje. Daarnaast zijn er vier verwerkingsopdrachten opgenomen, waarin omgaan met emoties en sociaal handelen zijn uitgewerkt. De opdrachten maken gebruik van diverse vormen van expressie.

Domein(en): zelfbeeld/ ontwikkeling van de identiteit; sociaal gedrag/ ontwikkeling van sociale vaardigheid.

IVIO- Wereldschool

De kleurenklok

De kleurenklok is een klok, waarop vaste tijdseenheden met kleuren zijn aangeduid. Het doel is dat leerlingen leren een bepaalde periode zelfstandig bezig te zijn. Model A is een wandmodel en is met name klassikaal te gebruiken. Dit model is zowel rond als rechthoekig verkrijgbaar. Model B is een tafelmanier en is individueel te gebruiken. Model H is een horlogemodel, bedoeld voor buiten gebruik, maar ook voor wat oudere kinderen. Het dient als onopvallend hulpmiddel om tijd visueel te maken.

Domein(en): zelfstandigheid.

Kinderen en...

Serie bronnenboeken voor de basisschool. De serie wil hulp bieden aan leerkrachten bij problematische en ingrijpende situaties. In afzonderlijke delen komen diverse onderwerpen aan de orde, zoals scheiden, ziekte, dood, pesten, conflicten, agressie en geweld. De boeken bevatten tips, uitgewerkte lessuggesties, een begrippenlijst en een adressenlijst.

Domein(en): zelfbeeld/ontwikkeling van de identiteit; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Kwintessens

Kinderen en...hun rol als bemiddelaar

Uitgangspunt van het boek is dat kinderen heel goed zélf hun eigen conflicten kunnen oplossen. Ook zijn kinderen in staat om anderen te helpen bij het oplossen van conflicten. Het boek biedt een praktische methode in de vorm van een zes stappenplan om conflicten goed op te lossen of anderen daarbij te helpen. Naast theoretische informatie en praktijkvoorbeelden wordt een lessenreeks gegeven om het zes stappenplan aan de orde te stellen. Bruikbaar voor burgerschapsvorming voor het domein democratie en voor het bevorderen van sociale competenties.

Domein(en): zelfstandigheid; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Kwintessens

Klets

Klets is bestemd voor groep 2 tot en met 8 en is een geactualiseerde versie van het eerder uitgekomen *Opkomen voor jezelf zonder anderen te kwetsen*. Doel van het programma is leerlingen effectieve sociale vaardigheden bij te brengen, ze te leren opkomen voor zichzelf en rekening te houden met anderen. Het programma heeft een preventieve insteek. Sociaal competent gedrag wordt bevorderd door het accepteren van het 'anders' zijn van anderen; het

herkennen van eigen gevoelens en grenzen en die van anderen respecteren; het leren omgaan met en het voorkomen van pesten en conflicten; het weerstaan van groepsdruk; weerbaar leren zijn bij afwijzing en grensoverschrijdend gedrag; het leren hulp vragen en opkomen voor jezelf. Er komen hierbij vier thema's aan de orde: de ander, ik, ik en de ander, de ander en ik.

Bruikbaar voor burgerschapsvorming (sociale competenties).

Domein(en): zelfbeeld/ontwikkeling van de identiteit; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

GGZ Oost Brabant

Laat maar zien wie je bent

Serie van acht lessen sociaal-emotionele weerbaarheid voor zeven- tot twaalfjarige kinderen van asielzoekers. Het doel is het bevorderen van de ontwikkeling van deze kinderen op sociaal-emotioneel gebied, zodat zij beter kunnen omgaan met zichzelf en hun medeleerlingen. Omdat deze leerlingen vaak de Nederlandse taal niet voldoende beheersen om er zich goed in te kunnen uitdrukken, zijn doeactiviteiten ontwikkeld die met een minimale verbale uitleg van de leerkracht kunnen worden uitgevoerd. Werkvormen die worden gebruikt zijn: spel, beweging, ontspanning en creatieve werkvormen. Het materiaal bestaat uit een handleiding, een handpop (schildpad), een poppenkastpop (krokodil), een cd, vijftien koorden in vijf kleuren, tekeningen, foto's, een diploma, een videoband ter instructie van leerkrachten en een evaluatieformulier.

Domein(en): zelfbeeld/ontwikkeling van de identiteit; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Pharos

Natuurlijk sociaal ontwikkelen

Aanpak voor het leren van sociale vaardigheden voor leerlingen van groep 1 tot en met 4 en groep 5 tot en met 8 van de basisschool. Dit gebeurt binnen de reguliere lesactiviteiten. Elke week staat één sociale vaardigheid centraal. Uitgangspunt is dat kinderen sociale vaardigheden leren door gebruik te maken van sociale rollen.

Domein(en): zelfbeeld/ontwikkeling van de identiteit; zelfstandigheid; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Bazalt

Topwerk

Topwerk is een oefenprogramma planning en aanpak. Het programma richt zich vooral op kinderen met aandacht- en concentratieproblemen, omdat deze kinderen vaak minder goed zijn in plannen en vorm geven aan het eigen handelen. Aan de orde komen het onderscheiden van hoofdzaken en bijzaken, het leren maken van een plan van aanpak, het volhouden van dit werkplan, het leren zien van moeilijkheden binnen de taak en daar op leren anticiperen, het leren zelf verantwoordelijk te zijn voor het eigen leerproces en dit zelf mede vorm kunnen geven. Er zijn oefeningen voor onder-, midden- en bovenbouw. Dit zijn auditieve, visuele en visueel motorische oefeningen. Topwerk wordt geleverd inclusief klokje voor de werkhouding.

Domein(en): zelfstandigheid.

Zie zo Educatief

De vreedzame school

Programma voor peuters en de hele basisschool dat het verbeteren van het sociale en emotionele klimaat in klas en school tot doel heeft. Een *Vreedzame School* is een gemeenschap waarin iedereen (leerlingen, personeel, ouders, ondersteunend personeel) zich betrokken en verantwoordelijk voelt en op een positieve manier met elkaar omgaat.

Conflictoplossing wordt als uitgangspunt gebruikt. Door middel van training van leraren en een serie lessen voor leerlingen leert iedereen op school om beter met conflicten om te gaan.

Onderdelen van het programma zijn verder klassenbezoeken en coaching, opleiden en

invoeren van leerlingen-mediators en workshops voor ouders. De materialen van *De vreedzame School* kunnen alleen worden besteld als er een samenwerking is met een (voor *De vreedzame School*) gecertificeerde trainer/adviseur.

Domein(en): zelfbeeld/ontwikkeling van de identiteit; sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid.

Eduniek in onderwijs

10.2 Leesseries

Beertje Anders

Serie van zeven digitale prentenboeken met verwerkingsmateriaal voor groep 1 en 2 van het basisonderwijs. De boekjes rond hoofdpersoon Beertje Anders gaan over moeilijke onderwerpen en vragen en helpen deze bespreekbaar te maken. Doel is om kinderen weerbaar te maken. Aan de orde komen sociaal-emotionele onderwerpen als normen en waarden, ruzie maken, plagen en pesten en een ander buitensluiten. Ook komen er andere onderwerpen aan de orde die aansluiten bij de leefwereld van kleuters, bijvoorbeeld gezonde voeding, discriminatie, hoofdluis en snoep. Deze onderwerpen worden in woord en beeld toegankelijk gemaakt.

Voor de docent is er een handleiding met lessuggesties om de onderwerpen te verwerken. Deze bevat allerlei verschillende werkvormen, zoals spel, kleuren en knutselen. Alle materialen worden via de website digitaal beschikbaar gesteld. Regelmatig worden nieuwe materialen toegevoegd. Voor toegang tot de materialen is een eenmalig lidmaatschap noodzakelijk. Daarnaast is het bestellen van prints of aanvullende materialen zoals een posterpakket mogelijk.

DMS Clipart

Een ster voor Amber

Prentenboek voor kinderen van 5 tot 8 jaar, ouders en begeleiders. Het boek kan worden gebruikt als een soort handleiding bij het leren kennen van wat het betekent dood te gaan en bij de gevoelens die gepaard gaan met de verwerking van de dood van een leeftijdsgenootje. Geschreven door een onderwijzer, samen met zijn groep, in nauwe samenwerking met organisaties voor palliatieve zorg. Het boek bevat tevens lessuggesties.

Averbode, Uitgeverij

Sam

Een serie themaboeken voor jonge kinderen van groep 1 tot en met 4. De serie boeken gaat over thema's zoals doorzetten, verdwalen, bang zijn, vriendschap, vooroordelen, krijgen en weggeven, verdriet, wensen, bezit en dierenliefde. De boeken zijn geschikt als kringboek en als leesboek voor oudere kinderen.

Clavis

Therapeutische kinderverhalen

Serie kinderboeken voor kinderen van 5 tot 8 jaar over probleemsituaties. Onderwerpen die aan de orde komen zijn onder meer autisme, angst, seksueel misbruik, echtscheiding en mishandeling. De boeken kunnen worden gebruikt als hulpmiddel voor ouders en begeleiders om met kinderen in probleemsituaties in contact te komen. Elk boek geeft uitleg en aanwijzingen voor ouders en begeleiders.

Nino/ Uitgeverij SWP

Tintelboeken

Leesserie voor leerlingen van 4 tot 7 jaar. De reeks is opgebouwd rond zes basisbehoeften: lichamelijke behoefte, behoefte aan warmte, veiligheid, erkenning, zichzelf als kundig ervaren en morele behoefte. In elk prentenboek staat één basisbehoefte centraal.

CEGO/ Uitgeverij Averbode

Tirso Boekjesserie

Boeken voor kinderen van 4 tot 8 jaar die helpen antwoorden te vinden op moeilijke vragen op het gebied van normen, waarden en ervaringen. Speciaal voor groepsgebruik zijn bij vier van de acht titels ook Big Books (formaat 30 x 30 cm) verschenen. De bedoeling is dat kinderen worden aangezet tot nadenken en leren hun gevoelens en emoties onder woorden te brengen. De handleiding biedt suggesties om de onderwerpen uit de boekjes te verwerken met de kinderen. De boekjes worden geleverd in twee series van elk vier titels.

Serie A omvat de volgende titels:

- Waarom mag je niet alles doen wat je wilt?
- Waarom zijn er slechteriken?
- Waarom moet je naar school?
- Waarom ben je bang?

In serie B zijn opgenomen:

- Waar was je voor je werd geboren?
- Waarom zijn we niet allemaal hetzelfde?
- Dat is niet eerlijk!
- Dood, wat is dat?

Schoolsupport

10.3 Thematische lesmateriaal

Beer is op vlinder

Lespakket over allerlei manieren waarop je als mens kunt communiceren. Het pakket bestaat uit een prentenboek van Annemarie van Haeringen. Daarnaast zitten er een masker, een kleurplaat van Beer en Vlinder, een memoryspel en lessuggesties voor de leerkracht in het pakket.

Museum voor communicatie

Informatieklapper

Informatieklapper is bedoeld voor een project in het basisonderwijs over gelijke behandeling voor iedereen. Met dit project nemen scholen openlijk stelling tegen pesten en discriminatie en vóór een school waar iedereen zich veilig en welkom voelt. Het project richt zich tegen discriminatie en intolerantie op alle in de wet genoemde gronden, waaronder afkomst, sekse, seksuele voorkeur, leeftijd, godsdienst en handicap/chronische ziekte. De informatieklapper bevat een stappenplan, een 'Verklaring', voorbeeldbrieven, suggesties voor activiteiten en een overzicht van aanbevolen materialen.

Art.1

Emotieposter

Materiaal met als doel leerlingen te helpen met het omschrijven van hun gevoelens en om gevoelens van anderen te herkennen en er mee om te gaan. Op de voorzijde staan foto's van een breed scala aan emoties en op de achterkant staan bijbehorende lesideeën. Leerlingen leren om:

- over emoties te praten;
- emoties te uiten;
- emoties bij anderen te herkennen;

- met emoties van anderen en zichzelf om te gaan.

Bazalt

Hecht

Activiteitsaanbod met als doel de interactie tussen school en ouders en tussen ouders en kind te stimuleren. Door kinderen op school en thuis actief bezig te laten zijn met dezelfde activiteiten, worden ouders en school dichter bij elkaar gebracht. Dit zijn interactieve activiteiten rondom vijftien verschillende, positief gewaardeerde karaktereigenschappen zoals betrokkenheid, behulpzaamheid en respect. Er zijn drie delen leverbaar, voor respectievelijk de onderbouw, de middenbouw en de bovenbouw. In elk deel zijn vijftientig activiteiten uitgewerkt. Elke activiteit is gebaseerd op een thema en bestaat uit drie delen: een introductie op het thema in de klas, de activiteit die thuis uitgevoerd wordt door het kind met (één van) zijn ouders en daarna een verwerkingsactiviteit voor in de klas.

Bazalt

Leren omgaan met geld

Digitaal lespakket over omgaan met geld, met een doorgaande leerlijn voor alle groepen van het basisonderwijs. Het lespakket gaat met name in op de sociaal-emotionele kant, maar verdieping op rekenonderwijs is ook mogelijk. In de groepen 1 tot en met 3 zijn de onderwerpen die aan de orde komen keuzes leren maken, geld geven, sparen. In de groepen 4 tot en met 8 zijn de thema's keuzes maken, reclame, geld geven, sparen, inkomsten en uitgaven, zelf geld verdienen, omgaan met lenen, financiële begrippen. Het materiaal bestaat uit een website met downloads en bevat klassikale lessen, lessen voor groepjes leerlingen en individuele lessen. Het materiaal kan fungeren als aanvulling op bestaande vakken en methoden, maar ook als uitgangspunt voor een projectweek. De inzet ervan vergt weinig voorbereidingstijd. Voor het gebruik van het lespakket is een abonnement op Klasse TV vereist.

Klasse-TV

Monsterkoffertjes

De *Monsterkoffertjes* zijn twee koffertjes die allerlei vormen van interactie ondersteunen in de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen in de periode van het zien van monsters en andere fantasiewezens. Het ene koffertje bevat 21 stevige losse platen die het verhaal vertellen van Frank die overal enge monsters ziet. In het andere koffertje zit het Monster T-shirt: om in te slapen, lezen, luisteren, of rollen te spelen. Een handleiding met didactische aanwijzingen voor leerkrachten en ouders legt uit hoe de platen en het T-shirt gebruikt kunnen worden. De handleiding is tevens te downloaden.

CPS

Motivatiepakket groep 1 en 2

Lespakket om leerlingen in groep 1 en 2 van het basisonderwijs te motiveren voor hun taak. Het pakket kan worden ingezet binnen de groep of bij individuele begeleiding door IB-er of RT-er voor leerlingen die om welke reden dan ook gebrek aan motivatie hebben. Uitgangspunt is het motivatiemodel, bedoeld voor zowel docent als leerling. Hierbij wordt het werk in kleine stapjes verdeeld, zodat er steeds kleine doelen worden behaald en er op een haalbare manier wordt toegewerkt naar een volgende stap. De verschillende stappen van het model voor de docent zijn situatie (uitgangspunt), tussenproces, uitvoering, tussenproces (evaluatie), situatie (vervolg).

Deze stappen worden voor de leerling als volgt verwoord: Waarom moet ik dit doen?, Wat leer ik hier van?, Dat is leuk!, Dat heb ik goed gedaan!, Wat ga ik de volgende keer doen? Het pakket bestaat uit een handleiding, een leerkrachtenkaart (A4 gelamineerd) en twee leerlingboekjes (ringband, A5, gelamineerd).

Stichting Onderwijs maak je samen

Sleutels van Slot Waardenburcht

Een projectmatige aanpak van normen en waarden, opgebouwd rond vier momenten in het schooljaar. De start wordt gegeven met de musical *Sleutels van Slot Waardenburcht*. Die geeft de aanzet om in school én thuis in te gaan op problemen als slordigheid, brutaliteit en agressie. Kinderen, ouders en leerkrachten zoeken naar de volgende sleutels: concrete aanwijzingen om verbetering aan te brengen in dergelijk probleemgedrag. Thematische kaarten helpen om desgewenst (naar keuze) een of meerdere probleemgebieden gedurende een langere periode op schoolniveau uit te werken. In dit proces volgen nog drie impulsmomenten voor de rest van het schooljaar: een scenario voor de ontvangst van Sinterklaas op school, een uitgewerkt draaiboek voor een vossenjacht in het voorjaar en een cd-rom met onder andere tekeningen, teksten en spelletjes voor een slotkrant.

SGO

Een wereld vol troost

Materialenset om leerlingen in het primair onderwijs te helpen met verlieservaringen. De set bevat diverse materialen waaronder tekeningen, gedichten, verhalen, poppenkastscenario's, films op dvd, een cd-rom, een muziek-cd en een handleiding met activiteiten om met leerlingen te communiceren en op die manier het verlies te verwerken.

Reinders Oisterwijk

10.4 Spelvormen

Een doos vol gevoelens

Dit materiaal helpt kinderen van groep 1 tot en met 3 bij het leren (h)erkennen, benoemen en differentiëren van gevoelens bij zichzelf en bij anderen. Uitgangspunt hierbij is het ervaringsgericht onderwijs (EGO). De gevoelens boos, verdrietig, bang en blij komen aan de orde. Het pakket bestaat uit een handleiding, vier grote en zestien kleine platen met gevoelsfiguren, 48 situatieplaatjes, vier gevoelshuisjes, zeventien vingerpoppes, vier maskers, een draaischijf, vijftien kopieerbladen om te knippen, plakken, kleuren en tekenen en een CD met muziekfragmenten.

Reinders Oisterwijk

Emotie in het spel

Bordspel waarbij aan de hand van verschillende thema's de vier basisemoties blij, boos, bang en verdrietig aan de orde komen. Kinderen komen door het uitvoeren van kleine opdrachten met elkaar in gesprek en geven op verschillende manieren uiting aan hun gevoelens. Als het spel eindigt, geven de kinderen elkaar een compliment.

Rolf Onderwijs BV

E-motion

Verhalendoos met zeventig kaarten in kleur. Op de kaarten zijn tien mensen, afkomstig uit verschillende culturen, afgebeeld met zeven verschillende gelaatsuitdrukkingen. Op de kopieerbladen staan zwart-wit afbeeldingen van tien verschillende mensen.

Schubi

Emotiespel - wereldkinderen

Het spel laat kinderen op een speelse manier in aanraking komen met allerlei gevoelens en emoties. Het bestaat uit zes spelborden waarop vier emoties (blij, verdrietig, boos, bang) staan afgebeeld, 48 opdrachtkaartjes, een dobbelsteen met daarop gezichtjes met emotie-uitdrukkingen, een handleiding en een houten opbergkist. Met het materiaal kunnen verschillende spelvormen worden gespeeld. Ook nodigt het uit tot praten over emoties.

Heutink Educo

Happy end?

Verhalendoos met zestig kaarten met getekende afbeeldingen in kleur. Op tien kaarten staan probleemsituaties afgebeeld (bijvoorbeeld te laat, spelen met lucifers, een dief, oma is ziek). Op vijftig kaarten staan mogelijke oplossingen afgebeeld. Kinderen praten in groepjes met elkaar over de oplossingen die ze zelf zouden kiezen.

Schubi

Horen, zien & spreken

Set van vijf spellen die kunnen worden gespeeld door kinderen vanaf vier jaar en volwassenen. Met de spellen worden spelenderwijs vaardigheden geoefend die belangrijk zijn voor een volwaardige deelname aan onze samenleving. Het gaat om vaardigheden zoals gevoelens herkennen en benoemen, duidelijke taal onderscheiden van veronderstellingen, je eigen mening formuleren, oplossingen zoeken voor behoeften en nadenken en overleggen over lastige, ingewikkelde of belangrijke zaken. De spellendoos wordt gebruikt in de oudercursus DOEN! maar kan ook los van de cursus worden besteld.

HVO

Rust en ontspanning met spelletjes

Bundel met 77 spelletjes voor groep 1 tot en met 4 ter bevordering van rust en ontspanning, die overal door iedereen kunnen worden gedaan. De bundel bevat stilteoefeningen, spelletjes die de concentratie en zintuiglijke waarneming bevorderen, zitoefeningen, samenwerkingsspelletjes en geleide fantasieën.

Panta Rhei

Sentimage

Doos met 32 getekende beeldverhalen in kleur. Een verhaal bestaat uit drie tot zeven kaarten. Elk verhaal beeldt een bepaald gevoel uit, zoals verbazing, verrassing en teleurstelling. Kinderen moeten de afbeeldingen van een verhaal in de goede volgorde leggen. De kopieerbladen bevatten zwart-wit afbeeldingen van dertien verhalen.

Schubi

VisioDidac

Spelmateriaal voor het bevorderen van de sociale vaardigheden en het omgaan met en herkennen van alledaagse dingen. Tevens wordt de Nederlandse taal, het spreken en luisteren geoefend. Het materiaal bestaat uit series gelamineerde beeldkaarten (12 x 13 cm). Met de afbeeldingen op de beeldkaarten kunnen verhalen worden gemaakt. De onderwerpen van de verhalen zijn onder andere gevoelens, spookverhalen, gezichtsuitdrukkingen, fantasie, sportief gedrag en feesten. Bij de series hoort een handleiding, spelvoorbeelden en een doos die tevens als kaartenbak kan dienen.

K2 Publishers

11. Overzicht screenings-instrumenten Sociaal-emotioneel

Screeningsinstrumenten algemeen

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
Arnhems overdrachtformulier peuters	x		Verzamelen van informatie over de ontwikkeling van peuters voor uniforme overdracht van de voorschoolse voorziening naar de basisschool.	Observatieformulier dat de peuterleidster over langere tijd invult	Onder andere: • sociaal emotionele ontwikkeling; • redzaamheid; • speel-/werkgedrag.			T
Dit kan ik al	x		Ontwikkeling van peuters in kaart brengen.	Observatieschema voor peuterleidster	Onder andere: • sociaal emotionele ontwikkeling; • relatie leidsters; • zelfredzaamheid; • spelontwikkeling.		Met name voor VVE-peuterspeelzalen.	T
Focus op kinderen	x	x	Welbevinden en ontwikkeling van individuele kinderen in de kinderopvang.	Jaarlijkse observatiecyclus van 13 weken, voor kinderen 0 tot 4 en 4 tot 12 jaar.	Onder andere: • ontwikkeling van het kind; • behoefte; • activiteiten; • rol in de groep en met leidsters.		Ook bedoeld om het welbevinden van een gehele groep te observeren.	T
KIJK! Peuters / Kijk! Groep 1 & 2	x	x	Observatie van kinderen van 1,5 tot en met 6,5 jaar per domein op zes niveaus	Betrokkenheid van kinderen staat centraal, risicofactoren worden in beeld gebracht, net als basiskenmerken	Sociaal-emotionele ontwikkeling is onderdeel van instrument.			R/T

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
Ontwikkelingsvolgmodel Jonge kinderen (OVM; Memelink)	x	x	• volgen van het ontwikkelingsverloop en gedrag; • voor zeer jonge kinderen (0 tot 4 jaar) en jonge kinderen (4 tot 7 jaar).	Longitudinaal observatiesysteem voor allerlei aspecten in de ontwikkeling	Onder andere: • basale ontwikkelingsbehoeften; • speel- en werkgedrag.			R/T
Ontwikkelingsvolgsysteem voor kleuters (OVK)		x	Volgen van kinderen, begeleiden in hun ontwikkeling en het vormgeven van het onderwijs.	Tien ontwikkelingslijnen vormen de rode draad (brede ontwikkeling) ontwikkeling wordt vastgelegd met peilkaarten, groepsoverzichten en kindvolgkaarten.	• auditieve en visuele waarneming; • ruimtelijke oriëntatie; • taal-denken; taal-lezen; taal-communicatie; • rekenen-denken; • fijne en grove motoriek; • sociaal-emotionele ontwikkeling; • werkhouding.		Onderdeel van Flexon	T/R
Ontluikingsvolgsysteem voor peuters (OVP)	x		Zicht op ontwikkeling van peuters.	Peilkaarten, gekoppeld aan vijf ontwikkelingslijnen bieden een overzicht van het 'gemiddelde' verloop van de ontwikkeling op vijf momenten tussen 2-4 jaar.	• taalontwikkeling; • motoriek; • sociaal-emotionele ontwikkeling; • speel- en leerontwikkeling; • zelfredzaamheid.		Onderdeel van Flexon	T
3-D menSEO naal map groep 1 en 2		x	Signaleren en ondersteunen van de sociaal-emotionele	Signaleringslijst wordt minimaal één keer per jaar afgenomen.	• signaleren van ontwikkeling; • begeleiden van sociaal-emotionele problemen;		Onderdeel van Flexon	

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
			ontwikkeling.					
Kijk op ontwikkeling in voorschoolse voorzieningen	x		Periodiek volgen van alle kinderen in de voorschoolse voorziening.	Observaties vinden plaats in dagelijkse situaties.	• redzaamheid; • speel- en werkgedrag; • sociaal-emotioneel; • taalontwikkeling motoriek.		Bevat overdrachtsformulier naar de basisschool	T
Peuter-estafette	x		Voor leidsters om op een systematische manier hun beeld van de ontwikkeling van een peuter te beschrijven (en over te dragen aan ouder of basisschool).	Vragenlijst over vijf ontwikkelings-gebieden	Onder andere: • wennen; • het welbevinden; • sociaal gedrag; • aandacht vragen; • omgaan met regels; • zelfstandigheid; • weerbaarheid.			T
Peuter-observatielijst	x		Verloop ontwikkeling kinderen in kaart brengen.		Onder andere: • persoonlijke ontwikkeling; • sociaal emotioneel gedrag; • speelgedrag.		Wordt naar verwachting schooljaar 2011/2012 vernieuwd; dan ook observatielijsten baby's en dreumesen.	
Kleuter-observatielijst		x	Persoonlijkheidsontwikkeling en het sociaal-emotionele gedrag, de motorische ontwikkeling en het speel- en werkgedrag volgen.	Onderdeel Cito-LOVS	Onder andere: • zelfredzaamheid; • zelfregulering; • weerbaarheid; • welbevinden.		Wordt naar verwachting schooljaar 2011/2012 vernieuwd en maakt dan deel uit van VISEON.	

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
Pravoo Peutervolg- en hulpsysteem	x		Ontwikkeling volgen van kinderen op de peuterspeelzaal.		• sociaal-emotioneel gedrag; • redzaamheid.			T
EGGO		x	Eerste Genormeerde Gedrags-Observatiekaart.		Werkhouding en sociaal-emotionele ontwikkeling			
BOSOS Kleuterzorg		x	Volgen van ontwikkeling van alle kinderen in groep 1 en 2.	• signaleringkaart gericht op alle ontwikkelingsgebieden; • concrete aanwijzingen voor diagnosticeren en hulpverlening; • handreikingen voor het opzetten van een leerling-volgsysteem.	• observatie/leerlingvolgsysteem; • differentiatie in de zorg, overgang van groep 2 naar groep 3; • leervoorwaarden-onderzoek.			R/T
Ze laten het je zien... ze laten het je horen	x		Ontwikkeling peuters in kaart brengen.	Observatielijst	• samenspelen; • zich aan regels houden; • motivatie; • concentratie; • veiligheid.			T
LVS 1-2		x	Controle van alle leerlingen van groep 1 en 2 op eventuele achter-stand in de functie- en sociaal-emotionele ontw.	Opdrachten met observatie.	• omgang met de leerkracht; • omgang met de groep.			R/T

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
Rotterdamse Observatielijst Peuter Kleuter (ROPK)	x	x	Observatie sociaal-emotionele ontwikkeling, taal en motoriek bij peuters en kleuters ten behoeve van overdracht.	Doorlopend kindvolg-systeem van peuterspeelzaal naar de onderbouw van de basisschool.	• sociaal-emotioneel gedrag; • redzaamheid; • speel-leergedrag.			T
ZIEN!		x	• hulpvraag van de leerling in beeld krijgen; • pedagogisch klimaat in de groep monitoren		• sociaal initiatief; • betrokkenheid; • welbevinden; • sociale flexibiliteit; • sociale autonomie; • impulsbeheersing; • inlevingsvermogen.			
SCOL		x	Sociale competentie in beeld brengen.		• keuze maken; • ervaringen delen; • aardig doen; • jezelf presenteren; • taak uitvoeren; • opkomen voor jezelf; • samenspelen en werken; • opkomen voor jezelf.			
Gedraglijst		x	Vragenlijst om het gedrag van een leerling in kaart te brengen.		• grensoverschrijdend gedrag; • aandachts-problemen; • teruggetrokken gedrag; • emotionele stabiliteit.			
OPSEO		x	Met het pakket kan de sociaal-emotionele ontwikkeling worden gevolgd, gesignaleerd, geanalyseerd en		• persoons- kenmerken leerling; • relatie met leerkrachten; • omgaan met andere leerlingen;			

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
			aangepakt.		• werkhouding.			
Prisma		x	Leerling-volgsysteem waarmee de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen van groep 1 tot en met 8 gevolgd kan worden	Digitale vragenlijst	• omgaan met de docent; • omgang met medeleerlingen; • samenwerken met medeleerlingen; • omgang met schoolse taken.			

11.1 Screeningsinstrumenten voor zorgleerlingen

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
SCHOBL-R: beoordeling van schoolgedrag		x	Observatie-instrument voor het meten van sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen van 4-11 jaar.		• extraversie; • werkhouding; • aangenaam gedrag; • emotionele stabiliteit.			
ADHD-Vragenlijst (AVL)		x	Een gedrag-beoordelingslijst waarmee kan worden nagegaan of, en in welke mate, een kind de gedragssymptomen van ADHD vertoont.	Vragenlijst in te vullen door betrokkenen	Gedragssymptomen van ADHD			
Vragenlijst voor Angst bij Kinderen (VAK)		x	De VAK is een zelfrapportage-vragenlijst voor het meten van angst bij kinderen van 4 tot en met 12 jaar.	Kan zowel individueel als groepsgewijs worden afgenomen	Angst voor situaties en objecten		Publicatie van nieuwe versie is voor onbepaalde tijd uitgesteld; oude versie is niet voor jonge kinderen	
Sociaal Emotionele Vragenlijst (SEV)		x	Meten in hoeverre kinderen van 4 tot 18 jaar problemen vertonen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling.	Gedragsbeoordelingen door ouders en leerkrachten	Vier basisclusters: • aandachtstekort met hyperactiviteit ; • sociale gedragsproblematiek; • angstig en stemmingsverstoord gedrag;		Invullen door onder andere leerkracht en ouders; interpretatie is voorbehouden aan diagnostisch bevoegde professionals.	

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
					• autistisch gedrag.			
Sociaal Cognitieve Vaardigheden Test (SCVT) 12.		x	Indicatie van het sociaal-cognitief functioneren in relatie tot de leeftijd van het kind (4-12 jaar).	Bestaat uit verhaaltjes die gaan over een sociale situatie waarin een kind geconfronteerd wordt met een probleem.	Acht vaardigheden: • identificeren; • discrimineren; • differentiëren; • vergelijken; • zich verplaatsen; • relateren; • coördineren; • verdisconteren.		Afname, score en interpretatie van de SCVT is voorbehouden aan diagnostisch bevoegde professionals.	
C-TRF -Teacher's Report Form	x	x	Beeld van het gedrag van het kind zoals de leerkracht of leiding dit ziet (1,5 – 5 jaar).	Vragenlijst over probleemgedrag.	Zeven probleemschalen: • emotioneel reagerend; • angstig/depressief; • lichamelijke klachten; • teruggetrokken; • slaapproblemen; • aandachtsproblemen; • agressief gedrag.		Afname kan door docent, interpretatie alleen door diagnostisch geschoolde gedragsweten-schappers.	
Kort Instrument voor de Psychologische en Pedagogische Probleem Inventarisatie (Peuter KIPPPI, KIPPPI 1-4, KIPPI 5)	x	x	Inzicht te verkrijgen in de sociaal-emotionele ontwikkeling, het welzijn en het gedrag.	Verskillende vragenlijsten voor ouders en consultatiebureau	Onder andere: • contact met anderen; • stemming; • persoonlijkheid; • gedrag; • angst.		Veel onderzoek gedaan naar validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid.	
Gedragsvragen-lijst voor kleuters (GvK)		x	Meet in welke mate gedragingen die kenmerkend zijn voor ADHD (Attention					

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
			Deficit Hyperactivity Disorder), ODD (Oppositional Defiant Disorder) en CD (Conduct Disorder) aanwezig zijn bij leerlingen.					

12.1 Screeningsinstrumenten als onderdeel van een methode

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
Kind Observatie Registratie (KOR) (bij Kaleidoscoop)	x	x	Metten van brede ontwikkeling.	Observeren, aan de hand van de sleutelervaringen.	Onder andere: • sociale relaties; • initiatief;			R/T
Ko-totaal (Puk & Ko Ik & Ko Sociaal Communicatieve vaardigheden)	x	x	Volgen en stimuleren van de brede ontwikkeling van kinderen.	Observatie	Sociale vaardigheden.			R/T
Het Spelend Streefsysteem	x	x	Brede ontwikkeling volgen aan de hand van tien streefdoelen, aansluiten bij spelontwikkeling.	Observatie	Streefdoelen op het gebied van sociaal emotionele ontwikkeling: • gezelschapsspel spelen; • empathie.		• observatie gekoppeld aan spelactiviteiten; • combinatie met andere methodes ook mogelijk.	R/T
HOREB-PO (bij Startblokken/ Basis-ontwikkeling)	x	x	Handelingsgericht observeren, registreren en evalueren van basisontwikkeling.	Betekenenissen en motieven van kinderen vormen de basis voor dit onderdeel van het model.	• actief zijn, initiatief nemen, plannen maken; • samenspelen en samen werken; • uiten van ervaringen, gevoelens en voorstellingen; • zelfsturing.			R/T
Kleuterplein		x	In kaart brengen van doelen sociaal-emotionele ontwikkeling		• zelfkennis zelfvertrouwen; • zich verplaatsen in anderen; • omgaan met verschillen; • rekening houden met anderen;			R/T

Naam	P	K	Doel	Kenmerken	Inhoud	Gebruik	Opmerkingen	Ook Rekenen (R) en Taal(T) ?
					• samen spelen en werken; • weerbaarheid.			
Schatkist		x	Activiteiten afstemmen op ontwikkeling van kinderen.	Op basis van de activiteiten zijn er aandachtspunten geformuleerd om de kinderen te observeren.	• eigen gevoelens herkennen, benoemen en uiten; • gevoelens van anderen herkennen en benoemen; • omgaan met eigen gevoelens en ervaringen; • relaties aangaan, omgaan en samenwerken met anderen; • sociale redzaamheid; • onderzoeken en initiatief nemen.			R/T
Goed gedaan!		x	Preventief programma sociaal-emotionele ontwikkeling met observatie		Onder andere: • zelfkennis; • relativeren; • bewust keuzes leren maken; • weerbaarheid.			
SeoL, Sociaal-emotionele ontwikkeling Leefstijl		x	Leerlingvolg-systeem sociaal-emotionele ontwikkeling 4-16 jaar		Sociaal emotionele vaardigheden			

12.2 Leveranciers

Screeningsinstrument	Uitgever	Website
Arnhems overdrachtformulier peuters	Primair onderwijs Arnhem (Stichting Pas)	http://www.stichtingpas.nl
Dit kan ik al	Uitgeverij Bubbeldebub, Heerle	http://www.bubbeldebub.com
Focus op kinderen	Reed Business, Amsterdam	http://www.reedbusiness.nl
Kijk! Peuters/ Kijk! Groep 1 & 2	Bazalt, Vlissingen	http://www.bazalt.nl
Peuter KIPPPI, KIPPPI 1-4 en KIPPPI 5	KIPPPI BV, Leiden	http://www.kippipi.nl
Ontwikkelingsvolgmodel Jonge kinderen (OVM)	Seminarium Orthopedagogiek, Utrecht	http://www.huclassic.nl/centra/SVO
Peuter-estafette	Expertisecentrum voor Jeugd Samenleving en Opvoeding (JSO), Gouda	http://www.jsn.nl
Ontluikingsvolgsysteem voor peuters	MHR, Gouda	http://www.mhr.nl
Ontwikkelingsvolgsysteem voor kleuters	MHR, Gouda	http://www.mhr.nl
3-D menSEOonaal map groep 1-2	MHR, Gouda	http://www.mhr.nl
Kijk op ontwikkeling in voorschoolse voorzieningen	SLO, Enschede	http://www.slo.nl/primair
Peuterobservatielijst	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Kleuterobservatielijst	Cito, Arnhem	http://www.cito.nl
Pravoo Peutervolg- en hulpsysteem	Pravoo, Lekkerkerk	http://www.pravoo.com
EGGO	Pravoo, Lekkerkerk	http://www.pravoo.com
BOSOS Kleuterzorg	SON Edutaining	http://www.sonopleidingen.nl
Sociaal Cognitieve Vaardigheden Test (SCVT)	Bohn Stafleu van Loghum, Houten	http://testweb.bsl.nl
Sociaal Emotionele Vragenlijst (SEV)	Bohn Stafleu van Loghum, Houten	http://testweb.bsl.nl
C-TRF (Teacher's Report Form)	Erasmus MC - Sophia Kinderziekenhuis	http://www.aseba.nl
Vragenlijst voor angst bij kinderen	Pearson, Amsterdam	http://www.pearson-nl.com
Ze laten het je zien... ze laten het je horen	CPS, Amersfoort	http://www.cps.nl

Screeningsinstrument	Uitgever	Website
Kind Observatie Registratie (KOR)	NJI, Utrecht	http://www.kaleidoscoop.org
Spelend streefsysteem	IPO Uitgever, Zwolle	http://www.ipouitgever.com
Lvs 1-2	Boom testuitgevers, Amsterdam	http://www.boomtestuitgevers.nl
SCHOB-L-R: beoordeling van schoolgedrag	Boom testuitgevers, Amsterdam	http://www.boomtestuitgevers.nl
ADHD-Vragenlijst (AVL)	Bohn Stafleu van Loghum, Houten	http://www.testweb.bsl.nl
HOREB-PO	Van Gorcum, Assen	http://www.vangorcum.nl
KO-totaal	Zwijsen, Tilburg	http://www.zwijsen.nl
Kleuterplein	Malmberg, Den Bosch	http://www.malmberg.nl
Rotterdamse Observatielijst Peuter Kleuter (ROPK)	Stichting De Meeuw, Rotterdam	http://www.de-meeuw.nl
Zien!	ParnasSys, Deventer	http://www.parnassys.nl
SCOL	Rovict, Soest	http://www.scol.nl
Gedragslijst	Eduforce, Drachten	http://www.eduforce.nl
Gedragsvragenlijst voor kleuters (GvK)	Pearson, Amsterdam	http://www.pearson-nl.com
Goed gedaan!	Malmberg, Den Bosch	http://www.malmberg.nl
OPSEO	Boom testuitgevers, Amsterdam	http://www.boomtestuitgevers.nl
Prisma	Imago Groep, Breda	http://www.imagogroep.nl
SeoL	Leefstijl voor jongeren, Amstelveen	http://www.leefstijl.nl
Schatkist	Zwijsen, Tilburg	http://www.zwijsen.nl

SLO is het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Al 35 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek beleid, wetenschap en onderwijspraktijk. De kern van onze expertise betreft het ontwikkelen van doelen en inhouden van leren, voor vele niveaus, van landelijk beleid tot het klaslokaal.

We doen dat in interactie met vele uiteenlopende partners uit kringen van beleid, schoolbesturen en -leiders, leraren, onderzoekers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (ouders, bedrijfsleven, e.d.).

Zo zijn wij in staat leerplankaders te ontwerpen, die van voorbeelden te voorzien en te beproeven in de schoolpraktijk. Met onze producten en adviezen ondersteunen we zowel beleidsmakers als scholen en leraren bij het maken van inhoudelijke leerplankeuzes en het uitwerken daarvan in aansprekend en succesvol onderwijs.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl

slo